11ی ئۆکتۆبەری کەرکوک، 11ی سەپتەمبەری کوردستان بوو… عەلی مەحمود محەمەد

ئۆپەراسیۆنی لێدانی نەوتی کەرکوک یان فەتحی یەك، یەکەم ئۆپەراسیۆن بوو ئێرانییەکان لە ناوخۆی عێراق بە هاوکاری پێشمەرگەی ینك ئەنجامیاندا، یەکەم جار بوو ئێرانییەکان لە گەڵ لایەنێکی عێراقی و کوردی لەناو خاکی عێراق ئۆپەراسیۆنی هاوبەش ئەنجام بدەن، پێشتر فەجری دوو لە سنووری حاجی ئۆمەران ئەنجام درابوو، لێ فەتحی یەك لە قوڵایی 180 کیلۆمەری خاکی عێراق و بەرامبەر بە هەستیارترین پڕۆژەی ئابووری عێراق کە کۆمپانیای نەوت و گازە ئەنجامدرا، لەم ئۆپەراسیۆنە هێزی هاوکاریکەر کە ی ن ك ە، دەبێتە هێزێکی هێرش کەر لە بری رەسەد و چاوساغی وەك لە فەجری دوو پارتی-حسك ئەنجامیان دا، لە فەتحی یەکەوە ئیتر هێنانی پاسدار وەك کاری قۆنتەراتی بۆ ینك، پدك، حسك، حیزبواڵلەو بزووتنەوەی ئیسلامی لێ دێت، تەنانەت مەجلس ئەعلاو دەعوەش دەچنە ناو ئەو قۆنتەراتەوە لە سنوری قەڵەمڕەوی لایەنە کوردییەکانەوە، کوردستان وەك شاری بۆ ساحێبی لێ دێت، بە پانی و درێژی کوردستان پاسدار دەسوڕێنەوە، سیخوڕی دەکەن، خەڵکە کۆن، تۆڕی جاسوسی دروست دەکەن.

بۆ قەرارگای رەمەزان

لە دوای ئۆپەراسیۆنی فەجری دوو بە هاوبەشی پارتی، گرنگی ئەم تەرزە جەنگە هاوبەشانە لە گەڵ هێزەکانی کوردی عێراق بۆ کۆماری ئیسلامی ئێران دەرکەوت، کە لە هێرشەکانی بە بنبەست گەیشتبوو، کەمترین زیان زۆرترین دەستکەوت، بۆیە بڕیاری کردنەوەی ناوەندێك بۆ سەرپەرشتیکردنی ئەم تەرزە جەنگە دەدەن.

لە رێکەوتی 23-10-1983 بە فەرمانی سەرۆکی ئەنجومەنی باڵای بەرگری ئێرانی ئایەتولا خامنەئی رەزامەندی درا بۆ دروستکردنی بارەگایەك بۆ جێبەجێکردنی ئۆپەراسیۆنە سنوور بەزێنەکان، لە مانگی رەمەزانی ساڵی 1962 یەکەم فەرمانی فەرماندەیی بۆ مورتەزا رەزایی دەرچوو بۆ دامەزراندنی قەرارگایەك بۆ مەبەستی ئاماژە پێدراو، بۆیە بە ناوی قەرارگای رەمەزان ناونرا، چونکە لە مانگی رەمەزان بڕیاری پێکهێنانی درا، ئەم قەرارگایە ئەرکی رێکخستن و ئەنجامدانی چالاکی

هاوبەش بوو لەناو عێراق بە هاوبەشی لایەنە کوردی و عێراقییەکان.عملیات فتح ۱؛ عملیاتی در عمق خاک عراق

نەبوونی متمانە بە ینك

بە وتەی پاسداران ئەو هێزانەی ئێران بۆ ئەنجامدانی ئۆپەراسیۆنی فەتحی یەك دەیانویست بچنە ناو عێراقەوە دوو کێشەیان هەبوو: یەکێکیان متمانەیان بە پێشمەرگەی ی ن ك نەبوو, چونکە یەکێتی بۆ ئێرانییەکان بەو کەسانە ناسرا بوون کە لە هەر ساتێکدا بە ئاراستەیەکدا دەڕۆن, بەدوای بەرژەوەندیەکانی خۆیانەوەن، پێشتر لەگەڵ سەدامدا ئاشت بوونەتەوەو رێك کەوتوونە, وە چەند جارێك لە دژی کۆماری ئیسلامی ئێران شەڕیان کردبوو.
بەڵام ئێستا ی ن ك نوێنەریان ناردووە بۆ ئێران, ئامادەیی خۆیان بۆ یاوەری کۆماری ئیسلامی لە دژی ڕژێمی بەعس ڕاگەیاندبوو بۆ ئەنجامدانی ئۆپەراسیۆنی هاوبەش, بەهەمان رێگای پارتیدا رۆیشتن.
مجله امتداد ێبان 1387، شماره 34
عملیات چریکی در قلب عراق;نبرد کرکوک به روایت فرمانده عملیات
کەواتە ئەنجامدانی ئۆپەراسیۆنی فەتحی یەك پێشنیاری ی ن ك بووە, کەرکووکی لە سەر سینییەك زێڕین پێشکەش کۆماری ئیسلامی ئێران کردووە, ماوەتەوە لە دەرەوەی گریمانە بزانین کێ ئەندازیاری ئۆپەراسیۆنەکە بووە سەرەتا؟, وە کێ بووە ئەو کەسەی پەیامەکەی گەیاندووە بە ئێرانییەکان؟.

ینك چۆن چیرۆکی پەیوەندییەکە دەگێڕنەوە؟

هەرچەندە پێشتر خواستی ی ن ك بۆ پەیوەندی لە گەڵ کۆماری ئیسلامی ئێران رەتکراوەتەوە, تەنانەت ئامادەی گفتوگۆش نەبوونە لە گەڵ ینك, بەڵام چاوی ئێرانییەکان لە سەر فەتحی یەك وا دەکات, خۆیان عەوداڵی پەیوەندی بن"نەوشیروان بە بیری هێنایەوە " کە شەڕ لەگەڵ ئێراندا هەڵگیرساو ئێمە وەفدێکمان نارد بۆ لای ئێوە قبوڵتان نەکرد" – ل149-مام جەلال دیداری تەمەن – ئامادەکردنی سەلاح رەشید- چاپی یەکەم 2017 چاپخانەی کارۆ.
فەرەیدون عەبدالقادر یەکێك لە کەسە نزیکەکانی ئەوکاتی خەتی نەوشیروان مستەفا و هاوکات نزیك لە ئێران, ئاوا چیرۆکی یەکەم پەیوەندی لە گەڵ ئێرانمان بۆ دەگێڕێتەوە" تا رۆژێکیان لێپرسراوێکی ئێرانی بە ناوی مستەوفی لە گەڵ سلێمانی قەساب هاتن و گفتوگۆی راستەوخۆو جدییان لە گەڵ یەکێتی کرد, مام جەلال و کاك نەوشیروان بە راستگۆیی و بە رۆشنی قسەیان لەگەڵ کرد و ترسی

ئەوەیان لا رەوانەوە, کە گەرم بوونی پەیوەندی ئێران لە گەڵ یەکێتی, وا لە یەکێتی ناکات, کە وەك تاکتیك و کارتێکی گوشار بۆ گفتوگۆ لەگەڵ عیراق بەکاری بهێنێ! (سلێمان قەساب و خاڵە حاجی) , هەردوو لە حسك رۆڵی باشیان هەبوو لە هاندانی ئەو لێپرسراوانەی کۆماری ئیسلامیی ئێران, بۆ بەردەوام بوونی سەردانەکانیان بۆ لای یەکێتی! هاوکات قەناعەتەکانی (نەوشیروان) یش, بۆ سوود وەرگرتنی تەواو لە شەڕی (ئێران-عێراق), لە دژی صدام و رژێمەکەی, دەوری هەبوو لە خۆشکردنی زەمینەی لەبار بۆ زیاتر پەیوەندی کردن لەگەڵ ئێران! “.ل 529-530 هەڵۆ سورەکانی قەندیل فەرەیدون عەبدوالقادر چاپی دووەم 2020”.

بەڕێز نەوشیروان مستەفا لەو بارەیەوە دەڵێت:” لەو ماوەیەدا چەند کەس لە بەرپرسەکانی یەکێتی: لە سەرەتادا دلێری سەید مەجید و دوای ئەو د.فوئاد مەعسوم ، ئازاد هەورامی، جەبار فەرمان، دارای شێخ جەلالی حەفید، ڕەفعەت عەبدالڕەحمان، عەلی بچکۆڵ، شێردڵ حەوێزی، جەلال عەبدوالقادر بە کۆمەڵ و بەجیا سەردانی ئێرانیان کرد لەسەردەشت، ورمێ،کرماشان لە گەڵ کاربەدەستی ئێرانی لە ئیتڵاعات و سوپای پاسداران دانیشتن – خولانەوە لەناو بازنەدا دیوی ناوەوەی ڕوداوەکانی کوردستانی عێراق1984-1988 نەوشیروان مستەفا ئەمین چاپی دووەم 1999-ل”103.

“لە ناو ئەواندا دو سەردان گرنگییان هەبو، کاریان لە پەیوەندیەکانی ئێران و یەکێتی کرد یەکەمیان، سلێمان قەساب، کە یەکێ لە کادرەکانی حسك بو، یەکێ لە کاربەدەستانی ئیتڵاعاتی لە گەڵ خۆی هێنا.هەم گفتوگۆی سیاسی لەگەڵ کرا؟و هەم خۆیشی حەزی کرد گەشتێکی خێرابە هەندێ ناوچەی ژێر دەسەڵاتی یەکێتی دا بکا. لە یەکێ لەو گفتوگۆیانەی لە نێوان ئەم و هەندێ لە ئەندامانی م س کرا، ئەم نوێنەرە قسەیەکی کردو وتی:((ئێوە تازە گفتوگۆتان؟لەگەڵ عێراق بڕیوە، زەمان چیە ئەم پێوەندیەی لە گەڵ ئێرانی دروسەی پەکەن، بەکاری ناهێنن بۆ؟ئەوەی هەڵوێستتان بەهێز بکا لە گفتوگۆی داهوتان دا لەگەڵ عێراق؟))ل104.

“دوای ئەمیش وەفدێکی کەسی هات، تێکەڵاو بو لە نوێنەری چەند وەزارەت و دەزگای جیا جیای ئێرانی. وەکو دوای دەرکەوت سەرۆکی وەفدەکەیان، سەرۆکی دەزگای ئیتڵاعاتی سوپا بو. خولانەوە لەناو بازنەدا دیوی ناوەوەی ڕوداوەکانی کوردستانی عێراق1984-1988 نەوشیروان مستەفا ئەمین چاپی دووەم 1999- ل 105.

بیرۆکەی ئۆپەراسیۆنی فەتحی یەك

سەبارەت بە بیرۆکەی لێدانی نەوتەکەی کەرکوك فەرەیدون عەبدوالقادر دەڵێت: "نەوشیروان, نەخشەی پەلاماردانی بیرە نەوتەکان لە مێشکی دا بوو, ئەوەش گەورەترین دان ڕێکردن و چەشە کردن بوو بۆ لێپرسراوە ئێرانییەکان, بە تایبەتی ئەو شاندەی ئێران, کە سەردار وەحیدی لە گەڵیان هاتبوو!" وەحیدی ماوەیەك لێپرسراوی ئیتڵاعاتی سوپاو ماوەیەکیش فەرماندەی هێزەکانی پیادەڕۆی سوپای پاسدارانی ئێران بوو".ل 529-530 هەڵسورەکانی قەندیل فەرەیدون عەبدوالقادر چاپی دووەم 2020″.

سەبارەت بە پڕۆژەی ئۆپەراسیۆنی فەتحی یەك نەوشیروان مستەفا دەڵێت:"یەکێ لەو کارانەی کە ئێرانیەکان بە لایانەوە گرنگ بو بکرێ لێدانی دامەزراوەکانی نەوتی کەرکوك بو. لە نزیك کەرکوك بە تەنیا هێزی یەکێتی لێ بو. هێزەکانی یەکێتی ئەیانتوانی بگەنە ناو بیرەکانی نەوت و ، بگەنە نزیك دامەزراوە سەرەکیەکانی".

"ئێمە خۆمان چەند ساڵێ بو بیرمان لە لێدان و تێکدانی کردبووەو زانیاری زۆرمان لەسەر کۆکردبوەوە، بەڵام جێبەجێکردنی لە توانای ئێمەدا نەبو، بە تایبەت چەك و تفاقی جەنگیی ئێمە زۆر سادەو دواکەوتو بو بۆ ئەنجامدانی کارێکی لەو بابەتە، بە کەڵك و کاریگەر نەبو. خولانەوە لەناو بازنەدا دیوی ناوەوەی ڕوداوەکانی کوردستانی عێراق1984-1988 نەوشیروان مستەفا ئەمین چاپی دووەم 1999-ل106".

"سەرکردایەتی یەکێتی لەبەر گرنگی کارەکە، دانان و جێبەجێکردنی پلانی هەموو چالاکیەکەیان بە من سپاردو، من ڕۆژانە ئەبو خەریکی وردەکاری پلانەکە بم. ئێرانیەکان ئەم کارەیان بەلاوە زۆر گرنگ بو، تەنانەت بە مەرجی جدی بونی یەکێتی لە شەڕی عێراق و ، هاوکاری پاشەڕۆژیان دانابو. خولانەوە لەناو بازنەدا دیوی ناوەوەی ڕوداوەکانی کوردستانی عێراق1984-1988 نەوشیروان مستەفا ئەمین چاپی دووەم 1999 ل 107".

نرخ بۆ سەری پاسدارەکان دیاریکرابوو

ئێرانییەکان دەڵێن ویستمان بچین لەگەڵ کەسێکدا هاوشان شەڕ بکەین کە لە دژی ئێمە پێشتر شەڕی کردبوو, ئەوە حاڵەتێکی دەروونی زۆر سەیر و سەمەرەی دەویست. ئەمە یەکەم تایبەتمەندی ئەو ئۆپەراسیۆنە بوو؛ بۆیە دەبوایە ئەو برایانەی کە دەچوونە ناو خاکی عێراق متمانەیان پێیان بکردایە و بچنە قووڵایی خاکی عێراق و ئۆپەراسیۆنێکی وا گەورەیان لە کەرکوك ئەنجامدابا, بۆ ماوەی 45 ڕۆژ لە ناوخۆی عێراقدا مانەوە .

ئەوکات نەمانزانی کە عێراق لەو ڕۆژەدا بەخشینێکی بۆ سەری هەموو

ئێرانییەکی سەر بە رژێمی ئێران دانابوو. ئەو کات دوو سەد هەزار دیناری بۆ سەری هەر ئێرانییەك دانابوو، هەر دینارێك یەکسان بوو بە ٦٨ تومان!.

مجله امتداد آبان 1387، شماره 34

عملیات چریکی در قلب عراق;نبرد کرکوک به روایت فرمانده عملیات

گواستنەوەی پێداویستی ئۆپەراسیۆنی فەتحی دوو

گواستنەوەی ئەو هەموو چەك و تەقەمەنییە لە سەر سنووری ئێرانەوە بۆ کەرکووك, یەکێکە لە لایەنە گرنگەکانی ئۆپەراسیۆنەکە, لەمەشدا لە قەبارەی چەك و تەقەمەنی هاتوو جیاوازی ئامار هەیە, وەلێ بە هەمووەوە دەتوانرێت زیانیاری نزیك بە دەست بهێنرێت.

” لە ماوەی دە شەودا زیاتر لە 3 هەزار بار لە سەر سنووری ئێرانەوە, لە بارەگایەکی پاسداران لە نێوان بانەو سەردەشت, بە دەروازەی سەفرەو زەنوون ی نزیك ماوەت هاتنە ناو عێراقەوە، لە چەکی قورس هاوەنی 120 ملم و کاتیۆشا و چەکی مام ناوەندی و سوك و تەقەمەنی, 3000 گولەی هاوەن و هەزاران ڕۆکێتی کاتیۆشاو ژمارەیەکی زۆر ڕۆکێتی ئاڕ پی جی و گولەی دۆشکاو تفەنگ و خۆراك و پێداویستی پزیشکی, هەر شەوێك ٣٠٠ باری هێستر پێداویستیەکانی ئەم ئۆپەراسیۆنەیان لەو ڕێگایەوە دەبردە ناو خاکی عێراقەوە”.

مجله امتداد آبان 1387، شماره 34

عملیات چریکی در قلب عراق;نبرد کرکوک به روایت فرمانده عملیات

” 150 تۆن کەرەستەی سەربازی و 300 ئۆپەراتەری سوپای پاسداران لە ئێرانەوە لە پشت هێڵەکانی دوژمنەوە گواسترانەوە بۆ کەرکوک, لە ئۆپەراسیۆنێکی شاراوەدا کە ماوەی 40 ڕۆژ بەردەوام بوو. کەرەستەکان بەم شێوەیە بوون: 1500 کلاشینکۆف, 40 بی کەی سی , 15 دۆشکە, 60 ئاڕ پی جی , 3هاوەنی 120 ملم , 2 هاوەنی 81 ملم, 1500 گولەی هاوەنی 120 ملم, 1000 گولەی هاوەنی 81 ملم, 500 گولەی هاوەنی 60 ملم, 7354 ڕۆکێتی ئار پی جی, 500 گولەی تفەنگی 60 ملم, 2000 گولەی تفەنگی 107 ملم, 21500 گولەی کلاشینکۆف, 10000 گولەی بی کەی سی, 12000 گولەی دۆشکە.

https://en.wikipedia.org/wiki/Operation_Fath_1

بەڕێز نەوشیروان مستەفا لەم بارەوە دەنوسێت: گوێزانەوەی تفاقی جەنگی ئەو تفاقەی بۆ ئەم کارە پێویست بو لە :10هاوەنی 120ملم، 4کاتیۆشا، 45تەن گوللەی هاوەن و کاتیۆشا، چەند دانەیەك سامی 7ی دژی فڕۆکە، چەند دانەیەك ساروخی دژ تانك و، هەندێ فیشەکی

كڵاشینكۆف. ئەمانە پێشتر ، بە سەرپەرشتی جەبار فەرمان لە زەردەكانیەوە لە ئێرانەوە بە كۆڵی ئێسترگوێزرابونەوە بۆ دۆڵی جافەتی. گوێزانەوەی كارێكی یەكجار دژوارو سەخت بو. ئەبو جارێك لە زەردەكانی بار بكرێ و لەسەر چەمی كەڵوێ دابگیرێ و بە گوریس لە ڕوبار بپەڕێنتەوە، جارێكی تریش لە ئێستر بار بكرێ تا ئەگەیشتە یەكێ لە عەمارەكانی دۆڵی جافەتی و لە ئەشكەوتەكانی گوێزەڵەو یاخسەمەر و هەڵەدن ئەشاردرانەوە. خولانەوە لەناو بازنەدا دیوی ناوەوەی ڕوداوەكانی كوردستانی عێراق1984-1988 نەوشیروان مستەفا ئەمین چاپی دووەم 1999-ل 108-109

دووجار گومان لە ئەنجامدانی چالاكی

پێش ئەنجامدانی ئۆپەراسیۆنەكە بە چەند ڕۆژێك, نەوشیروان مستەفا فەرماندەی ئۆپەراسیۆنی ینك دوو دڵ دەبێت لە جێبەجێكردنی ئۆپەراسیۆنەكە, بەهۆی ئەوەی گومانی هەبووە لەوەی هەواڵی ئۆپەراسیۆنەكە دزەی كردبێت بۆ حكومەتی عێراقی, داوا دەكات ئۆپەراسیۆنی ئەلتەرناتیف جێبەجێ بكەن لە دوكان" ئەوە جێبەجێ بكرایایە لە لێدانی سەدی دوكان, كارەسات بوو بۆ كورد, هەرچەندە لە فەتحی دوودا ئەنجامیان دا بەلام نەیانتوانی سەدەكە بڕوخێنن, ئەوەی ئێرانییەكان بلاویان كردەوە زۆر درۆ بوو", وەلێ فەرماندەی قەرارگای ڕەمەزان لە كرماشان مكوڕ دەبێت لە جێبەجێكردنی ئۆپەراسیۆنی فەتحی 1 و لێدانی نەوتی كەركوك, ئەوان ئەم ئۆپەراسیۆنە بە گرنگ و پارویەكی چەور دەزانن, ڕۆژی یەك شەمە ڕێكەوتی 5-10-1986 لە ڕێگای نوێنەرایەتی قەرارگای ڕەمەزانەوە لە گوندی یاخسەمەر ئەم پەیامە دەگەیەننە دەستی بەڕێز نەوشیروان مستەفا: ((مگمئن باشید دشمن متوجە نشدە است. شما بە خدا اعتماد كنید تردید بە خود راه ندهید. بدون فوت وقت و با سرعت و دقت و قاگعیت بر تمامی اهداف حملە ببرید و قلب امام و امت و روح شهدا را شاد كنید. همە منتقرند. مبادا كە در ارادە خلل ناپژیر شما كە متكی بە ارادەی خداست، سستی پیش آید.)).

فتح یک؛ عملیات چریکی سپاه در کرکوک در سال ۶۵

هەموو شتێك بۆ ئۆپەراسیۆنەكە ئامادەكرابوو, كاتێك شەوی 10-10-1986 هەواڵێك لە لایەن ی ن ك ەوە دەدرێت بە ئێرانییەكان كە دوژمن سەر بەرزاییەكانی گرتووەو هێزی زیاتری كۆكردۆتەوە, لەو جیگایەی بڕیار وابوو چەكەكانی لێ دامەزرێنن, بەلام ئێرانییەكان پێداگرییان كردبوو لەسەر ئەنجامدانی ئۆپەراسیۆنەكە, ئێرانییەكان

دەگێڕنەوە دەڵێن کوردەکان ترسابوون.
پێی دەچێت ی ن ك لەسەرەتاوە خۆیان دەست پێ َشخەریان کردبوو بۆ ئەم چالاکییە، کەچی لە دوو هەفتەی پێش ئۆپەراسیۆنەکە ساردییان نواندووە بۆ ئەنجام نەدانی، وەلێ ئێرانییەکان مکوڕ بوونە.
مجله امتداد آبان 1387، شماره 34
عملیات چریکی در قلب عراق;نبرد کرکوک به روایت فرمانده عملیات

ناڕەزایەتی لەناو ینك؟

فەرەیدون عەبدالقاددر لە یاداشتەکانیدا دەڵێت: کە باسی لێدانی بیرە نەوتەکانی کەرکوك کەوتە ناو گفتوگۆکانەوە، ڕۆژێکیان لە ماڵی خۆمان لە کانی مستفای چۆخماخ کۆبونەوەیەکی مەکتەبی سیاسی کرا بۆ باس لە هاوکاری لەگەڵ ئێرانداو مەسەلەی لێدانی برە نەوتەکانی کەرکووك! زۆر لایەن و ئەنجامی ئەو چالاکییە لە روی سلبی و ئیجابییەوە خرایە روو، مشتومڕی زۆری لەسەر کرا! کاك کۆسرەت ، ناڕازی بوو، پێ باش نەبوو، چونکە پێی وابوو ئەوە کێشمان دەکات بۆ باریکە ڕێی پێچاو پێچی وا، کە ناتوانین بزانین کاردانەوەی سەدام حوسێن، چۆن چەند دەبێت و بە کوێ دەگات! مشت و مڕەکان گەرم و توند بوون، کۆسرەت زویر بوو چوە دەرەوە، ناچار شوێنی کەوتم و بە زۆر رازیم کرد بگەڕێتەوە بۆ ناو کۆبونەوەکە! – ل 530 هەڵۆ سورەکانی قەندیل فەرەیدون عەبدوالقادر چاپی دووەم 2020.
ئەوکات کۆسرەت رەسول کەسێکی بەهێز بوو لەناو ینك و قسەکانی جێکەوتە بوون، پێی دەچێت ناڕەزایەتی توند لەناو ینك دژ بەم چالاکییە هەبووبێت، پێشبینییەکەشیان راست دەرچوو، هەرچەندە دواتر 4 تیپی سەر بە ناوچەی هێزمێنیای کۆسرەت بەشداری ئۆپەراسیۆنەکەیان کرد"93,85,86,87″، وە خۆشی سەرپەرشتی فەتحی چواری کرد.
تەنانەت لە ئاستی خوارەوەش ناڕەزایەتی دژ بە ئەنجامدانی ئەو ئۆپەراسیۆنە هەبوو، وەلێ ناڕەزایەتییەکان نەگەیشتنە ئاستی هەڵوێستی بەرەو رووبوونەوە، ڕێباز ئاوا باسی هەڵوێستی خۆی لەسەر ئۆپەراسیۆنەکە دەکات" سەیرێکی کاك م کرد ووتم بە ڕاستیتە لە کەرکوك دەدەین…ووتی بۆ، هەمووی دەسووتێنین عێراق بە تێپەڕی ناتوانێ ئەو خەسارەتە پڕ بکاتەوە….؟ دیسان پێم ووت ئەدی میللەتی خۆمان، باشە ئەو گوندانە، باشە خەڵکەکە، حکومەت دڕندەیە هەرچی لە دەستی بێت دەیکات….ووتی تۆ هەر دژی ئێرانی ئەگینا ئەوە کارێکی زۆر کرنگە…..ووتم ڕاستە کارێکی زۆر گرنگە بەڵام قوڕمساغانە نازانن تۆپ بەکار بهێنن، هەر عەیب دارمان دەکەن و تەنها میللەتەکەمان باری خراپی بەسەر دێ….ووتی باشە کاکە واز لەو قسە

هەلەق و مەلەقانە بێنە بڕۆوە لای دەشتی هەولێر بەڵام لای کەس باسی نەکەی چونکە کەس نازانێ – قەندیل بەغدای هەژاند بەشی دووەم نووسینی ڕێباز چاپی دووەم 2008چاپخانەی پەیوەند- ل 382″.

بەلام ئەم ناڕەزایەتییانە نەچووەنە باری جێبەجێکردنەوە, ناڕازییان لە بواری پراتیکدا بوونە باسکی ئۆپەراسیۆنەکان و گوێیان لە ماڵوێرانی خەڵکی کوردستان نەگرت.

فەتحەکان؟

ئۆپەراسیۆنەکانی فەتح, 10 ئۆپەراسیۆنی زنجیریەیی بوو بە هاوبەشی سوپای پاسداران لە گەڵ ینك, پدك, حیزبوڵا, دەعوە, مەجلس ئەعلا ئەنجامـدران" بۆ حسـك یـەكلا نەبـوومەتەوە, چـونكە زۆربـەی ئۆپەراسیۆنەکان سایدە ئێرانییەکان دیارییان نەکردووە بە هاوکاری کام لایەنی کوردی ئەنجامیان داوە", ئەم ئۆپەراسیۆنانە لە رێکەوتی 11-10-1986 لە شاری کەرکوك بە فەتحی 1 دەستی پێکرد, بە لێدانی نەوتەکەی شاری کەرکووك, بە ئۆپەراسیۆنی فەتحی 10 لە رێکەوتی 4-9-1987 لە ناوچەی سیدەکان کۆتایی هات , بە زنجیرەی فەتحەکان لە گەڵ ینك دەستپێکرا, لە گەڵ حیزبوڵا و مەجلس ئەعلا کۆتایی پێهات, کۆی گشتی ئۆپەراسیۆنەکانی فەتح 328 رۆژ بەردەوام بووە.

فەتحی دوو لە ناوچەی دوکان, بەناو وێرانکردنی دامەزراوەکانی سەدی دوکان لە رێکەوتی 25-11-1986 لە لایەن ینك و ئێرانەوە ئەنجامدرا.

ئۆپەراسیۆمی فەتحی سێ لە رێکەوتی 30-10-1986 ئەنجامدرا, لە 300 کیلۆمەتری خاکی عێراق لە ناوچەی زاخۆ, پەلاماری بارەگای لەشکری 38 و گەراجی گواستنەوەی نەوتی زاخۆ, بە هاوکاری پارتی ئەنجامدرا.

ئۆپەراسیۆنی فەتحی چوار لە رێکەوتی 11-2-1987 ئەنجامدرا لە ناوچەی رەواندز- دیانا, لە قولایی 70 کیلۆمەتری عێراق, ئۆپەراسیۆنەکە بریتی بوو لە پەلاماردانی بارەگاکانی سوپای عێراق لە خەلیفان, رەواندز و سدیق, ناوەندی پۆلیس و کارەبای رەواندز و مایکرۆییەکەی چیای کۆڕەك.

رێباز ئاوا باسی ئەم ئۆپەراسیۆنە دەکات" بڕیاردرا شەوی دە لەسەر یانزەی شوباتی 1987چالاکی گرتنی چیای کۆڕەك و فەوجی ئاکۆیان و ڕەبیەکانی دەوروبەر ئەنجام بدرێ بەیانی هەموو کەسێك وای پێشبینی دەکرد کە دوا بخرێ لە بەر بەفرو باران.

ئێرانییەکان پێیان داگرت بیرم کردەو ووتم خۆتان ماندوو مەکەن ئەوان نیازیان نییە هیچ بکەن تەنیا مەبەستیان ئەوەیە لە یادی سەرکەوتنی شۆڕشی ئێران چالاکییەك بکەن. چەند تۆپێکیان لە کوڕەك گرت بەڵام هیچی شوێنی خۆی نەپێکا. ل398.قەندیل بەغدای هەژاند

بەشی دووەم نووسینی ڕێباز چاپی دووەم 2008چاپخانەی پەیوەند.”
کەچی مام غەفور لە یاداشتەکانیدا لە ل 258 بۆ 260 وا باسی ئەم چالاکییە دەکات ئێرانی تێدا نەبێت و ئۆپەراسیۆنێك نەبێت لە یادی شۆڕشی بەناو کۆماری ئیسلامی ئێران, هاوکات بەشداری فەتحی یەکیشی کردووە لە کرداردا, وەلێ لە یاداشتەکەی ئاماژەی پێ نەداوە؟, لە بیرەوەرییەکانی لەوەتەی هەم پێشمەرگەم ئاماژەی پێ نەداوە”.
ئۆپەراسیۆنی فەتحی پێنج لە ڕێکەوتی 14-4-1987 ئەنجامدرا, لە ناوچەی چوارتا و ماوەت, هاوکات لە گەڵ ئۆپەراسیۆنی کەربەلای10 ئەنجامدرا.
ئۆپەراسیۆنی فەتحی شەش لە ڕێکەوتی 17-6-1987 ئەنجامدرا, پارتی و حیزبوڵڵە و حیزبی دەعوە, لە ناوچەی میرگەسور -دیانا ئەنجامیان داق.
ئۆپەراسیۆنی فەتحی حەوت لە ڕێکەوتی 28-6-1987 ئەنجامدرا, بە دروشمی یا فاتیمە زەهرا لە ناوچەی سەید سادق و شانەدەری و هەڵەبجە و کانی پانکە, شاری سەید سادق دەستی بەسەردا گیرا بۆ ماوەی 4 کاتژمێر, پارتی و ئێران پێکەوە ئەنجامیان دا.
ئۆپەراسیۆنی فەتحی هەشت لە ڕێکەوتی 19-7-1987 ئەنجامدرا, لە ناوچەی ئەتروشی شاری دهۆك, بە بەشداری یەکێتی نیشتمانی کوردستان بەڕێوە چوو.
ئۆپەراسیۆنی فەتحی نۆ لە ڕێکەوتی 31-7-1987ئەنجامدرا, لە ناوچەی سەید سادق هەڵەبجە خورماڵ, بە دروشمی یا ڕەسوڵڵە, بۆ ماوەی پێنج ڕۆژ بەردەوام بوو.
ئۆپەراسیۆنی فەتحی دە لە ڕێکەوتی 4-9- 1987 ئەنجامدرا, لە ناوچەی سیدەکان بەڕێوە چوو, بە دروشمی یا ئەبا عەبدولا حوسێن, حیزبوڵڵە و مەجلس ئەعلا هاوکاری ئێران بوون.

فەتحی یەك گەورەترین کاری هاوبەش

ئێرانیەکان پێیان وایە ئۆپەراسیۆنی فەتحی یەك گەورەترین سەکۆی هاوکاری نێوان قەرارگای ڕەمەزان و یەکێتی نیشتمانی کوردستان بوو تا ئەو ڕۆژەی ئەنجامدرا لە ڕێکەوتی 11-10-1987, تەنانەت لە گەڵ هەموو هێزەکان, وە کاریگەرترینی ناو فەتحەکانیش بوو.
بۆ ئەنجامدانی ئەو کارە هاوبەشە, دوو یەکەی سوپای پاسدارانی ئیسلامی دزەیان کردە باکوور و باشووری کەرکوك و بە کەڵك وەرگرتن لە ڕێکخستنەکانی یەکێتی نیشتمانی کوردستان.
https://www.isna.ir/news/97072011106/%D9%85%D8%B1%D9%88%D8%B1%DB%8C-%D8%A8%D8%B1-%D8%B9%D9%85%D9%84%DB%8C%D8%A7%D8%AA-

%D9%81%D8%AA%D8%AD-%DB%B1
ئەوان باوەڕیان وایە کە سوپای پاسداران ماوەیەکی زۆرە لەگەڵ گروپە نەیارەکانی بەعس لە کوردستانی عێراق هاوکاری کردبوو بۆ دامەزراندنی پێگە لە باکووری عێراق. پێش ئەمە ئۆپەراسیۆنی هاوبەش ئەنجامدرابوو، بەڵام دەکرێت ئۆپەراسیۆنی فەتح ١ بە گرنگترین هاوکاری نێوان هەردوولا هەژمار بکرێت.
http://www.aviny.com/occasion/enghelab_jang/defaemoghaddas/93/amaliat/zamini/fath-1/fath.aspx
رێکەوتنی کۆماری ئیسلامی لەگەڵ لایەنەکانی دژبەری ڕژێمی بەعس، وەك یەکێتی نیشتمانی کوردستان، ئایەتوڵڵا حەکیم و… . .، بووە هۆی زیادبوونی چالاکی هەواڵگری قەرارگای ڕەمەزان لە کوردستانی عێراق و داڕشتنی زنجیرەیەك ئۆپەراسیۆنی فەتح و هاوبەشی دیکە. ئەم هاوکاری و پەیوەندییە هاوبەشە زەمینەسازی بۆ دروستکردنی بنکەیەکی تاکتیکی لە قووڵایی خاکی عێراق دانا، لە ناوچەیەکدا کە سوپای عێراق بە ناوچەیەکی ئەمنی دەزانی، تا ٢٠٠ کیلۆمەتر لە قووڵایی خاکی عێراق.
لە کۆتاییدا بارەگای ناوەندی خاتەم ئەلئەنبیا بەرپرسە سەرەکییەکانی ئەو وڵاتە رێککەوتن لەسەر ئەنجامدانی ئۆپەراسیۆنی سنوور بەزاندن لە لایەن قەرارگای رەمەزانەوە" واتا هەموو ئۆپەراسیۆنەکان لە لایەن قەرارگای رەمەزانەوە سەرپەرشتی کراون" بە دوو مەرج, یەکەم: ئەم ئۆپەراسیۆنانە لە شێوەی زنجیرەیەك ئۆپەراسیۆنی فەتحدا ئەنجام بدرێن, دووەم: لایەنە کوردییەکانی ئۆپۆزسیۆنی عێراق ئاسایشی ئەو ناوچانە مسۆگەر بکەن کە چەکدارانی ئێرانی تێدا ئامادە دەبن.عملیات فتح ١؛ عملیاتی در عمق خاک عراق
نەوشیروان مستەفا سەبارەت بە ئەنجامی نەخشەکان دەڵێت"پاش لێکۆڵینەوەیەکی زۆر لەسەر نەخشەی عەسکەری و لەسەر ئەرزی چالاکیەکە و پاش گفتوگۆی زۆر دورو درێژی بەرپرسەکانی یەکێتی و ئێران، ئێرانیەکان پلانەکەیان بەوە ساخ کردەوە کە چەند هاوەنێکی12ملم و چەند کاتیۆشایەك ببرێتە نزیك مەیدانی دەرهێنانی نەوتەکەو بەو ئاگر باران بکرێ وتێك بدرێ. هەمان سەرچاوەی پێشوو – ل 108″.
رێباز ئاوا باسی چۆنیەتی نەخشە داڕشتنی چالاکییەکە دەکات"لە سەرەتای مانگی هەشتی 1986بە بروسکە ئاگادار ی من و کاك سەفینیان کرد بچین بۆ سنووری تیپی 21ی کەرکوك بۆ ناوچەی شێخ بزێنی دیار بوو کاك سەفین نەهات، من بە بە تەنیا پەیمەوە لەگەڵ سەیارەیەکی تیپی 21ی کەرکوك چوینە لای کاك کۆسرەت و کاك عەلی بچکۆل کە سەیرم کرد شەش پاسداریش لەوێ بوون پاش نان خواردن کاك کۆسرەت بە درێژی قسەی لەگەڵ کردم. لەگەڵ پاسدارەکان بەڕێکەوتین ئێوارە لە گوندی بیناتی نانمان خوارد درەنگی شەو لە چیای کانی دومبەڵان ئاودیو

بووین چوینە نزیك كۆمپانیای نەوتی كەركوك بە جیهازێكی مۆدێرن وێنەیان گرت، زۆر شوێنێكی خەتەر بوو هیچ ڕەبییەكی دوژمن 30مەتر نێوانیان زیاتر نەبوو شەوێ درەنگ لە كەڵوێ لە دەرەوەی گوندەكە نان و ماستاومان خوارد بەیانی هاتینەوە شێخ بزێنی كە بۆم ساغ بۆوە ئەوە نەخشەی لێدانی كەركوكە لە گەڵ برایەكی هاوسەنگەرو خۆشەویستم ئەم قسانەم كرد. هەمان سەرچاوەی پێشوو ل382.

قازانجی كۆماری ئیسلامی ئێران

ئێرانییەكان پێیان وایەو فەتحی یەكەم گەورەترین شەڕی پارتیزانی بوو لە جیهاندا, هاوكات سەركەوتنی گەورە بوو بە بێ زیان, لەو كارە سەربازییە كە هەرایەكی زۆری نایەوە لە راستیدا زیانەكان وا نەبوون, تەنها 3 بریندار هەبوو لە لایەن كۆماری ئیسلامییەوە و بەلام پێشمەرگە بەشداربووەكان باس لەوە دەكەن ئێرانییەكان تەنها چەند كەسێكیان بە ماتۆڕەوە بەشداریان كردووە, هەلاو هات و هاوارەكەیان هەموو درۆ بووەو تەنها بۆ ماڵوێرانی كورد بوو.
دوای گرتنی فاو لە لایەن ئێرانەوە, عێراق لە دامودەزگا نەوتییەكانی ئێرانیدا, وەك ستراتیجیەتی نوێ لە جەنگدا. لێدانی نەوتی كەركوك وەڵامدانەوەیەك بۆ ئەوە, ئێران دەیەویست لانی كەم عێراق دوو سوپا بهێنێتەوە بۆ كوردستان, واتا ئێرانییەكان بەم چالاكییە بە بەردێك دوو چۆلەكەیان دەكوشت, لە لایەكەوە لێدانی شادەماری ئابووری عێراق, وە هاتنەوەی سوپا بۆ كوردستان ئەمەش ماڵوێرانی بوو بۆ خەڵكی كوردستان وە سوك كردنی بەرەی جەنگ بوو بۆ ئێرانییەكان.
مجلە امتداد آبان 1387، شمارە 34
عملیات چریکی در قلب عراق;نبرد کرکوک به روایت فرماندە عملیات
لە لایەكی ترەوە كاتی ئۆپەراسیۆنەكە بە قازانجی كۆماری ئیسلامی و بازاڕی نەوت بوو"هەرچی ئێرانیش بو، لەم چالاكیەو ، لەم هەراو هوریا ئیعلامیە مەبەستێكی سیاسی هەبو. لەو كاتەدا كۆبونەوەی ئۆپێك هەبو ، ئەیەویست هەندێ لە داواكانی خۆی بسەپێنێ بەوەی تێیان بگەیەنێ هەر كات بیەوێ ئەتوانێ زەرەر لە نەوت عێراق بداو، بەوە پشێوی بخاتە بازاڕی جیهانیی نەوتەوە. خولانەوە لەناو بازنەدا دیوی ناوەوەی ڕوداوەكانی كوردستانی عێراق1984-1988 نەوشیروان مستەفا ئەمین چاپی دووەم 1999ل112″.

فەتحی یەك لای ئێرانییەكان

بە پێی سەرچاوە ئێرانییەكان ئۆپەراسیۆنی فەتحی یەك یان

ئۆپەراسیۆنی یەکگرتن, بە فەرماندەیی سوپای پاسداران بەڕێوە چوو, دوو رۆژی خایاند, 11 و 12ی ئۆکتۆبەری ساڵی 198. بە پێی راگەیاندنەکانی ئێرانی تیایدا نزیك 600 کەس لە هێزەکانی عێراقی کوژرا.

https://fa.wikipedia.org/wiki/%D8%B9%D9%85%D9%84%DB%8C%D8%A7%D8%AA_%D9%81%D8%AA%D8%AD_%DB%B1

فەرماندە و سەرکردەکانی ئۆپەراسیۆنەکە بریتی بوو لە یەحیا ڕەحیم سەفەوی (جێگری فەرماندەی سوپای پاسداران) محەمەد-باقر زۆڵقادر (فەرماندەی ئۆپەراسیۆنی سوپای پاسداران), جەلال تاڵەبانی (سەرۆکی یەکێتی) و نەوشیروان مستەفا (فەرماندەی پێشمەرگەی ئۆپەراسیۆن), ئامانجی سەرەکی ئۆپەراسیۆنەکە لێدانی نەوتی کەرکوك بووە, 130 چەکداری قەرارگای رەمەزان و 2000 پێشمەرگەی ینك ” 13 تیپی ینك -21,23, 25, 51, 53, 55, 57, 93,85, 86, 87, تیپی مەڵبەندی یەك و دوو. https://en.wikipedia.org/wiki/Operation_Fath_1″ کارەکەیان ئەنجامدا لە قوڵایی 180 کم ی ناو خاکی عێراق.

بە پێی دابەشکاری و ناونانی بەرەکان لای کۆماری ئیسلامی ئێران, ئۆپەراسیۆنەکە لەدوو بەرە پێك هاتووە, بەدر ناوی بەرەی شوان-ساڵەیی کەرکووك, بەرەی خەندەق ناوی بەرەی جەبەل بۆر- جەمبور بووە, دوو قۆڵ لە جەمبورو جەبەڵ بۆر, 3 قۆڵیش لە بان ساڵەیی – شوان تا مەخمور و هەولێر کەرکووك. ئیشکردن بە راجیمەو هاوەنی 120 ملم و چەکە قورسەکان دیکە بە پاسدارەکان سپێردراوە, کە تیایدا 4 راجیمە, 3 هاوەنی 120 ملم بەکار هاتوون, 2000 گولە نراوە بە هێزەکانی عێراقەوە, گرتنی رەبایەکانی کانی دومەلان کەرکوك و نانەوەی بۆسە بە پێشمەرگەی ینك سپێردراوە.

لە قۆڵی شوان – ساڵەیی تۆپەکان لە نێوان گوندەکانی سێنە گۆلی و سەقزلی داندران, تەنها رەسەدەکانی ئێرانی بوون, بەشی زۆری تیپەکانی پێشمەرگە یەدەك بوون, تەنها چەند تیپێك بە پراتیك بەشدار بوون لە ئۆپەراسیۆنەکە.

ئۆپەراسیۆنەکە کەرکوك, پردێ, دوز و قادر کەرەم مەخمور, دیبەگە و هەولێری گرتۆتەوە, سەرباری رێگای هاتنی چەك و کەسەکان, ئۆپەراسیۆنەکە بە دروشمی زەینەبی گەورە دەستی پێکردووە, لێ پێش 48 کاتژمێر هەندێك هێز نێردراوەتە ناوچەی ئۆپەراسیۆنەکان بۆ چاودێریکردنی بارودۆخەکە.

بە پێی راگەیاندنەکانی ئێرانی لە میانی ئۆپەراسیۆنەکە لە14 ناوەند دراوە لەوانە ” پاڵاوگەی کەرکوك, یەکەی ژمارە یەکی دەرهێنانی نەوت, وێستگەی کارەبای بەشێك لە شار, لێدانی بنکەی 3 موشەکی زەوی ئاسمان, لێدانی رێکخراوی موجاهدینی خەلقی ئێران لە

قەڵای حەسار, غازو نەوتی جەمبور وە جەبەل بۆرو شێراو, لێدانی بارەگای فەیلەقی یەك و سەربازگەی دارەمان, لێدانی ئەرێلی سیخوڕی گوندی سەقزلی, وە گرتنی 20 رەبایە لە لایەن پێشمەرگەکانی ینك لە کانی دومەلان, لێدانی وێستگەی شەمەندەفەری کەرکوك, لێدانی سینی مایکروەیفی تەلەفزیۆنی, لێدانی چەند ناوەندێکی سەربازی دی”.

https://www.iribnews.ir/fa/news/2855677/%D9%81%D8%AA%D8%AD-%DB%8C%DA%A9-%D8%B9%D9%85%D9%84%DB%8C%D8%A7%D8%AA-%DA%86%D8%B1%DB%8C%DA%A9%DB%8C-%D8%B3%D9%BE%D8%A7%D9%87-%D8%AF%D8%B1-%DA%A9%D8%B1%DA%A9%D9%88%DA%A9-%D8%AF%D8%B1-%D8%B3%D8%A7%D9%84-%DB%B6%DB%B5

هاوکات بە پێی راگەیاندنەکانی کۆماری ئیسلامی ئێران لە میانی ئۆپەراسیۆنەکە کۆپتەرێکی دوژمن خراوەتە خوارەوە-

http://birjand.irib.ir/-/%D8%B9%D9%85%D9%84%DB%8C%D8%A7%D8%AA-%D9%81%D8%AA-24

لە ئەنجامی ئۆپەراسیۆنی لێدانی نەوتی کەرکوك 60%ی توانای بەرهەمی نەوتی کەرکوکی لەناودراوە –

https://www.tasnimnews.com/fa/news/1396/07/19/1542818/%D8%B9%D9%85%D9%84%DB%8C%D8%A7%D8%AA-%D9%88%DB%8C%DA%98%D9%87-%D9%86%DB%8C%D8%B1%D9%88%D9%87%D8%A7%DB%8C-%D8%B3%D9%BE%D8%A7%D9%87-%D8%AF%D8%B1-%D8%B9%D9%85%D9%82-%D8%AE%D8%A7%DA%A9-%D8%B9%D8%B1%D8%A7%D9%82-%D8%A8%D8%A7-%D9%87%D9%85%DA%A9%D8%A7%D8%B1%DB%8C-%D8%AC%D9%84%D8%A7%D9%84-%D8%B7%D8%A7%D9%84%D8%A8%D8%A7%D9%86%DB%8C-%D9%86%D9%82%D8%B4%D9%87-%D9%88-%D8%AA%D8%B5%D8%A7%D9%88%DB%8C%D8%B1

ئۆپەراسیۆنەکە بە یەك شەو ئەنجامدراوە, کۆتایی کاتەکانی شەوی 11ی مانگ و سەرەتای شەوی 12ی مانگ , لێ کە کۆماری ئیسلامی ئێران رایدەگەیەنێت دوو رۆژ بەردەوام بووە, بەو مانایەیە ئۆپەراسیۆنێکی بەرفراوان و کۆنترۆڵی ناوچەکەیان کردووەو لە شوێنی ئۆپەراسیۆنەکە ماونەتەوە ئەو ماوەیە, نەك تەنها 3:30 کاتژمێر بەردەوام بووبێت و دواتر بە پەلە هەڵهاتبێتن, تەنانەت بڕیاریان دا ئەگەر چەکەکانیان پێ دەرباز نەکرا بەجێیان بهێڵن, چونکە دنیا بەرەو روناك بونەوە دەچوو, ئۆپەراسیۆنەکە تا کاتژمێری 5:30 ی بەیانی رۆژی 12 ی مانگ بەردەوام بووە , مانەوە لەو جێگایە مەرگی هەمووان بووە.

ئۆپەراسیۆنی فەتحی یەك لای ینك

کۆماری ئیسلامی ئێران بۆ مانا ئۆپەراسیۆنەکەو ئەنجامەکانی گەورە

کردەوە, کە ئەمەش کاریگەری هەبوو لە هەمبەر کاردانەوەی رژێمی عێراق و سزادانی هەموو گەلی کورددا, ئەگەر لە ئۆپەراسیۆنی فەجری دوو" حاجی ئۆمەران ئێران -پارتی" تەنها بارزانییەکان بە دڕندانەترین شێوە سزا دران, ئێستا هەموو کوردستان کەوتە بەر لێپرسینەوەو سەرەتا گوندەکانی شوان -ساڵەیی دەشتی هەولێر و قەلاسێوکا, بزانین بەرپرسانی ینك چۆن باسی ئەم روداوە دەگێڕنەوە, هەرچەندە سەرێکی ینك لە یاداوەرییەکانی باسی هیچ روداوێکی تاڵ ناکات, کە راستەوخۆ گرێدراون بە خۆیەوە.

بەڕێز نەوشیروان مستەفا ئاوا باسی ئۆپەراسیۆنەکە دەکات"پلانەکە بەم جۆرەی خوارەوە دانرا:

1-هێزێك بە سەرکردایەتی شەوکەتی حاجی موشیر ئاگر بارانی زەمبور بکەن.

2-هێزێکی تر بە سەرکردایەتی ئازاد حەمە غەریب ئاگر باران جەبەڵ بۆر بکەن.

3-هێزێکی تر کە هێزی سەرەکی و هەرە گەورەی یەکێتی بو، بە سەر پەرشتی خۆم، ئاگر بارانی بابەگوڕ گوڕ بکەن.

3-هاوزەمان لەگەڵ دەستپێکردنی ئەم 3هێرشەدا ، پەلاماری داوودەزگاکانی بەعس لەناو چەندین شارو ئۆردوگا و شوێنی دیاردا بدرێ. سەرچاوەی پێشوو ل 108-109″.

" کاتی جێبەجێکردن دیاری کرا. ئازادو شەوکەت هەریەکەیان بەشی خۆی بە شەو لە لۆری بارکردو بە دابان دا بردیان بۆ خۆی زێویە و پەڵاندیانەوە نزیك شوێنی کارەکانی خۆیان. ئێمەیش بەشی خۆمان، کە لە هی هەردوکیان زۆرتر بو، بە 32 تراکتۆرو 4 لۆری لە خۆی زێویە و گردەبۆرەوە گوزایەوە کەڵەشێرەو ڕۆژی دوایی بردمانە گوندی مێژخوارده دانا. دوری مێژخوارده لە کەرکوکەوە لە 40کلم کەمتربو. سەرچاوەی پێشوو ل 109″.

" ئینجا تاقم تاقم هێزەکانمان بەڕێ کرد هەریەکەیان بۆ ئەنجامدانی کارەکەی خۆی و ، ئێمەیش ئێوارەکەی سەرکەوتینە سەر خاڵخاڵان بۆ ئەوەی لە دورەوە سەرپەرشتی ڕوداوەکان بکەین. لە سەعات 12ی نیوەشەودا ئاگاداری هەمو قۆڵەکان کرا: (چرا هەڵکەن!)کە نیشانەی دەست پێکردن بو. سەرچاوەی پێشوو ل 109″.

ڕێباز باسی ڕۆڵی هێزەکانی ینك لە هەولێر دەکات لە ئۆپەراسیۆنەکە" بۆ ئەوەی دوژمن نەتوانێ لە کاتی ئەنجامدان ئەو چالاکیە مەزنە هێز بە هانای کەرکوك ببات بە تایبەتی هێزەکانی فەیلەقی پێنج کە بارەگای لە هەولێر بوو باقی تیپەکانی 85,86,87,91 بۆ مشاغەلە کردنی هێزەکانی دوژمن تەرخان کرا. ڕۆژی 9- 10 کاك کۆسرەت گەیشتە

لامان له‌ گوندی بانه‌ قه‌ڵات ئه‌و هێزانه‌مان دابه‌ش کرد بۆ مشاغه‌ڵه‌ کردنی هێزه‌کانی ڕژێم بۆ ئه‌و شوێنانه‌: 1-گوڵێ 2-دیبه‌گه‌ 3-قوشته‌په‌ 4-ناو هه‌ولێر".

"پاش نان خواردنی ئێواره‌ چوینه‌ سه‌ر دێده‌وان هه‌موو شوێنێك دیار بوو، ئاگری نه‌وتی که‌رکوك بڵێسه‌ی هه‌ڵده‌ستا، دنیا کش و مات بوو تا کاتژمێر 1ی به‌یانی ڕۆژی 10-10له‌ هه‌موو لایه‌ك ته‌قه‌ ده‌ستی پێکرد، تۆپه‌کان که‌وتنه‌ کار پاش ماوه‌یه‌ك، ئاگر شه‌ریکه‌ی که‌رکوك کوژایه‌و، هاوزه‌مان له‌گه‌ڵ ده‌ست پێکردنی تۆپ باران فڕۆکه‌کانی شه‌ڕکه‌ر و کۆپته‌ر به‌ ئاسمانی ناوچه‌که‌ ده‌سوڕانه‌وه‌ به‌ ته‌نویر ناوچه‌که‌یان ڕووناك کرده‌وه‌ چه‌ند کاتژمێرێك، تۆپ باران به‌رده‌وام بوو پاش ئه‌و ماوه‌یه‌ دنیا کش و مات بوو، ئاگر له‌ شه‌ریکه‌ هه‌ڵنه‌ستا که‌واته‌ چالاکیه‌که‌ وه‌ك پێویست سه‌رکه‌وتوو نه‌بوو. سه‌رچاوه‌ی پێشوو ل388 ".

راستی زیانه‌کان عێراق له‌ ئۆپه‌راسیۆنه‌که‌

ئه‌و 1986 کاتژمێره‌ی 3:30 له‌سه‌ر 11 مانگی 12ی ئۆکتۆبه‌ری ساڵی ئۆپه‌راسیۆنه‌که‌ی تێدا ئه‌نجامدرا, هاولاتیانی که‌رکوك هه‌موو بڵاچه‌ی ئاگره‌که‌یان بینی, ده‌نگی راجیمه‌و هاوه‌نه‌کان بیسترا, شریقه‌ی بیکه‌ی سی هات, خرمژنی گوله‌ چوو به‌ ئاسمانا, وه‌ڵێ جگه‌ له‌و زیانانه‌ی پێشمه‌رگه‌ی ینك له‌ گرتنی زنجیره‌ ره‌بایه‌کان له‌ کورده‌ میله‌وه‌ بۆ سه‌ر خاسه‌ و دانانی بۆسه‌ له‌ که‌لی سێکانی له‌ لایه‌ن پ م که‌رتی یه‌کی ساڵه‌یه‌وه‌ که‌ 20بۆ 30 سه‌ربازی عێراقی تێدا کوژران, لێدانه‌کان دی هه‌موو ره‌مزی بوو, ئه‌ویش سێ شه‌هیدیان بۆی داو یه‌کێك له‌ ره‌بایه‌کانیان له‌سه‌ر خاسه‌یان بۆ نه‌گیرا, له‌ ئه‌رێله‌که‌ی سه‌قزلی هه‌ر نه‌درا, له‌و سه‌ربازگه‌یه‌ی که‌ موجاهدینی تێدا بوو, چه‌ند گوله‌یه‌کی پێوه‌ نرا به‌لام کاریگه‌ری نه‌بوو بۆ زیان بوو, هه‌رچه‌نده‌ ئێرانییه‌کان کردیانه‌ هه‌را گوایه‌ باره‌گای مونافقینیان وێران کردووه‌ و کۆتاییان پیچیان هێناوه‌, ئه‌وه‌ی وتیان درۆ بوو, دوو سێ شوێنێك له‌ کۆمپانیای نه‌وت گڕی گرت به‌ڵام زوو چاره‌سه‌ر کرا, شه‌وی دواتر واتا 12ی ئۆکتۆبه‌ر ڕۆشنایی ئاگرله‌ ئاسمانی که‌رکووك هه‌ر نه‌ما, ته‌نانه‌ت شه‌وی یه‌که‌م زۆریه‌ی ئاگره‌که‌ کۆنترۆڵ کران, ژماره‌ی کوژراوه‌کانیش له‌ 600 که‌سه‌که‌ی دیاریکراوه‌, سفری کۆتایی زۆر به‌ زێده‌وه‌ زیاده‌, که‌متر له‌ 50 کوژراو هه‌بوو, پێشمه‌رگه‌یه‌ك به‌شداربوو گێڕایه‌وه‌ ئه‌گه‌ر زیانه‌کانی عێراق هه‌موو ئاوا ئێران سه‌رژمێریان بکات ده‌بێ ئه‌وه‌یه‌ هیچی نه‌کردووه‌, ئه‌وه‌نده‌ درۆی کرد له‌ فه‌تحی یه‌ك باوه‌ڕ به‌ هه‌واڵه‌کانی نه‌ما.

پێشمه‌رگه‌ دوای چالاکییه‌که‌ به‌ دوو ئاراسته‌ پاشه‌کشه‌یان کرد, ناو

شوان تۆمار و گورگان و دەشتی هەولێر شەیتان و سێگردکان. لە کاتی هێرشی دەیان کۆپتەر بۆ سەر گوندی شەیتان لە دەشتی هەولێر, کاکۆ پەڵکانەیی گولەی ئار پیجی پێیدا تەقییەوە گیانی بەخت کرد.
فەرماندەکانی ئۆپەراسیۆن لە بان خاڵخالانەوە بە دووری نزیك 50 کیلۆمەتر بە دووربین و بێتەل چاودێری و سەرکردایەتی ئۆپەراسیۆنەکەیان دەکرد, رۆژی دواتر گەیشتنە سور قاوشان, دەیان هەزار کەس و سەدان پێشمەرگەیان لە دوای خۆیانەوە لەو دەشت و هەڵەتانەی کەرکوك لە رۆژێکی زۆر مەترسیداردا جێ هێشت بۆ بەعسی فاشیست, بۆ خۆشیان رۆژێکی ئارامیان لە چەمی رێزان بردە سەر.

مەحمود سەنگاوی ئاوا باسی قۆڵی جەبەڵ بۆر- جەمبور دەکات

مەحمود سەنگاوی وەك سەرتیپی 57 سەگرمەو بەشدارێکی چالاکی ئۆپەراسیۆنەکە, لە یاداشتەکانیدا ئاوا, چالاکی ئەو شەوە دەگێڕێتەوە" رۆژی 6-10-1986لە لایەن مەڵبەندەوە ئاگادار کراینەوە کۆببینەوە بۆ ئەنجامدانی چالاکییەکی گەورە, بۆ ئەم مەبەستە چوومە دێی مێولی و سەردانی کاك ئازاد سەگرمەم کردو ئەو لە سەرکردایەتی گەڕابوەوە, لە شێوەو شوێنی چالاکییەکە ئاگاداری کردمەوە کە هەندێك لە ئەرکەکان بەو سپێردرابوو.
لە سەرکردایەتییەوە تەقەمەنییەك زۆر بە تراکتۆر گوێزرابووەوە سنووری تیپی 25ی خاڵخاڵان, بەشەکەی مەڵبەندی یەك بە سەرپەرشتی کاك عادل شکور و مام ساڵەح گۆڕی ئەسپی لە بەری هەمەوەند لە لایەن کاك رۆستەم و کاك حەمەڕەش بۆ سنووری تیپی 57ی سەگرمە گوێزرایەوە, هەندێ پسپۆڕی ئێرانیش درایە دەستمان.
رۆژی 8-10-1986 گەیشتینە قەیتول و هەڕێنە, چاوەڕوانی گەیشتنی چەکەکان بووین, لە شوێنێکدا پسپۆڕەکانمان دانا, خۆمان چووین بۆ ناوچەی هەمەوەند, رۆژی 10-10-1986لە دێی خاڵدان چاومان بە کاك شەوکەت و کاك رۆستەم و مام ساڵەح گۆڕی ئەسپی کەوت.
ئێمە چاوەڕوان نەبووین ئەوکارە بە پەلە ئەنجام بدرێ, کەچی کاتژمێری چواری پاش نیوەڕۆ لە لایەن کاك نەوشیروانەوە برووسکەمان بۆ کرا کە هەر ئەمشەو ئەبێ چالاکییەك بکرێ, کاك شەوکەت داوای دواخستنی کرد چونکە هێزەکانی مەڵبەندی یەك فریاناکەون, بەڵام کاك نەوشیروان وەڵامی دایەوە: ئەبێت هەر ئەمشەو ئەنجام بدرێ ئەگەر ئەمشەو نەکرێ دیارە ناتانەوێ ئەنجامی بدەن.
من بە کاك شەوکەتم وت: کام لامان پێ ئەسپێرن ئەنجامی ئەدەین, ئەو ئەمەی زۆر پێ چاك بوو, بەشی خۆمان چەك و تەقەمەنیمان جیاکردەوە کە بریتی بوو لە دوانزە تەن قومبەلەی 120 ملم و یەك کاتیۆشای 12

دانەیی، کاتژمێر 5ی ئێوارە کە دنیا تاریك بوو، لە خاڵدانەوە چووینە قەیتوول، لەوێ کاتیێشاکەم تەسلیمی دەستی کاك دلێر جاف و حاجی حەبیبی تۆپچی کرد کە بچینە دژی تۆپخانەی زەمبوور لەوێ دابمەزرێن تاکو هەموو هێزەکە ئەگات. ئەوان ڕۆیشتن و ئێمەش بە دوایانا، زۆر درەنگ بوو کاتژمێر 3ی شەو لەو شوێنەی دیاریکرابوو دەستمان کردە لێدانی کۆمپانیای نەوتی زەمبوور بۆ ماوەی یەك کاتژمێر، گڕو بڵێسە لە نەوتەکە بەرز بووەوە و بەری ئاسمانی گرت و ئەو ناوەی کردە ڕۆژی روناك. هەموو نیشانەکانمان بە باشی پێکاو بە بەرچاومانەوە ئەسووتان، دوژمن لای خۆیەوە بە چەکە دژی ئاسمانییەکانی ناوجەرگەی ئاسمانی سوور کردەوە.

زیانەکانی دوژمن لەو قۆڵەوە بە 70% مەزەندە دەکرا دوای ئەنجامدانی کارەکە خۆمان کۆکردەوەو بە دوانزە ئۆتۆمبێل گەڕاینەوە، لەو کاتەدا هەندێك فڕۆکەی گەورەی دوژمن هاتنە سەرمان بۆ لێدانمان، بەڵام پێش ئەوەی بێینە دەست فڕۆکەیەکیان لە خۆیەوە بەر بووە خوارەوەو گڕی گرت و سووتا بێ ئەوەی تەقەی لێبکرێ. لە گەڕانەوەماندا لاماندایە دێی قیرچە زۆر ماندوو بووین، چووینە ماڵێك لە گەڵ پسپۆڕێکی ئێرانیدا کە لە گەڵماندا بوون، تەماشا ئەکەین وێنەی هایدەو مەهەستی کە دوو گۆرانیبێژی ئێرانین بە نیوە رووتی هەڵواسرابوو، ئێرانییەکان ئەیان روانییە وێنەکان و سەریان با دەداو ئینجا یەکێکیان ووتی: ئەمە وێنە قاحپەکان ئێمەن لە هەموو دنیادا بڵاو بوونەتەوە.. هەرچەندە من لە گەڵ ئەو قسەیەدا نەبووم، مەرج نییە ئەو قسەیەیان لە ناخەوە کردبێ .

ئەم چالاکییەی ئێمە بەشێکی بچووکی داستانێکی گەورە بووبەناوی داستانی نەوتی کەرکوك کە کارە سەرەکییەکەی لە قۆڵی کەرکوکەوە بوو، بە هێزێکی زۆرەوە بە پێی نەخشەیەکی گونجاو تۆپبارانی خەستی جەوەڵ بۆرو کەیوان کرا، بڕی چل تەن تەقەمەنی قورسی لێدرا، لە چەند لایەکیشەوە پەلاماری هێزەکانی دوژمن درا، بۆسەیان بۆ دانرابوو، زیانێکی زۆر لە دوژمن کەوت لە رووی ئابوورییەوە کە بە تەقدیر 30% بوو، جگە لەوە لە رووی سەربازییەوە هێزێکی زۆری لە پێکدادانەکەدا کوژران.

ئەم چالاکییە دەنگێکی زۆری دایەوە و بەعسی شپرزە کرد، چونکە چالاکییەکە زۆر گەورەو کەم وێنەو لە قوڵایی دەسەلاتی پێ لە دێك و داڵی تەنراو بە هێزی سوپایی متمانە پێکراو ئەنجامدرا بێ ئەوەی دوژمن هەست بە هیچ جۆرە جمووجۆڵێکی چەك و تەقەمەنی گواستنەوەو هەڵس و کەوتی هێزی پێشمەرگە بکات بۆ ئەو سنوورە دوورو گرنگە.

یەکەم دەنگ و باسی ئەو چالاکییە لە رادیۆی تارانەوە بڵاوکرایەوە و دەوری ی ن ك ی فەرامۆشکردو شتەکەی کردە هی خۆیان کە لە حەقیقەتدا

وانەبوو نەخشەو هێزی سەرەکی ئەنجامدەری چالاکییەکە ی ن ك بوو, پسپۆرەکان هی ئێران بوونو بۆیە ناڕەزایەتی ئاراستەی ئێران کرا, ئەوەبوو لە دەنگ و باسی داهاتوودا داڕشتەی ڕاگەیاندنەکە گێڕاو دەوری ی ن ك تیا باسکرا – بیرەوەرییەکانی سەنگاوی , مەحمود سەنگاوی,چاپی دووەم -2005 چاپخانەی: دەزگای چەپ و پەخشی حەمدی ل189-192.

ئەو فڕۆکەیەی بە رێکەوت کەوتە خوارەوە, وەك ئاماژەمان پێدا پێشتر, لە راگەیاندنەکانی ئێران وەك بە بەشێك لە چالاکییەکە دراوەتە قەڵەم.

لەم ئۆپەراسیۆنانە ئێران هەمیشە بەدوای نەیارانییەوە بووە

لە هەموو ئەو کردارە سەربازیانەی ئێران لە ناو عێراق ئەنجامی داون, هەمیشە چاوێکی لەسەر ئۆپۆزسیۆنی ئێرانی بووە بە کوردو ئێرانییەوە, لە ئۆپەراسیۆنی فەجری دووی حاجی ئۆمەران لێدانی حیزبی دیموکرات بەشێك بوو لە ستراتیجیەتی ئۆپەراسیۆنەکە, لە هەڵەبجە سەدان رۆژهەلاتی لە گوردانی شوان و سوپای رزگاری و پەنابەرانی ئێرانی تێ چوون, پێشمەرگەکانی دیموکراتیش بە رێکەوت رزگاریان بوو.

لە ئۆپەراسیۆنی فەتحی یەکیش لێدانی موجاهدین خەلق بەشێك بووە لە ستراتیجیەتی کارەکە, لەناو بەرنامەی ئۆپەراسیۆنەکەدا بووە, کە زیانیان پێ نەگەیووە, بەهۆی هەڵکەوتەی سەربازگەکەیان و قایمی و هێزی ناو سەربازگەکەوە بووە, ئەمە دەستپێشخەرییەکی خراپ بووە بۆ تێکدانی پەیوەندی لەگەڵ ئەم رێکخراوە, تا گەیشتە ئەو جێگا خراپەی پێی گەیشت.

پێشمەرگەیەکی کۆمەڵە بۆمی گێڕایەوە, دوای فەتحی یەك رۆژێك دەستەیەك پێشمەرگەی ینك, هەندێك پاسداریان هێنابووە ناو بارەگاکانمان لە مالومە, کە زانیمان پاسدارن رێگەمان نەدا بێنە ژورەوە, پەیوەندی ینك لەگەڵ ئێران گەیشتە ئەو ئاستە مەترسیدارە, لە کاتێك کۆمەڵەو دیموکرات پێشتر هەموو شتێکی خۆیان لەگەڵ ینك بەش دەکرد.

مەسعود بارزانی چۆن باسی فەتحی یەك دەکات

مەسعود بارزانی کە بۆ خۆی لە ئۆپەراسیۆنە هاوبەشەکاندا دەستپێشخەر بووە, داهیچنەری ئەوجۆرە ئۆپەراسیۆنە هاوبەشەیە, لە یاداشتەکانیدا ئاوا باسی فەتحی یەك دەکات, دواتر پارتەکەی دەبێتە بەشێك لە فەتحەکانی داهاتوو" لە 1986-10-11دا, هێزێکی سوپای

پاسدارانی ئ‌ران به هاوکاریی پ‌شمەرگەی یەک‌تی و لە ژ‌ر ناونیشانی ه‌رشی فەتحی یەك دا، بەرنامەیەکیان دانا ب‌ ل‌دانی نەوتی کەرکووك. ب‌ ئەم مەبەستە، ر‌ککەوتن‌ك لە ن‌وان یەک‌تی و سوپای پاسداران ئیمزا کرا لەسەر :

- یەک‌تی هەمووو ئاسانکارییەك بکات ئەو ه‌زەی پاسداران بکاتە ئەو ئامانجەی ب‌یان دیاری کراوە.
- -لە بەرامبەردا ئ‌ران هەمووو ئاسانکارییەك ب‌ یەک‌تی بکات و بە بای هاوکارییان بکات.

200 پاسدار بە فەرماندەیی برادەر شەفەق و چەند فەرماندەیەکی تر بە ناوەکانی (سادق مەحسو‌ی، غو‌ام پاک‌ووح، برادەر ب‌یاقچی و برادەر نادری)، بە هاوبەشی لەگە‌ ئەم ه‌زانەی یەک‌تی :

تیپی 21 بە فەرماندەیی سیروان.

تیپی 25 بە فەرماندەیی مەلا ئاراس

تیپی ک‌یە بە فەرماندەیی مەلا برایم

تپی 87 ی قەرەچووغ بە فەرماندەیی سەفین.

ب‌ ئ‌پەراسیرنەکە ئەم چەکانەیان دا بە ه‌زەکانی یەک‌تی : 1500 ک‌اشینک‌ف، 30000 فیشەك،40 بی کەی سی، 1000 فیشەك ، 15 د‌شکە 15000 فیشەك ، 7 ئا‌پی جی 50 قازیفە، 3 هاوەنی 120 ملم و 1500 گولە، دوو هاوەنی 81 ملم و 1000 گولە) .

ه‌رشەکە بەناوی فەتحی 1 کرا – بارزانی و بزووتنەوەی رزگاریخوازی کورد – بەرگی چوارەم 1975-1990 ش‌‌شی گو‌ان- ل 211,212.

ئ‌پەراسی‌نەکانی فەتح و نەسر؟

بە‌‌ز نەوشیروان مستەفا ئاوا باسی جیاوازی ن‌وان ئ‌پەراسی‌نەکانی فەتح و نەسر دەکات، کە 19 ئ‌پەراسی‌ن بوون 16یان لە کوردستان ئەنجامدران "فەتح و نەسر ئەم عەمەلیاتە کە ئ‌رانیەکان ناویان ل‌ نا:((عەمەلیاتی فەتحی یەك))سەرەتای دەستپ‌کردنی هاوکاری جەنگیی ئ‌ران و یەک‌تی بو، عەمەلیاتەکانی تریشیان ناو نا فەتحی 1و2و3و….هتد. لەگە‌ پارتی یش هەند‌ عەمەلیاتی هاوبەشیان کرد ب‌ ناویان نابو عەمەلیاتی نەسری 1و2و3…..هتد.هەر بەم دو ناوەوە ئەو بنکانەی پاسداران کە ئیشەکانی یەک‌تیان لە ئ‌ران دا ئەنجام دەدا ناویان نابون قەرارگای فەتح و ، ئەوانەی ئیشەکانی پارتییان ئەنجام ئەدا ناویان نابون قەرارگای نەسر ل112-خولانەوە لەناو بازنەدا دیوی ناوەوەی ‌وداوەکانی کوردستانی ع‌راق1984-1988

نەوشیروان مستەفا ئەمین چاپی دووەم 1999”.
لە راستیدا نە هەموو ئۆپەراسیۆنەکانی فەتح ینك کردی, وەك پێشتر ئاماژەم بە هەر دەیان داو 3 و 7 پارتی ئەنجامیان دا, نەسریش 9 زنجیرە ئۆپەراسیۆنە لە نێوان 14-4-1987 بۆ 22-11-1987 ئەنجامدران, 6یان لە کوردستان بەڕێوە چوون, ئەو ئۆپەراسیۆنانەی ینك بەناوی نەسر ئەنجامیانی دا 4 و 5 , 8 , واتا نیوەی ئۆپەراسیۆنەکانی نەسرە لە کوردستان, زۆر زیاترە لە بەشداری پارتی, ئەگەر پارتی هەر تێدا بێت.
نەسری 1 لە چوارتا, 7یش لە قەلادزێ ئەنجام دراون, لێ دیار نییە چ لایەنێکی کوردی لەگەڵدا بووە, نەسری 2 و 6 لە بەرامبەر بەدرە ئەنجام دراون لە مەیمك, 3 لە دهلەران ئەویش دەکەوێتە ناوەڕاستی عێراقەوە, نەسری 9 ش لەناوچەی حاجی ئۆمەران ئەنجامدراوە, لایەنی بەشداربوو دیار نییە. بۆیە ئەو زانیارییە تەواو هەڵەیە, بۆ کردنەوەی دوو قەرارگا بەناوی فەتح و نەسر بۆ ینك و پدك, زانیاری تەواوم نییە, وەلێ بە پێی پرسینەکان نا دروستە, دەشێت لەناو قەرارگای رەمەزان ژوریان بۆ کرابێتەوە؟؟, وەك ئاماژەم پیچی دا فەتحەکان و ئۆپەراسیۆنەکان دواتر لە ژیچر فەرماندەیی قەرارگای رەمەزان بەڕێوە چوونە.

ئیتڵاعات بۆ پارتی: ئێوە تا شارەزوورمان دەبەن ینك تا کەرکووك و بەغدا

شاکر شیرازی ناسراوە بە باوە شاکر شیرازی, کاکەییەو خەڵکی دێی مێخاسی خانەقینە, کۆنە پێشمەرگەی پارتییە, دەڵێت لەو کاتە مەسئول عیلاقاتەکان پارتی ناویان مەلا عومەری لق و مەلا عومەری سورێن بوو لە بانە, ئەمانە فارسیان نازانی, ئازاد قەرەداغی و حەمیدە فەنی بەرپرسی لقی 4 باوە شاکریان نارد بۆ هاوکارییان لە رووی زمانەوە, چونکە من فارسییەکەم زۆر باش بوو, سەعید شیرازی مەسئول ئیتڵاعاتی بانە بوو, رۆژێك وتی مام جەلال دێت پێشوازی بکەین, روی لە ئێمە کرد و وتی: ئێوە باوتان نەماوە, تا شارەزور ئێمەتان دەبرد بەلام مام جەلال تا کەرکوك و بەغدا ئەمان بات, لە ئێوە باشترە بینیتان ئێمەیان برد بۆ کەرکوك؟.

سەرانی ینك بۆ ئەزموونیان بۆ لە جینۆسایدکردنی بارزانییەکان وەرنەگرت؟

هەڤاڵ کوێستانی لە پەرتووکی ئەو رۆژانەی نیشتمان هی هەمووان بوو دەنووسێت” لە گۆڤاری الگلیعە العربیە ژمارە 52ی مانگی ئابی 1984,

مام جەلال وتویەتی:" سەدام حەکەمە و دوژمن نییە", بارزانییەکان دووجار خائینن, جارێکیان لەبەر ئەوەی دژی کوردی ئێران شەڕ دەکەن, جارەکەی کەش لەبەر ئەوەی پێش پاسدارانی ئێرانی دەکەون و دژ بە سوپای عێراقی شەڕ دەکەن" ل 350-351 .

مام جەلال: سەبارەت بەوەی بارزانیەکان, وەڵامدەداتەوەو دەڵێت: ئەمن نەمگوتووە بارزانیەکان, گووتوومە کوڕانی بارزانی- ل 351 – ئەو ڕۆژانەی نیشتمان هی هەمووان بوو – هەڤاڵ کوێستانی -سلێمانی 2017- چاپخانەی کارۆ.

مام جەلال پێش پاسدارکەوتن و شەڕ کردن لە گەڵ سوپای عێراق بە خیانەت دەزانێت, دوای خۆی جوێ ِی پارتی دایەوە و لەو جۆرە خیانەتە هەموویانی رەت دا, پارتی و حسك فەجری دوویان کرد, ئەو فەجری دە, پارتی فەتحی 3 و 8 ی کرد, ئەو نەسری 4 و 5 و 7, کەربەلاو بیت الموقەدەس و چەندین فەتحیشی بخەرە سەریان.

پارتی ئەگەر لەسەر سنوور شەڕی هاوبەشی کرد, ئەو 150 کیلۆمەتر لە قوڵای عێراق و پاسداری بردە بن کەرکووك.

بگرە بەڕێز مام جەلال تاڵەبانی لەوەش زیاتر ڕۆیی , بەوەی سەدام حسێنی بە ناوبژی کەر ناو برد نەك دوژمنی کورد, ئەمەی لە کاتی خۆی لە گۆڤاری (الگلیعە العربیە) ڕاگەیاند, هەر لەم چاوپێکەوتنەدا ئەوەش ڕاگەیەندرا سوپای عێراق سوپای نیشتمانە , نابێت لە دواوە خەنجەری ژەهراوی لێ بوەشێنرێت .

بە گوێرەی هەمان میتۆد و بۆچوون , ئەم مانگی هەنگوینیەی نێوان هەردوولا (ینك – ئێران) نەك خەنجەر, بگرە ڕم بوو لە پشتەوە لە سوپای عێراق وەشێنرا: لە ساڵی 1986 لایەنەکەی بەڕێز تاڵەبانی ڕێککەوتننامەی ڕەسمی سیاسی و سەربازی لەگەڵ تاراندا بەست- جینۆساید لە عێراقدا و پەلاماری ئەنفال بۆ سەر کورد , وەرگێڕانی سیامەند موفتی زادە , چاپخانەی خاك ل54 .

بەڕێز نەوشیروان مستەفا, کە یەکێك بوو لە کەسایەتییە گرنگەکانی ئەو سەردەمەی ی ن ك, لە پەرتووکی پەنجەکان یەکتری ئەشکێنن لە دیوی ناوەوەی ڕوداوەکانی کوردستانی عێراق (1979-1983), دەربارەی ئەم کارەساتە و هۆکارەکانی نوسیوویە: " گیرانی بارزانییەکان ئەوکاتەی ناوچەی حاجی هۆمەران بوو بوو بە مەیدانی گەرمی جەنگی عێراق – ئێران بنەماڵەی بارزانی و سەرانی پدك بە ئاشکرا هاوکاریان لەگەڵ هێزەکانی ئێران ئەکرد دژی جەیشی عێراقی. کۆکردنەوەی دەنگ و باسی عێراق و هێزەکانی و, چاوساغی و ڕێبەری هێزەکانی ئێران و , هێنان و بردنی دێدەوانی تۆپخانەی ئێران ئەمە بەشێکی کەمی ئەو هاوکارییە ئاشکرایە بو. لە هێرشەکانیش دا ئەوان وەکو هێزی یارمەتیدەر و خەریککەر و لێدانی پشتەوە بەشدار ئەبوون

((پەنجەکان یەکتری ئەشکێنن, لە دیوی ناوەوەی ڕوداوەکانی کوردستانی عێراق 1979-1983 ل321, نەوشیروان مستەفا)), کەچی ئەمان دواتر خۆیان بوونە هێرش بەر نەك خەریککەر.
بەڕێزی بەردەوام دەبێت لەسەر بۆچونەکەی و دەنووسێت:" بەشدار بونی بنەماڵەی بارزانی و هێزەکانیان لە هێرشەکانی ناوچەی حاجی هێمەران دا, لە لای صەدام جگە لەوەی بە خیانەتی نیشتمانی دا ئەنرا, بۆ خۆیشی بە خیانەت و دەسبڕین و فێڵ لێکردن ئەژمارد”.
لێرەدا نەوشیروان مستەفا تەئکید دەکاتەوە لەوەی پارتی بەشداری شەڕی حاجی هێمەرانی کردووەو ئەو هاوکارییەی پارتی لەگەڵ ئێران لای بەڕێزی خیانەت بووە, کەچی دوایی خۆی هەمان تەرز بە زیاتریشەوە دووبارە دەکاتەوە, تەنانەت داهێنانی تێدا دەکات؟.
کێشە ئەوەیە لە پرۆسەی دادگاییکردنی تاوانبارانی جینۆسایدی بارزانی و ئەنفال و هەڵەبجە سەرانی بەعس هەمان وتەکانی بەڕێزان تاڵەبانی و مستەفایان دووبارە دەکردەوە, وەلێ لەبەر ئەوەی لەناو قەفەس بوون وە ئێران حوکمڕانی عێراق بوو, بۆیە وتەکانیان بە هەند وەرنەگیرا, جینۆسایدی کورد پەیوەندی ڕاستەوخۆی بەو هەموو ئۆپەراسیۆنەوە هەبوو بە هاوکاری ئێران ئەنجامدران.

بردنی خەڵك بەرەو مەرگ

ئەو شەوەی ئاسمانی کەرکووك کرا بە فوارەی ئاگر, گڕی نەوتی باوەگوڕگوڕ کەوتە بەر گڕ, بۆنی کڵۆزەی سوتانی جەستەی مرۆڤەکان لە ناو لادێکانی دەڤەرەکەوە دەهات, تارمایی مەرگ ئەو ناوەی داگرت, ئازارەکانی گەیشتە سەر تخوبی مەرگ, شەوێکی زۆر ترسناك بوو, سەرەتایەکی مەترسیدار بوو, لەو چرکە ساتەوە هەموو شت لە کوردستان گۆڕا, سەرەتای گۆڕانکارییەکی گەورە بوو بۆ خەڵکی کوردستان, خاڵی دەستپێکی لەناو چوونی نەتەوەیەك بوو, لەحزەی تێکەڵ بوون و ئاوێزانی مەرگ بوو لەگەڵ ژیان, مان لەگەڵ فەوتان, شین لەگەڵ شادی.
لە ناوەڕاستی هەشتاکان بە دواوە, بەشێك لە پارتە کوردستانییەکان شەڕی کۆنەپەرستانەی ئێران – عێراقیان هێنایە ناو خاکی کوردستانەوە, ئاوێزانی خەباتی چەکداری کوردیان کرد, ئەنجامەکەی گەیشت بە سوتاندنی خاك و خەڵکی کوردستان لە بەرداشی ئەو جەنگە نەگریسە.
ئەم چالاکییە هاوەبەشانە, چەورترین و بەلەزترین تیکە بوون, خرانە ناو مشتی فاشییەکان بەغداوە, هەلی زێڕین بوو زەمینەی بۆیان خۆشکرا, بۆ پەلەکردن لە جێبەجێکردنی نەخشە شۆڤینییەکانیان, کە بە

ساڵان بیریان لە ئەنجامدانی دەکردەوە و بەدوای هەلێکدا دەگەڕان بۆ جێبەجێکردنی, ئەو جەنگە هێنایە ناو بەرنامەی ڕۆژەڤەوە.
رژێم لە وێرانکردنی زنجیرە گوندی سەر سنوور و هەرێمەکانی نەوت و تەعریب و ناوچە گەرمەکانی جەنگ و تیربارانکردنی گروپ تێی نەدەپەڕاند, ئەم تەرزە ئۆپەراسیۆنە هەموو کوردستانی بە خەڵك و خاکەوە لە بەرداشی خۆیدا سوتاند.
لە سەرەتای شوباتی ساڵی 1985, پێشمەرگەکانی ینك لە هەمان ناوچەی ئۆپەراسیۆنی فەتحی 1ساڵەیی, ئۆپەراسیۆنێکی سامناکی پێتاوانیان بەرامبەر بە هاوولاتیانی تەعریبی گوندی گورزەیی ئەنجامدا" 53 کەس لە پیاو وو ژن و منداڵ و پیرو پەککەوتە کوژران", وەلێ کاردانەوەی بەعس تەنها گرتنی دەیان هاووڵاتی سقیل بوو, لە سەربازگەی خالید هێشتیانیانەوە, دواتر ئازادیانی کرد, زیانی گیانی فەتحی 1 کەمتر بوو لەو ئۆپەراسیۆنە, وەلێ لەبەر ئەوەی ئێران بەشێك بوو لە ئۆپەراسیۆنەکە, حکومەت کاردانەوەی زۆر توندی هەبوو کە کوردستانی گۆڕی.
ڕێباز دەڵێ"حکومەتی عێراق دەیزانی ینك دەستی ئێران نی یە بۆیە هێزەکانی خۆی زۆر سەرقاڵ نەدەکرد بۆ گرتنەوەی هەندێ شوێن کە دەبووە مایەی زەرەرو زیانی زۆر بۆ خۆی کەچی پەیوەندیمان لەگەڵ ئێران گرێ دا ناچار بوو هەندێ هێز لە ناوچە گرنگەکانی شەڕی عێراق -ئێرا بگوازێتەوە کوردستان و پەلەی کرد لە گرتنەوەی سنوورەکان وە بووە هۆی شەڕێکی ڕووبەڕوو لەگەڵ هێزی پێشمەرگە کە بە ڕاستی قازانجی نەبوو- قەندیل بەغدای هەژاند بەشی دووەم نووسینی ڕێباز چاپی دووەم 2008چاپخانەی پەیوەند ل381″.
کاتێك گوێی بابەگوڕ گوێ دەبینێت بە کاتیۆشاو خومپارەی ئێران گڕ دەگرێت ئەوجا دەڵێت"لەوێ بیرم کردەوە ووتم ڕژێم ئەو تۆڵەیە لە جووتیارە هەژارەکان داکاتەوە، گوندەکانیان،دەسوتێنی ، خوێکەکەشی ئاوارەو دەربەدەر داکا-قەندیل بەغدای هەژاند بەشی دووەم نووسینی ڕێباز چاپی دووەم 2008چاپخانەی پەیوەند ل388″.
ینك دوای 3 ساڵ و 50 ڕۆژ دێن هەمان ژەهری فەجری دوو لە فەتحی یەك دەرخواردی گەلەکەیان دەدەنەوە, کە پێشتر ڕاستەوخۆ هەڕەشە لە خۆیان کرابوو, دەست بۆ ئۆپەراسیۆنی لەم چەشنە نەبەن. حکومەتی عێراقی سەرکردایەتی ینك ی ئاگادار کردبووەوە لە دەست تێکەڵکردن لەگەڵ ئێران.
" شێخ محەمەد سەرگەڵویی سەرکردەو پێشمەرگەی دێرین بۆ ئێن ئاڵتی:
دوای تێکچونی مفاوەزات سەدام حسێن برادەرێکی نارد بۆلای من بۆ سەرگەڵو پێکەوە چوین بۆ یاخسەمەر بۆ لای مام جەلال ، بە مام جەلال وت سەدام حسێن سەلامت لێدەکات وتویەتی ئەوە شەڕ دەستپێدەکەینەوە،

ئەگەر لەگەڵ سوپای پاسداران شەڕمان بکەن یان خەبیری ئێرانی بێنن ئەوا بە کیمیاوی لێتان دەدەین لە هەر کوێیە بە چەکی تەقلیدیش لێمان بدەن ئێمە بە کیمیاوی لێتان دەدەین، مام جەلال وتی درۆدەکەن عێراق نە کیمیاوی هەیە نە ئەتوانێت. سەرکردایەتی زۆر بەرەوونی ئەیزانی کە ئەگەر سوپای پاسداران بهێنێت سەدام بە کیمیاوی لێیمان دەدات، چونکە سەدام زۆر بەرەوونی ئەو پەیامەی ناردبوو.”.

ڕێباز زۆر ڕاستگۆیانە دەستنیشانی هۆکارەکانی قڕکردن و ئەنفالکردنی گەلەکەمان دەکات, دەیباتەوە سەر ئەم هۆکارانە : 1- سروشتی دڕندانەی بەعس . 2- هاوکاری هەندێك حیزب لەگەڵ ئێران .3- چالاکی هاوبەش لەگەڵ ئێران و کردنی کوردستان بە بەرەی شەڕی عێراق – ئێران .4- کاروکردەوەی هەندێك لە لێپرسراوان لە قەبەکردنی زیانەکان “.

دەڵێن شکست هەتیووە باوکی نییە, بەڵام سەرکەوتن هەموو کەس خۆی دەکات بە خاوەندی, فەرەیدون عەبدالقادر دەیەوێت خۆی لە ڕۆڵی لە ئۆپەراسیۆنەکە بدزێتەوە, گوایە ڕاستەوخۆ ڕۆڵی نەبووە, نازانێت ڕۆڵی ئەو زۆر گەورەتر بوووە لە ڕۆڵی جەنگاوەرەکان لە ئۆپەراسیۆنەکانی کەرکوك و هەڵەبجە, هێنانی ئێرانییەکان و ڕێکخستنی پەیوەندییەکان گرنگترە لە بەشداری کردن لە جەنگ”من لەو چالاکییەدا دەوری ڕاستەوخۆم نەبوو, تەنها ڕێکخستنی پەیوەندی و بینینی ئێرانییەکان بوو, بۆ چارەسەری کێشەو گرفتێگەر بێتە پێش, واتە کاری هاوئاهەنگی سیاسی و چارەسەری کێشەکان کەوتبووە سەر ئەستۆی من! هەڵە سورەکانی قەندیل فەرەیدون عەبدوالقادر چاپی دووەم 2020-ل 532.

دوای فەتح کاردانەوەی بەعس

لە ساڵی 1985 حەمزە زوبێدی ئەندامی سەرکردایەتی نیشتمانی پارتی بەعس کرا بە سەرۆکی بیرۆی باکووری پارتی بەعس, فەرمانی پێ درا لە شەش مانگدا کۆنترۆڵی ناوچەکە بکات, بەڵام ناوبراو بە دوو شەش مانگی ئەرکەکەی پێ ئەنجام نەدرا, روداوە گەرمەکانی کوردستان و شەڕە هاوبەشەکانی پێشمەرگە لە گەڵ ئێران و نەتوانینی چارەسەر لە لایەن محەمەد حەمزەوە زەمینەی خۆش کرد بۆ هاتنی عەلی حەسەن مەجید.

تا ئێستا سزاکان زۆرینەیان پەیوەند بوون بە پێشمەرگەو بنەماڵەکانیانەوە, لێرەوە قۆناغێکی دیکەی مەترسیدار بە ئاراستەی جینۆسایدکردن دەست پێدەکات, دەستنیشان کردنەکان هاووڵاتیانی سقیل ئەو بەشەی کۆمەڵگا دەگرێتەوە کە هیچ ئەندامێکی خێزانەکانیشیان پەیوەندیان بە چالاکی سیاسی و سەربازییەوە نییە.

دوای شکستەکەی حەمزە زوبێدی, لە رێکەوتی 1987-3-18 ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕش و سەرکردایەتی نیشتمانی پارتی بەعس کۆبونەوەیەکی هاوبەش بە سەرۆکایەتی سەدام حوسێن ئەنجام دەدەن, لە کۆبونەوەکە بڕیاری 160 دەردەکەن, بڕیاری ژمارە 160ی ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆرش و سەرکردایەتی نیشتمانی حیزبی بەعس بە فەرمی لە رێکەوتی 1987-3-29 دەرچوو, تیایدا عەلی حەسەن مەجید کرا بە بەرپرسی حیزبی و ئەمنی و سەربازی رەهای تەواوی ناوچە کورد نشینەکان و باکوری عێراق " موسڵ, کەرکوك, دیالە, سەلاحەدین, هەولێر, سلێمانی, دهۆك" و هەموو دەسەڵاتێکی بڕیاردان و جێبەجێکردنی پێدرا.
هەمان رۆژی دەرچوونی بڕیاری 160, لە رێکەوتی 1987-3-29بە نووسراوی سەرۆکایەتی کۆمار- سکرتێر بۆ بەڕێوەبەرایەتی هەواڵگری سەربازی گشتی بە ژمارە 965 دەرچوو, بڕیاری بەکار هێنانی چەکی کیمیاوی " عیتاد خاص" بەرامبەر هاووڵاتیانی کوردستان درا, لە رێکەوتی 1987-4-15 لە گوندەکانی هەڵەدن و چاڵاوەو سەرگەڵو بەرگەڵو خرایە بواری جێبەجێکردنەوە, رۆژی دواتریش لە بالیسان و شێخ وەسانان.
دوو هەفتە دوای چالاك کردنی بڕیاری 160, یەکێك لە گەورەترین تاوانەکان بە چەکی کیمیاوی ئەنجامدرا بەرامبەر بە هاوولاتیانی گوندی بالیسان لە ناوچەی خۆشناوەتی سەر بە پارێزگای هەولێر, " بارەگای پاسدار لە گوندەکە بوو, دەڵێن ژمارەیەکیشیان کوژراون بە چەکی کیمیاوی, لە مانگی فیبریوەری فەتحی 3 یان لە چیای کوێەك و رەواندز ئەنجام دابوو".
هەرچەند بە فەرمی بڕیاری ژیان سەندنەوە لە برینداران سێ هەفتە دوای ئەو تاوانە دەرچوو, بەڵام بریندارانی چەکی کیمیاوی بالیسان و شێخ وەسانان کۆمەڵکوژ کران, بەمەش تاوانەکان پێش فەرمانەکانی خۆشیان کەوتن.
هاوکات هێشتا مەرەکەبی سەر کاغەزی بڕیاری پێشوو وشك نەبووەوە, رێکەوتی 1987-4-21 بۆ 1987-5-20 دیاریکرا بۆ راگواستنی سەرجەم لادێ دەستنیشانکراوەکانی کوردستان بۆ ئۆردوگا زۆرە ملێکان, بە دوایدا بڕیاردرا تاکو رێکەوتی 1987-6-21 تەواوی لادێکانی کوردستان بڕوخێنرێت, لە بەهاری ساڵی 1987 دا 711 گوند روخێنران, کە 219 گوندیان لە پارێزگای هەولێر, 122 یان لە گەرمیان, 320 گوند لە پارێزگای سلێمانی, 50 گوندیان لە دەڤەری بادینان بوون.

لە رێکەوتی 1987-6-20دا, بیرۆی باکووری پارتی بەعس, کۆبونەوەیەك دەکات, لەو کۆبونەوەیەدا بڕیارێك دەدات, ژیانی گەلێك بە تەواوی

دەگیرێت, ئەویش بڕیاری ژمارە 4008 بوو, ئەم بڕیارە مانفیستێی جینۆسایدی گەلی کوردستان بوو, سەرەتایەکە بۆ دەستپێکی جینۆسایدکردنی خەڵکی کوردستان بەشێوەی سستەماتیك و نەخشە بۆ داڕێژراو, کوشت و بڕو دەرکردن خرایە چوارچێوەی بڕیاری فەرمییەوە.

بە پێی بڕیارەکە سەرجەم ئەو گوندانەی تاکو ڕێکەوتی 22-6-1987 دەستیان لێ نەدرابوو دەبێت بڕوخێنرێن, هەموو ناوچەکانی دەرەوەی شارەکان بکرێنە ناوچەی قەدەغەکراو, گوندی قەدەغەکراو هەموو ئەو گوندانە دەگرێتەوە لە دەرەوەی دەسەڵاتی سەربازیدا بوو لەوکاتەدا, رژێم تەنها شارو بەشێك لە ڕێگاکانی بەدەستەوە مابوو, لە روی ئاسایشەوە نابێت ئەو ناوچانە هیچ مرۆڤ و ئاژەڵێکی تێدا بمێنێت و ژیانی تێدا یاساغ کرا, هاتو چۆو کشتوکاڵی تێدا قەدەغە کرا, هێزی ئاسمانی چاودێری زەوییە کشتوکاڵیەکان و ڕێگاکانی بە چڕی دەکرد, ئەوەی بەربکەوتایە ژیانی لێ دەسەندەوە, سیاسەتی زەوی سوتاندن پەیڕەو کرا, هێزەکان دەستکراوە کران بۆ کوشتنی خەڵکی ئەو ناوچانە لە زەوی و ئاسمانەوە, بڕیارەکە هەوڵدانێك بوو بۆ ئەوەی زۆرترین ژمارەیان لێ بکوژرێت, بە تفەنگ یان تۆپ یان ڕۆکێت وە یاخود لە ئاسمانەوە, بە چەکی ئاسایی یان هیشۆیی و کیمیاوی, یان لە کاتی دەستگیرکردندا لەسەر ڕێگاو بانەکان یان لە هێرشەکاندا بۆ ناوچەکانیان گولە باران بکرێن, ئەوانەی تەمەنیان لە نێوان 15 ساڵ بۆ 70 ساڵ بوو, بڕیاردرا لە سێدارە بدرێن بێ دادگاییکردن, دەستنیشان کران بۆ لەناو بردن, بۆ ئەوەی یەك کەسیان لێ دادگایی بکرێت, بەمەش دۆسیەکانیان نەچووە خانەی یاسای تاوانەوە, توانای هیچ داکۆکیکردنێکی یاساییان لە خۆیان نەبوو, وە زۆربەی دەستکەوتەکان کە بەدەست دەهێنران لە سەروەت و سامان بۆ فەوجی جاشەکان و هێزەکانی حکومەتی عێراقی بوون بە پێی بڕیارەکە, هێزەکان عێراق بە تەواوی دەستکراوە کران بۆ فەرهودو تاڵانی, بە تایبەت فەوجەکانی جاشەکان, کە ئەوان دواتر ناوی ئەنفالیان لێ نا.

بە پێی بڕیاری 4008 تەقەکردن ئازاد بوو بۆ بەئەنقەست کوشتنی هاووڵاتیان, خاڵی حەوت لە بڕیاری 4008, جاشەکانی سەرپشك کرد لە تاڵانکردن” هەموو ئەو شتومەکانەی کەوا فەوجەکانی بەرگری نیشتمانی جەنگاوەرەکانیان دەستیان دەکەوێت بۆ خۆیان دەبێت, تەنها چەکە قورسەکان و چەکی ئەسناد و چەکی مام ناوەندی نەبێت چەکە سوکەکان بۆ خۆیان دەبێت, ئێمەی لێ ئاگادار بکەنەوەو تەنها ژمارەکانیان تۆمار بکەن. پێویستە لەسەر فەرماندەی جحافلەکان چالاك بن و بۆ ئاگادارکردنەوەی هەموو موستەشارەکان و فەرماندەی سریەکان و مەفرەزەکانیان, وە بە وردی ئێمە ئاگادار بکرێنەوە لە چالاکییەکانی فەوجەکانی بەرگری نیشتمانی”.

لە 22-7-1983 ەوە بۆ 6-9-1988

لەو ماوەیەدا پارتی, یەکێتی, حسك, حیزبوڵا و بزووتنەوەی ئیسلامی تا دەعوەو مەجلس ئەعلا دەیان کاری هاوبەشیان لە گەڵ ئێرانییەکان لە پانتایی کوردستان لە کەرکوکەوە بۆ زاخۆ ئەنجامدا, پاسدار بە ئاشکرا لە گوندەکان دەبینران, دەعوەو مەجلس ئەعلا بارەگایان لە هەندێك ناوچە دانا, بەمەش بزاڤی چەکداری کوردستان بووە لێکرێدراوی ئێران, لە کاتێکدا ڕۆژهەڵاتی کوردستان لەژێر داگیرکاریدا دەیناڵاند.
ئەم جەنگە هاوبەشانە بیانووی دایە دەستەوە لەو ماوەیە 3 کردەی جینۆساید بەرامبەر بە گەلەکەمان ئەنجامدرا" جینۆسایدی بارزانییەکان, ئەنفالو کیمیابارانی هەڵەبجە".
ئەو مێژووە نابێت لێی رابکردرێت, پێویستە خوێندنەوەی دروستی بۆ بکرێت, راستییەکان ئاشکرا بکرێن, دان بە هەڵەکان بنرێت و داوای لێبوردن پێشکەش بە قوربانیان بکرێت.
لە کۆتاییدا ئەو بەڕێزانەی بەشداری ئەو ئۆپەراسیۆنانەیان کردووە, لە یاداشتەکانیان ئاماژەی پێ نادەن, راستییەکان دەرناخەن, راستیەان بڵاو ناکەنەوە , خەتای سیاسی دەکەن, ئەوانەشی بڵاوی دەکەنەوە, بەشێکە لە دەرخستنی راستییەکان, وەلێ دەبێت دان بە هەڵەکانیان بنێن و داوای لێبوردن بکەن لە هەموو ئەوانەی بوونە قوربانی ئۆپەراسیۆنە هاوبەشەکانیان.

هەژاریی سووتەمەنیی لە بریتانیادا… زاهیر باهیر

بە گوێرەی توێژینەوەیەکی نوێ لە مانگی جەنیوەری ساڵی تازەدا دوو لەسەر سێی خێزانەکانی بەریتانیا تووشی هەژاریی سووتەمەنیی دەبن.

ڕووداوەکان دەستەواژەی نوێ لەگەڵ خۆیاندا دەهێنن. هەژاریی سووتەمەنیی دەستەواژەیەکە کە گوزارشت لە بەرزبوونەوەی نرخی سووتەمەنییەکان تا ڕادەیەکی ئێکجار زۆر دەکات. ئەم دەستەواژەیە بە دروستی بەسەر دووبەش لە سێ بەشی خێزانەکانی بریتانیادا جێ

بەجێدەبێت .

بەرزبوونەوەی ڕێژەی هەڵئاوسانی پارە و تێچوی ژیانی دانیشتوانی بریتانی لە پاڵ وشکەساڵیی و لە تەك ئەمانەشدا تورەقیکردنی زیاتری توێژاڵی دەستەبژێری نێو کۆمەڵ بە هەڵتۆقینی ملیۆنەری زیاتر و زیادبوونی ملیاردەرەکانیش بۆ 177 دانە، هەموو ئەمانە بوونەتە سەر ویردی زمانی ڕۆژنامەکان و بەشێکی زۆری دەنگوباسەکانی ڕادی□ و تی ڤییەکان.

ئەوە نەبێت پێش ڕوودانی ئەم بارودۆخە بڕێکی زۆری خەڵکی لە بریتانیا ژیانێکی شایستانەیان هەبووبێت . من پێشتر لە زۆر ڕووەوە باسی ژیانی ئێرەم کردەوە لێرەدا تەنها هەر یەك دوو نموونەیەك دەهێنمەوە: دوو ل□س□□ر س□□ی ئەو گەورانەی کە کار دەکەن لە هەژارییدا دەژین ڕێژەکەش لە ئێستادا لە بەرزبوونەوەدایە، 5 ملیۆێن کە کرێکارن لە شوێنی جیا جیادا لە هەژارییدا دەژین، ئەمە جگە لەوەی تێکڕای مووچە کە بە گوێرەی ڕادەی هەڵاوسانی پارە ڕێکخراوە یا دیریدەکرێت، لە مانگی ئایاری ئەمساڵدا، 2022، کەمتر بووە لە مانگی شوباتی 2008.

بە گوێرەی ڕاپۆرتێکی نوێ 45 ملیۆن کەس لە بەریتانیا لە مانگی یەکی [جێنیوەری] ساڵی نوێدا بە هۆی هەڵکشانی نرخی سووتەمەنییەکان : غاز وکارەبا تا دەکاتە بەنزین و گاز□یل بە ڕادیەك دەبێ کە ئەو بڕە خەڵکە کە لە چوارچێوەی خێزانییدا گرد دەبنەوە دەکاتە 18 ملیۆن خێزان کە ڕووبەڕووی هەژاریی سووتەمەنیی دەبنەوە.

ڕاپۆرتەکە هەژارییەکە وردتر دەکاتەوە و کارایی زیاتری لەسەر هەندێك توێژاڵی کۆمەڵایەتی پتر دەردەخات. هەر بۆ نموونە دەڵێت لە نێوانی کەپڵێکی خانەنشینکراو بە ڕێژەی لە سەدا 86.4 و لە سەدا 90.4 لە سەر خێزانانی یەکباڵ ، ئەوانەی کە بێ مێردن یا بێ ژنن کە دوو منداڵ یا زیاتریان هەیە ، کارایی خۆی دادەنێت.

هەر ئاواش ڕاپۆرتەکە لە سەر ناوچەکانی یا دەڤەرەکانی بریتانیاش ڕێژەی ئەم هەژاریی سووتەمەنییەی تۆمار کردووە. لە سەدا 57.9 خانەوادەکانی کە لە خواروی ڕۆژهەڵاتی بریتانیا دەژین ڕووبەڕووی ئەو قەیرانە دەبنەوە. ئەمەش بە بەراورد بە لە سەدا 70.9 لە دانیشتوانی میدلاند و لە سەدا 76.3 لە دانیشتوانی ئیرلەندەی باکوردا.

ئەم توێژینەوەیە دوای بەرزبوونەوەی هەڵئاوسانی پارە بە ڕێژەی لە سەدا 10.1 لە مانگی تەموزدا کراوە و واش پێشبینی دەکرێت کە لە کۆتایی ئەم مانگەدا دەچیتە لە سەدا 10.8 کە ئەم ڕێژەیە لە بەرزبوونەوەی هەڵئاوسانی پاوەندی بریتانیدا لە 40 ساڵ لەمەوبەرەوە نەبینراوە. ئەوەش مەزەنە دەکرێت کە لە کۆتایی ئەمساڵدا بگاتە لە سەدا 13 . هەر ل□ بەر ئەوەشە هەرچەند مووچە و کرێش بەرزب□تەوە تەنانەت بە ڕادەی لە سەدا 10ش هێشتا هەر موچەکە هیچ زیادی نەکردووە، بەڵکو نوقسانی بە ڕێژەی لە سەدا 3 هەیە.

هەندێك لە دامەزراوەکان، دەسگەکانی وەکو دەسگەی تەندروستی متمانەپێکراوی خ□ستەخانەکان لە ئینگلەندا، لە سەروبەری ئەم ژیانە قورسەدا کۆمەك بە کارمەندەکانیان دەکەن بۆ ئەمەش بەرپرسانی نەخۆشخانەکان باوەڕیان وایە کە یارمەتییەکانیان ‘بەرپرسیارێتییەکی ئەخلاقییە’ و ڕووبەڕوویان دەبێتەوە دەبێت ل□ بەرانبەریدا بووەستنەوە .

دەسگەکانی نەخۆشخانەکان لە هەندێك شار و ناوچەدا بڕیاریان داوە کارمەندەکانیان کە زۆر ه□زاران 500 پاوەندیان پێبدرێت و بۆیشیان هەیە کە منداڵەکانیان لە چێشخانەکەی سەر کاردا بە یەك پاوەن ژەمی نانی نیوەڕۆ بخۆن. لە شاری لێستەر لە سەدا 29 ی ستافەکانیان موچەیەکی ه□زارانە وەردەگرن کە پێش لێبڕینی باج تەنها 23،177 پاوەندە. لە هەندێك شوێنی تر 2 ملیۆن پاوەندیان داناوە بۆ یارمەتی ئەوانەی کە بە هۆی گرانی نرخی بەنزینەوە ناتوانن بچنە سەر ئیش.

هەواڵی خراپتر وەکو دەسگەی سیستەمی پیشەسازی و دارایی دەڵێت لە ساڵی دارایی داهاتوودا – 2024-2023 – ئەگەری زۆرە قەرزکردن بە ڕێژەی 23 ملیار پاوەند زیاد بکات، چونکە حکومەت پێویستی بە بەرزکردنەوەی یارمەتییەکان و خانەنشینی دەبێت بەگوێرەی ڕێژەی هەڵاوسانی بەرزتر بە تێچووی 4 ملیار پاوەند و هەروەها دانەوەی 54 ملیار پاوەند بە سووییەکی بەرز لەسەر قەرزەکانی کە پەیووەستن بەهەڵکشانی هەڵئاوسانی پارەوە لەسەر بۆندەکان.] وشەی بۆند-ی ئینگلیزی ڕەنگە زیاتر لە کوردیدا بە کۆمپیال□ ب□□ت] .

وەکو زانراوە سیستەتی سەرمایەداریی بۆ چارەسەرکردنی کێشەکان یاری بە هەندێك فۆرمیلەی ئابووریانە دەکات بە بەرزکردنەوەی ڕێژەی سوو، زیادکردن و داشکاندنی ڕێژەی باج ، گرتنەبەری سیاسەتی دەستگرتنەوە [تەقەششوف] ، کەمکردنەوە و زیادکردنی بەهای دراوەکەی، ڕێگەدان

بە هەڵئاوسانی دراوەکەی یاخود کۆنترۆڵکردنی هەڵئاوسانەکە. لەگەڵ ئەم دەستکاریکردنانەشدا، لە کردنی هەر یەکەیان□دا کارایی نێگەتیڤانەی لەسەر ئەوی تریان و سەرجەمی ئابوریش هەیە . ئەمەش ڕاستییە و دەکرێت لەو دوو سێ دێڕەی سەرەوەی دەسگەی سیستەمی پیشەسازی و دارایی ئەم وڵاتەدا کە ئاماژەم پێدا بیبینین .

حکومەت بۆ حەلی ئەم کێشەیە سەبارەت بە نرخی غاز و کارەبا کە لە مانگی یەکی ساڵی نوێدا دەچێتە 4،500 پاوەند، کە 3582 پاوەند زیاترە لە ساڵی پار ئەم وەختە کە بە ڕێژەی سەدییش دەکاتە لە سەدا 82 . ئەم زیادکردنە لە مانگی نیسانی ساڵی داهاتوودا دەچێتە 5456 پاوەند، چارەسەرێکی داناوە.

بۆ قەرەبووکرندنەوەی ئەم زیادەیە حکومەت لە مانگی ئایاردا بڕیاری دا کە هەموو ماڵێك 400 پاوەندی پێبدرێت و ئەوانەشی کە زۆر دۆخی داراییان خراپە 600 پاوەندی زیاتریان پیبدرێت. ئەمە بریاری وەزیری دارایی پێشتر بوو، ڕوشی سوناك، کە ئێستاش یەکێکە لە دوو بەربژێرەکەی سەرۆکی وەزیران. بەربژێرەکەی دیکەیان ژنێکە بە ناوی لیز تروس ئەو نایەوێت ئەمە بکات دەلێت باشترین کۆمەك بۆ هاووڵاتییان دابی□زینی ڕێژەی باجە، کە لەم بارەدا تەنها ساماندارەکان سوودمەند دەبن. بۆ نموونە گریمان موچەی کرێکارێك 30 هەزار پاوەندە کە 12 هەزاری، باجی لەسەر نییە دەکەوێتە سەر حاڵەتی خیزانیی ئەو کەسە. ئالیرەدا گریمان باج بە ڕێژەی لە سەدا 3 دابەزی کە ئەمە مەحاڵە، لەو حاڵەتدا دەکرێت کە کابرای/ ژنی باجدەر 540 پاوەندی بۆ بگەڕێتەوە کە ئەمەش هیچ نییە.

هاوکاتیش حیزبی لیبراڵ و پارتی لەیبەر [کرێکاران] داوا لە حکومەت دەکەن کە فشار بخاتە سەر کۆمپانیاکانی وزە کە ئەم بەرزکردنەوە و زیادە نرخە هەڵپەسەرێت. هەرچیش پارتی سەوز هەیە داوای بە دەوڵەتیکردنی کۆمپانیاکان دەکات.

ئەمە لە کاتێکدا کە ە تێکڕای قازانی کۆمپانیا گەوەرەکانی نەوت و وزە وەکو شێڵ و بی پی و ئێکسۆن مۆبیل و چیڤرۆن و ئەوانی دیکەیان لە ماوەیەکی کەمدا خۆی لە 50 ملیار پاوەند داوە. سەرکەوتنی موچە و خەڵاتی بەڕێوەبەرە گەرەوکان و جێ بەجێکەرانی کۆمپانیا گەوەرەکان و دەسگەر دراوییەکان بە ڕادیە سەرکەوتووە کە لە ساڵی 2008 وە ئەمە نەبینراوە .

لەگەڵ هەموو ئەمانەدا ئەوەش هەلوێستی حکومەتی بریتانییە و کە

کاتێکیش دەبینین لە شوێنەکانی دیکەی جیهاندا وردەکارییەکانی هەڵبژاردنێکی بەدیل دەبینرێت: سەرۆکی پارتی سۆسیالیستی ئیسپانیا بیتاقەی شەمەندەفەری بە خۆڕایی ڕاگەیاند هەروەها بە کەمکردنەوەی تەچوونەکان (شانبەشانی باجی زیاتری لەسەر بانکەکان) ڕاگەیاند، لە کاتێکدا سەرۆکی نیوزلەندە ،جاسیندا ئاردێرن، کرێی گواستنەوەی گشتی نیوزلەندای بە ڕێژەی 50% کەمکردەوە. لە فەرەنسا ئیمانوێل ماکرۆن کۆمپانیایPDF کردە کەرتی دەوڵەتیی و پارەی وزەشی بە نزمیی هێشتەوە.

وەکو دەبینرێت لەو وڵاتانە و وڵاتانی دیکە هەندێك كارئاسانی و کردنی کەمێکی بچوك بە هاووڵاتیان کراون و لێرەش ئەو هاوکارییە بچوکەیە بە بارودۆخێکی زۆر خراپتریشەوە لە دانیشتوانی ئەو وڵاتانە ، دانیشتوانی بریتانیا شتێکیان لە بەردەمدا نەماوەتەوە جگە لە بەرەنگاربوونەوە و بەگژاچونەوەی سیاسەتی کۆمپانیاکان و حکومەت. هەر لەبەر ئەمەش هەڵمەتێك لەژێر ناوی ” پارە مەدە” واتە پارەی قایمەی غاز و کارەبا مەدە. ئەم کەمپەینە تا ئێستا زیاتر لە 200 هەزار کەس واژۆی کـــردووە ئەگەر ئەم ژمـــارەیە بگـــاتە یەك ملیۆن، پارەدەری کارەبا و غاز لە مانگی ئۆکتۆبەردا و هاوکاتیش ئەگەر حکـومەت زیـادبوونی ئەم پـارەیە هەڵنەپەسێرێت ، خەبـاتی ڕاستەوخۆ بەکاردەهینرێت نە کۆمپانیاکان و نە حکومەتیش ناتوانن شتێک بکەن لە هەقی خەڵکی چونکە ئاشکرایە نە ملیۆنەك کەس دادگایی دەکرێ و نە دەتوانرێت بیشیانگرن و نە دەکرێتیش کارەبا و غازیان لێببڕن و یا خود دەست بەسەر خانەنووەکانیان بگیرێت ئەو کاتە نەك هەر دەبێتە هۆی هەڵوەشاندنەوەی ئەو سیاسەتە بەڵکو ڕەنگە بیبیتە ڕوخاندنی حکومەتیش.

ئەمە ئەزموونی سەرەتای نەوەداکانی چەرخی پێشووە کە حکومەت باجێکی شەخسی زۆری لەسەر دانیشتاوان کە لە سەرو 18 ساڵەوە بوون لە ژێر ناوی پۆڵ تەکس دانا . دواتر هەلمەتێك ڕێکخرا کە پارە نەدرێت و هەرکەســیش درا بە دادگـــا بە هەزاران کەس لەبەردەم دادگـــادا ناڕەزاییان دەردەبڕی، هەر کەسێك کاربەدەستانی حکومەت بهاتنایەتە سـەری و شەڕ و پەڕی ماڵەکەیان بـبردایە بە جارێـك سـەدەها کەس ڕێگربوون لێیان . بە کەکرندەوەی ئەم باجە هەموو ڕەنگە چارەکانی حکومەت و شارەوانییەکان شکستیان هێنا بۆیە سەرەنجام خودی باجەکە شکستی هێنا و حکومەتەکەی مارگرێت تاچەریش هەرەسی هێنا. لە ئێستاشدا لەوە دەکات هەمان شت دووبارە ببێتەوە.

ئەمەش هۆکـارێکی گــرنگە کە حیـزبە موعاریزەکـان و هەنـدێکیش لە

کۆمپانیاکان لەبی حکومەت دەکەن بە هەڵپەساردنی زیادبوونی نرخی کارەبا و غاز، چونکە ترسی دووبارە بوونەوەی ئەزموونەکەی پێش تەکسیان هەیە کە گریمانی زۆر هەیە لە ڕوودانی چونکە هەژارییەکی زۆر لە ئارادایە و ڕەنگە سەراپای شەپۆکان و کۆمپانیاکان تاڵان بکرێن .

زاهیر باهیر

20/08/2022
Zaherbaher.cm

رۆمانی (گەشەگیری) خوێندنەوەیەک لە بن تریفەی مانگەشەو و شەپۆلە نەرمەکانی زنە -3- سەردار جاف

{ بەشی سێیەم }

گەشەگیری

خوێنەر کاتێک ئەم رۆمانە دەخوێنێتەوە هەست بە ماندووبوونێکی زۆری نووسەر دەکات، وەلێ ئاخۆ نووسەریش توانیویەتی تێیدا تا ئەندازەیەکی باش سەرکەوتوو بێت، یاخود هیچی بە خوێنەر نەگەیاندووە جگە لە دەردە دڵەکی خودی نەبێت خراوەتە روو، خوێنەرێک لە خوێندنەوەی نزیکەی (٥٠٠) لاپەڕەیەک هەست بە شەکەت و ماندووبوونێک بکات ئاخۆ نووسەر چەندی ماندوو بوون بە دیار نووسینەوەی چەشت بێت، ئێمە نامانەوێ لە ماهییەتی ماندوو بوونی کەم بکەینەوە، وەلێ هەر وەک گوتمان ئێمە دەق دەبینین و لەوەوە قسەی خۆمان دەکەین.
سەرەتا و بەر لە هەموو لایەنە جوایەزەکان دەین و هەڵوەستە لە سەر ناو و ناوەڕۆکی رۆمانەکە دەخەینە روو ئاخۆ هاوتەریبن، هەرچەندە نووسەر ئازادە لە دەستنیشان کردنی ناونیشان وەلێ وا دەست نیشان

کراوە کە پەیوەستن پێکەوە بەیە قسەی خەمان دەکەین، ئەمە دوای خوێندنەوەی رۆمانەکە بۆمان ساغ بۆوە کە گۆشەگیری بە ئەم حاڵەتانەی ناو رۆمانەکە بە هیچ شێوەیەک یەکناگرنەوە، لەم روانگەوە ئەمە قسەی خەمانی لە سەر دەکەین، ئەمە پێمان وایە خودی نووسەریش لە گەڵمان هاوڕایە کە ئەوەی لێرەدا هەیە ونبوونە نەک گۆشەگیربوون.

گۆشەگیر بەو کەسە دەگوترێت کە ژیانی تەنهایی هەڵدەبژێرێت ئاخود هەمیشە لە هەموو تاکێکی مرۆڤ خۆ بە دوور دەگرێت، خەڵوەتنشینی سۆفیگەرێتی خۆی لە خۆیدا گۆشەگیربوونە ((شوبنهاوەر وای دەبینێتەوە کە گۆشەگیری فەیلەسوف هەڵوێستێکی فەلسەفیانەیە رەنگدانەوەی پاکی و راستگۆییەتی ، نەمازە ئەو گۆشەگیرییە دەرئەنجامێکی حەتمی هەلوێستە رەتکراوەکانی بێت بەرامبەر کۆمەڵگایەکی گەندەڵ و ساختەکار و هەموو ئەوانە دەگرێتەوە کە بیرکردنەوەیەکی هەڵەناراستییەکان دەسڕێتەوە)) ٤. لە رووی فەلسەفیشەوە دەبینین کە گۆشەگیر بوون بە رازە کردن و بەرژەوەندی چاکەکارییە، هەروەک لە ئایینیشدا هەمان بۆچوونە، ((بە پێی ئەو چەمکەی لای شۆبنهاوەر بۆ گۆشەگیری هەیە، جیاوازی لە نێوان دوو جۆر لەو فەیلەسوفانە دەکا ، پۆلینێک بۆ خۆی بیردەکاتەوە و نوێنەرایەتی زۆرینە دەکات، پۆلینەکەی دی بۆ خەڵکی بیر دەکاتەوە و نوێنەرایەتی کەمینە دەکات، ئەوەی بیر لە خود دەکاتەوە لە کۆمەڵ دانابڕێت وەلێ لە پرسەکانی گۆشەگیر دەبێت، ئەوە کار لە سەر راستییەکی ساختە دەکات و یان ساختەیی راستی دەگوازێتەوە، هەرچی ئەوانەیشە کە بیر لە خەڵکانی دی دەکەنەوە، ئەوا لە کۆمەڵ گۆشەگیر دەبێت، بەڵام لە پرسەکەی دانابڕێت. چونکە تەنها کار لە سەر راستییەکان دەکات، ئەوا بەم پێیە لە بەرژەوەندی راستی و کۆمەڵ لە هەمانکاتدا کار دەکات)) ٥-. پێمان وابێ باشتر بۆ خوێنەر روون دەبێتەوە کاتێک خوێنەر رۆمانەکە دەخوێنێتەوە دەزانێ دوور و نزیک لە هەموو روویەکەوە ناونیشانەکە یەکانگیر نابێتەوە لە تەک ناوەڕۆکی رۆمانەکە..

ونبوو ئەو کەسەیە کە سەرلێشێواوی سەراپا ژیانی دەتەنێت، ئەو دەمانە خود ون دەبێ، هەمیشە ونبوونیش تاک بەرەو ئاراستەی هەڵدێر دەبات نەک راستکردنەوە، دەکەوێتە نێو ئەو بەقانەوە کە نازانێت لە چ کاتێکدا دەتەقێتەوە و هەپروون بە هەپروون دەبێت. ((بوون دابەشی ، بوونی دەرەکی و بوونی زهنی دەبێت، یەکەمیان بریتییە لە پێکهاتەیەک لە بەر چاو کە ئەم بوونە ماتریالییە، بەڵام دووەم

بریتییە لە پێکهاتەیەک لە زیهندا، ئەوەیش بوونی ئاوەزی" عقلي " یان لۆژیکییە)) ٦ ، ئەم دیدگایە ئەوە دەسەلمێنێ کە ڕۆمانەکە هەردوو حاڵەتەکەیە، یەکەمیان کەسەکان ونبوویەک نین لە بەر چاو ونبوو بن وەلی وەک دیدە ماتریالییەکە بوونیان هەیە لە لە رووی زهنییەوە ونبووی تەواون، لە ناخەوە ون بوون ئەمەیش ئاراستەیەکە زۆربەی نووسەران بە ونبوونی تاک لە ئەدەبدا پێنای بە دەبەن، بابزانین نووسەر بە ڕۆمانەکەی چۆن لەگەڵ ونبووندایە. ((کە گەڕایەوە بۆ هوتێلەکە زانی تەنهاییەک لە نەویدا بۆ ئەبەد درێژ دەبێتەوە و کۆتایی نایەت، بۆنی چەرچەفەکانی کرد، بۆنی خۆی کرد، بۆنی دونیایەک شەواو و بەمانای کرد، بۆنی بۆن دەنی ئەو ئاژەڵەی کردکە بەم ژوورەدا تێپەڕیووە، بۆنی خوێنی کرد لە هەموو شوێنێک، بۆنی ساردی لاشە دوورەکانی کرد لەئاسمانی ئەم بەیانییەدا، بۆنی ونبوونی کرد لە هەموو شوێنێک، ل ٣٩١)) نووسەر تەنها جارێک باس لە ونبوون ناکات چەندین جار لەو دەرگایە دەدات، ((هەموو ئەو ونبوونەی لە نەوان سوزی و ڤەسنا و سەرژی روسی و ئورسولا باومان، هەوەدان بوو لە راکردن لەو گۆشەگیرییە سەختەی دەیهاڵەی، دەیبردەوە ناو تاریکی و هەستیدەکرد ژیان هیجیتری تێدا نەماوە بە بەردەوام بوون. وەک ئەوەی خومار بەت بە ئیکسیرێکی پڕ جادوو، ئاوا بە نەو کەس و ڕووداوەکاندا تێدەپەڕی، گوێی دەگرت و هەندێک شەو دەچوو سەمای دەکرد، بە تەنێ سەمای دەکرد،… لە نەو تاریکی پاسەکەدا کە بەرەو قاهیرە جادەکەی قووتدەدا، بیری لەوە دەکردەوەکە زەمەنە سەماکار بوو، ئەو پووتە پێستانەیەی بیرکەوتەوە، ملپێچە مەر و قەمسەڵە کورتەکەی و جێنزە شینەکەی، بیری کەوتەوە ماوەیەک بوو خومار بوو بە سەما، سەما تەنها لەگەڵ خۆیدا، لەگەڵ تەنهاییدا، لەگەڵ گۆشەگیریی و ونبوونیدا کە نەوی نابوو " ونبوونێکی جوان" کە ڕاستییەکەی هیچتر نەبوو جگە لە ونبوون نەبێت لە نەو گۆشەگیریدا. ل ٤٣٢)). نووسەر لەم پێنا بردنە بەر ونبوونە دەکەوێتە هەڵەوە کاتێک ونبوون لە ناو گۆشەگیری دەبینێت، مەرج بەر لە بوون ، کائینێکی نەبووە، ئەو کاتە گۆشەگیری ناخوەقێت کە دەکرێ بەڵێین خەڵوەتیش بەشێکە لە گۆشەگیری، بەڵام کاتێک مەرج بوونی بوو وەک ماتریالی یانی بوونی جەستە، بەو چەمکە فراوانەی ونبوونەوە گەر ورد ببینەوە، تێدەگەین ئەو دەمە مەرج دەتوانێ گۆشەگیر بێت، کە مەرج ون دەبێت دەکارێ بخزێتە نەو گۆشەگیرییەوە تا خۆی بدزێتەوە، ((لە تەک هەر جیابوونەوەیەک، زنجیرەیەکی ونبووی سەپێندراو دەردەکەوێت، زیندەوەرێک دەست بە هەنگاوەکانی دەکات ڕووەو جۆرێکی تازە، کە بە جۆرە گوازراوەکان ناسراوە)) ٧. نامانەوە زیاتر لە سەر ئەم پرسە هەڵوەستە بکەین ئەوەی بە لامانەوە

گرینگە ناوەرۆک و لایەنەکانی دیکەی رۆمانەکەیە، رۆمان چەند جۆرێکی هەیە لەوانە رۆمانی ؛ مێژوویی ، پۆلیسی ، رۆمانسی ، تراژیدی ، کۆمەڵایەتی ، ترس و تۆقاندن ، پۆرنۆگرافی" سیکسی " ….تاد.

ئەم رۆمانە دوورونزیک پەیوەندی بە رۆمانسیەت و ئیشقەوە نییە، کە نووسەر بە خۆی هاوتای ئیشقی کردەتەوە، بە تەواوی دەکارێ بێژین گۆشەگیری دەقاودەق دەخزێتە خانەی ئەدەبی پۆرنۆگرافییەوە، واتا بە ئاشکرا بەڕووپێشکردن باس لە سێکس دەکات؛ ((هەندێجار بە مەبەستی ئامۆژگاریی سێکسی و تەندروستی خراونەتەڕوو، هەندێجاری دیش بە مەبەستی ئاشنابوون بە ئەندامە سێکسییەکان و شارەزابوون لە چۆنێتی پرۆسەکردنی سێکس ئەنجام دراون)) ۸. لەم ساڵانەی دواییدا رۆمان بە شێوەیەکی گشتی و بە تایبەتی لە هەردوو بەشی رۆژهەڵات و باشووری کوردستان رەواجێکی زۆری پەیدا کردووە و کتێبێکی پڕفرۆشە، بە تایبەتی رۆمانە ئیرۆتیکییەکان، چونکە لەوە لای خوێنەر چێژ دەخوڵقێنێت، ئیشق باڵا دەکات، وەلێ ئەم رۆمانە ئەو چێژە ناداتە خوێنەر، رەنگە ئەمە هۆکارێک ببووبێت بۆ پەنا بردنە بەر ئەم جۆرە رۆمانە، یانیش پێی وابووبێت کە دەتوانێ لەم رۆژگارەدا رچەشکێن بێت، ئەوەیشیان وانییە، چونکە پێشتر شێخ ڕەزای تاڵەبانی لە ڕێگای شیعرەکانییەوە ئەو دەرگایەی واڵا کردووە، هەر وەها لە ئەدەبی کوردی و بواری چیرۆکیشدا ((ئەحمەد سەید عەلی بەرزنجی لە کۆمەڵە چیرۆکی " دەستە و یەخەدا " بایەخی بەم لایەنەی ئەدەب داوە و سەرجەمی چیرۆکەکانی تەرخانکردووە بۆ ئارەزووی سێکسی، کە دەتوانم بڵێم تا ڕادەیەک لە پۆرنۆگرافی نزیک دەبێتەوە)) ۹. ئەوەیش لە هەمان ڕەوتەوە ڕێی گرتووە، لە زۆری تر هەن لە چیرۆک و شیعرەکانیان باسیان لە پرۆسە سیکسییەکە کردووە وەلێ ناخزێتە خانەی پۆرنۆگرافییەوە، دەکارێ لە خانەی ئیرۆتیکی تۆمار بکرێن؛ ((لە بەشێک لە رۆمانەکانی محەمەد موکریدا چەندین دیمەنی سێکسی ئاشکرا خراونەتە روو، بەڵام ئەمە ناچێتە ناو ئەدەبی پۆرنۆگرافییەوە، چونکە ئامانجی سەرەکی لەم چەشنە رۆمانانەدا سێکس نییە)) ۱۰. رۆمانی " هیچ " ی خوسرەو جافیش لە چەندین شوێن باس لە پرۆسەی سێکسی دەکات، بەندەیش لە چیرۆکی " میرات " بە ئاشکرا باسمان لە پرۆسە سێکسییەکە کردووە، کە لە ژمارە (۹) ی پەیامی مامۆستا لە سوید ساڵی ۱۹۹۹ بڵاوکراوەتەوە، ئەوانەیش بە هیچ کلۆجێک ناچنە ناو ئەدەبی پۆرنۆگرافی، چونکە مەبەستە سەرەکییەکە سێکس نییە، بۆیە هارووژاندن لای خوێنەر دەخوڵقێنن و ئەم رۆمانە کەمتر.

گۆشەگیری فەزا و فۆرمێکی قورسی لای خوێنەر خوڵقاندووە، ((رۆمان فۆرمێکی دیالکتیکی داستانە، بۆ خۆی فۆرمی گۆشەگیرییە لە تەنهایی، فۆرمی هیوایەکە لە بێ ئایندە، فۆرمێکی ئامادەیە لە ئامادە نەبوون)) ١١. کەچی ئەم حاڵەتە لای ئیسماعیل حەمە ئەمین لەم رۆمانەدا بەدی ناکەین جگە لەوەی فەزاکەی لێشێواندووین هەمیشە هزرمان وا ماندوو دەکات کە خوێنەر پچڕپچڕی رووداوەکان دەیشێوێنێ، وەلێ پەریەوازە بوونێک دەخوڵقێنێ مەگەر هەر خۆی سەری لێدەربکات، هەندێ شتی بۆ رۆمانەکە سەربار کردووە کە پێویستی نەدەکرد، رۆمانەکە بۆ خۆی گێرانەوەیە لە نێو گێڕانەوە گێرانەوە دەبینین، بۆیە ئەوە بە فۆرمێکی نامۆ لە ناو رۆمان دادەنرێت، لە رووی دیالکتیکییەوە، ئەو ئیستاتیکایە بە دی ناکەین جوانی بە سەرگوزەشتەکان بدات، ((رۆمان لای لۆکاش، بۆ خۆی فۆرمێکی سەرەکی ئەدەبە بۆ جیهانێ " کە مر□ق ن□ لە وڵاتی خۆی بوونە، نە نامۆییشی تەواوی نامۆبوونە" بۆ ئەوەی ئەدەبی داستانیمان هەبێ " رۆمان کە فۆرمێکی داستانییە" هەر دەبێ بوونێکی یەکەی بنەڕەتی هەبێت، بێگومان بۆ ئەوەی رۆمانێ هەبێت، بەره□ستی کۆتایی لە نێوان مر□ق و جیهان و تاک و کۆمەڵ دەبێت)) ١٢. گۆشەگیری سیمایەکی داستانی بە خۆوە نەبینیوە، چەندین گێڕانەوە لە ناو گێڕانەوەیە، ئەمەیش وا لە خوێنەر دەکات نەک مەیلی خوێندنەوەی نەبێت وەلێ بۆ کارەکانی دواتریشی کاریگەری دەبێت و خوێنەر روو لە کەمی و لاوازی دەکات، بە کورتی نووسەر نەیتوانیوە هەر زوو سەرنجی خوێنەر بۆ باسەکەی پەلکێش بکات، رەنگە هەندێ هەرزەی تینووی سێکسی بۆ خۆ دەستەمۆ کرد بێت ئەمەیش ناکاتە خوێنەری دڵکار. ((بە بینینی من، بنەڕەتیترین خەسڵەتی نووسەری مۆدێرن ئەمەیە؛ هۆشیاری دەرهەق بە کێشە تازە و گرنگەکان، هێز و توانای پێویستی تەکنیکی بۆ وەڵامدانەوە بەم هوشیارییە، دواتریش دەبینین بۆ ئەوەی نووسەرێکی باشت لێدەربچێت، پێویستت بە توخمی دیکەیش هەیە کە من پێی دەڵێم " سازان و هارمۆنی "))١٣. جوڵەیەکی هونەری ئەتۆ نابینرێ لە رۆمانەکەدا تاوەکو رووخسارێکی ئێستاتیکایی تێدا ببینین، ه□ر چ□ندە لە رۆمانی پۆرنۆگرافی کەمتر هەست بەو جوڵەیە دەکرێ، وەلێ ئەوەیش بێجوان بەخشین نابێ، و نووسەری بە توانای دەوێ جوانی بەخش و جوڵەی هونەری و زمانی ئ□و□ت□ بەر جەستە بکات، چێژداری بخوڵقێنێت، تەڕ و پاراو بێت، لە بەراییشدا ئاماژەمان پێدا شیعرئامێزی نەبێ، دیسانەوە ئەمەیش لەنگی لە فۆرمی رۆمانەکە دروستکردووە، فۆرم هەمو جەستەی دەقە، بۆ نمونە کاتێ شاجوان هەڵدەبژێردرێت تەنها ستایلەکەی دیقەت نادرێت، هەموو لایەنەکانی هەڵدەسەنگێندرێت پاشان کە تەواو و پڕاوپڕی وەسف و تەوزیف بوو بە شایستەیی شاژنی

پێدە بەخشرێت. لەڕێیشدا بنەما سەرەکییەکانی جوڵەی هونەری لە ڕۆمانەکەدا نابینین و یەکێ لەو خەسڵەتانەی لە دەستی داوە ئێستاتیکای دەقە. خاتوو پی. دی . جەیمز*لە دیمانەیەکیدا لە بارەی ڕۆمانەوە لەگەڵ شوشا گاپێ دەدوێ ؛((کە ڕۆمانی یەکەمم پێشوازییەکی باشی لێکرا، درێژەم بە نووسیندا، بەو ئەنجامە گەیشتم کە دەتوانم لە چوارچێوەی سنوور و ڕێساکانی ئەو ژانرە بمێنمەوە، لە هەمانکاتیشدا دەتوانین نووسەرێکی جددی بین و واقیعەت لە بارەی ژن و پیاوەکان و پەیوەندییەکانیان و ئەو کۆمەڵگایەی کە تیایدا دەژین دەرببڕین))١٤، ئەوەی ئێمە مەبەستمانە لەم ڕووەوە لە سەری بدوێین دوو لایەنە، یەکەمیان ؛ ئەوەیە نووسەر لە دوای گەشەگیر پەنا بۆ ئەم جۆرە ڕەوتە نەبات چونکە تێیدا سەرکەوتوو نابێت، مرۆڤ پێویستە پەنا بۆ کارێک ببات، بە خێرایی سەرنجی خوێنەران ڕابکێشێت، بە داخەوە ئەوەی دەیبینین ئەوەی نە پێکاوە، خاڵی دووەمیشیان؛ واقیعی پەیوەندی ژن و پیاوە، لە ڕووی دەروونییەوە هەر کەسێ تێڕامانی وردی هەبێت و بە سەلیقەییەوە بڕوانێتە لایەنی ژنناسی ئیسماعیل حەمە ئەمین سەردەرکردووەیەکی باشە و درک بە نهێنی و شتە شاراوەکانی ژن دەکات، خەسڵەتی ژن ، پەیوەندی لەگەڵ پیاو و لە ناو خودی خۆیانیش، ئەمە کەم کەس درکی پێدەکات، بریا ئەم زیرەکی لێهاتووەی بە گەمەیەکی هونەری و بە پێی بنەما سەرەکییەکانی ڕۆمان زیاتر سوودی لێوەردەگرت. لە ڕووی دەروونییەوە شارەزاییەکی باشی هەیە، ئەمەیش نمونەیەکە، کە بۆچوونی هەمەچەشنەی لەم بارەوە لە ڕۆمانەکەیدا هەیە: ((ئەو دەچوو لە لەجی دەوڵەمەندەکاندا بە جلە ئەوروپییەکانیەوە دادەنیشت، کە وەک ماگەتی .... وابوو وەک چۆن خۆی وا ناوی لە خۆی نابوو، ئیدی کیژێکی قژ زەرد، شەنگەژنێک یان ژنێکی مێردداری بە زمانە لوسە ڕوسییەکەی ڕاو دەکرد، ئەو ڕای وەها بوو، کە ژنان ئەوەندەی لەگەڵ وشەدا دەژین، ئەوەندە بە دونیای ڕیال ئاشنا نین. بە وشەیەک دونیایەک خەیاڵ لە سەریاندا دەهارووژێت، بەمەیش دەچنەوە سەر سروشتە شیعرییەکەی خۆیان کە خەوبینەرن، بەڵێ، کە خەونیان پێشکەش بکات دەچنە باوەشییەوە، دەبێت ئەوەیش بڵێین ؛ کە خەون بەخشێت هەر دەبێ خۆیشی خەوبینەر بێت..... ئا لەوەدا پێدەچێت ئەو نهێنی جاکۆمۆ کازانۆڤایەتی خۆی دەزیبێتەوە، بەوەی پیاوێکی خەو بینەر بوو… ئاوا، لە ماوەی ئەو هەفتە پڕ خەیاڵ و خەونەدا لەگەڵ چەندان جۆری ژندا دەخەوت، بۆ نمونە ؛ ئەگەر ژنەکان بە ڕۆژ کاریان بکردایە، ئەوا شەوەکەی دەهاتنە لای و چەند کاتژمێرێک دەمانەوە، گەر ژنی مێرددار بوونایە و بە دووی ئەشقی کاتیدا بگەڕانایە، ئەوا لە کاتی کاری مێردەکەیاندا، لە بەیانییەوە تائێوارە دەهاتن و

ئەشقیان دەکرد خەونیان دەبینی...... ل ١٥٩)) .

لە زۆر شوێنی رۆمانەکەدا رووداوەکان واقیعیەت و راستی رووداوەکان دەسەلمێنن، لەو روانگەوە هەندێ رووداو کە رووی داون لە رووی پزیشکییەوە دەلالەتی ئەوە نییە شارەزایی لە بواری پزیشکیدا هەبێت، هەرچەندە بۆ چیرۆکنووس دەبێ ئاشنایەتی تەواوی لە هەموو کارێک هەبێت، لە هەر شتێک سەرپێیانە سەردەرکردوو بێت، وەلێ کە بە قوڵی لە بوارێکدا ئاشنایەتی هەبێت نموونەیش وەک ئەرێ ؛ ((دەڵێ نەفیزێکی زلی پێ بوو و دەیویست بیوەشێنێت، ئەو خۆیشی نەیزانی چۆن چەقۆکەی کرد بە پشتی حەسەنە کەڵدا و حەسەن هاواری کرد و ئەژنۆی شل بوو و لە هۆش خۆی چوو...ل ٣٠٤)) چەند دێڕێک دوای ئەوە دەڵێ ؛ ((ئاوا حەسەنە کەڵ بە ئەبەد قاچەکانی لە دەستدا و تووشی ئیفلیجی بوو، چونکە چەقۆکە رێک دەماری پشتی بڕی بوو ل ٣٠٥)).
ئەوەی پێویستیشە هەڵوەستەی لە سەر بکرێ لایەنی پۆرنۆگرافی رۆمانەکەیە، کە لەوانەو لە سێکس و پەرتەوازەیی فیکر و بیرە، نە سازانێکی تێدایە نە هارمۆنیەت وەلێ پڕە لە رستەی ئاسایی و پێڕەو نەکردنی بنەماکانی رۆمان، کەسی ئاسایی لە خوێنەرانی پلە دوو و سێ وا تێدەگەن بە هەی ئەو هەموو وشەی (ئەشق)ە ڕەق و تەقانەوە لێکدانەوەی وایان لە لا دەخوڵقێ کە ئەمە لەوڕێژە لە ئیشق، لەڕێ نەک ژن بگرە پیاویش ئەو بەها باڵایانەیان لە دەست داوە، هەر چەندە پێمان وایە نە پیاوسالاری بێت نە ژنسالاری، وەلێ یەکسانی و بەرانبەری، لەڕێدا بۆ لەکەدارکردن ئەم حاڵەتەی پیادە کردووە، کە نە دەبوایە وابێت، بە هەر حاڵ کارێکی باشی کردووە کاتێکیش دەبینین وۆلف فرجینیا دەڵێ؛ ((ئیشی ئەدەبیش لە هیچ قۆناغێکدا ئەمەیە؛ لە گەرمەی شکۆ و شەوکەتدا، ژنان و پیاوان لە ژینگەی دەوروبەری خۆیاندا رەنگڕێژ بکاتەوە)) ١٥. ئەمەیش ئەو لایەنەیە کە باسی دەکەین و نووسەر پەیگیری کردووە، وەلێ ئیشق ناکرێ بڵێین لە رۆمانەکەدا بەدی ناکرێ کە دێتە سەر لایەنی قوڵایی ئیشق خۆی لێ لادەدات و باسی ئیشق ناکات، ئەمەیش ئەو بەهەشتی ئیشقەیە باسی دەکات ؛ ((ئەوە زەمەنێک بوو کە هەموو شەو بە منداڵەکانی دەگریا، ئەو لە هەرە ساتە سەختەکانی جەنگ و لە دەست چوونی هاوڕێ و دەست و خزم و باوکیشیدا ئاوها نەگریا بوو... بەڵام دەبوایە دوای دەی بکەوێت، هەر جەندە دەیزانی دوای دەکەوتن بێتە هۆی ئەوەی لە باوکایەتی بێبەش بێت، لە کوڕە بچوکەکەی لە کوڕە گەورەکەی کە بەرەو هەژدە ساڵ دەچوو، هەموو شەو بە فرمێسک لە دڵەوە دەگریا و پێش خەوتنی بەردەوام پێیان دەڵێت؛ کوڕەکانم شەوتان شاد، بچوکەکەم شەو شاد ئاوا دەی دەگریا و خەوی لێدەکەوت .... تاد ل ٣١٨)) ئەم

قسانە پڕ لە ئیشق خۆشەویستییەک کە ناتوانرێت پێناسەیەکی بۆ دیاری بکەیت قەڵەم لە ئاستیدا نووکی دەشکێ، بە داخەوە بە دووروونزیک ناوی ئیشقی لێ نانێت، کەچی بە حاڵەتە پۆرنۆگرافییەکان سەر رۆژ وشەی ئیشقی بەکار هێناوە، هەر لاپەڕەیەک دوای ئەم نووسینە دێتەوە سەر هەمان باس و دەڕۆ؛ ((کاژێرێک پێش هەشتی شەو، لە سەرخۆ لە پارکی ئوتومبێلەکانی ئەوبەر ماڵە کەنەکەی پارکی دەکرد، بە جۆرێک لە قاتی چوارەمدا بەڕوونی پەنجەرە گەورەکانی دەبینی؛ دەیبینی کوڕە بچوکەکەی لەودیو پەنجەرە گەورەکانەوە دێت و دەچێت، چاوی لە پەنجەرەکان لا نەدەبرد تاکو گڵۆپی ژووری مناڵەکانی دەکوژانەوە دەیزانی ئەوان دەخەون و ئەویش لە بەر خۆیەوە و لەو دیو ستەرنی ئوتومبێلەکەیەوە دەیگوت؛ شەوتان شاد کوڕەکانم ، شەوتان شاد … ژنە کەنەکەی دەبینی دێت و لە سەر قەنەفەکە دادەنیشێت و سەیری تەلەفزیۆن دەکات. ل ٣١٩)) ئائەمانە حاڵەتی لەوەڕژین لە عیشق خۆ عیشق تەنها لە نێوان ژن و مێرد یان کوڕ و کچدا نییە، ئەوە نییە بە عیشقیشەوە لە ژنە کەنەکەی دەڕوانێ، کەواتە بە باسی عیشق ناکات، دەشێ عیشق لای نووسەر لەم رۆمانەدا تەنها لە سێکس کردن و ئەندامەکانی لەشی هەردوو رەگەز و کەرەستەکان بێت. نمونەیەکیش لەو ناعیشقیانە دەنینەوە کە بە عیشقی لە قەڵەم دەدا؛ ((نەیانزانی چۆن ڕێگەی ماڵی ئالێکسەندرۆفیجیان دۆزییەوە، ئەو شەوە لەوێ مایەوە، پێکەوە خواردنیانەوە. ژنەکەی ئالێکسی تەلەفۆنی بۆ ژنە تەنهاکەی دراوسێیان کرد و ئەو شەوە هەموویان سەرخۆش بوون، هەموویان لە نێو سیحری تاریکایی شەودا سەمایان کرد، لە نێو بۆشاییدا سەمایان کرد، وەک چوار شێت سەمایان کرد، وەک چوار فریشتەی خوایەکی لە بیرکراو، وەک چوار نامە، وەک چوار گەلی ناو دونیایەکی شێواو، وەک چوار ئاشقی ئازادی…تاد ل ٢٧٢)) . هەموو دەزانین مانای ئیشق چییە و ئاشق کێیە، بە چەند قۆناغیش خۆشەویستی دەگاتە ئیشق، نەک بەو جۆرەی نووسەر پەنای بۆ دەبات بۆ پۆرنۆگرافی، هەر بۆ خۆی خودی نووسەریش ئەم لایەنە شیدەکاتەوە وەلێ باسی ئیشق ناکات، دوای جەدەلێ لە نێوان ئەو و ریتا، ریتا پرسیارگەلێکی لێ دەپرسێ و وەڵامی ناداتەوە ریتا دەڵێ؛ ((دەزانم تۆ حەزت لەمە، وا نییە، ئاخر جیاوازی هەیە لە نێوان حەز و خۆشەویستی، حەز بەشێکە، جەستەیە، چێژە، خۆشەویستی حەزێکی باڵایە، میتافیزیکە، ئەوە دەڵێم چی من شێت بووم، ریتا ئەوەی گوت و لە رێگە لە نێو باوەشیدا خەوی لێکەوت. لێرە مەبەست رۆمانەکەیە کە نووسەر سێکس بە ئیشق دەزانێ، بیرکردنەوەی پیاو و ژن جیاوازە ژن سێکس دەکات لە پێناو پارە و دەسکەوت، پیاویش لە پێناو هەڵڕشتنی غەریزەکانیان، کەچی بە ئیشقیش ناوی دەبات ئەوەتا

بە خۆیشی هەروامان پێدەڵێ، ئیتر دەبێ ئەم ئیشقە لە کوێ بێت؛ ((دیوە راستییەکەی ئەم پەیوەندییە چەندە ئەشق بوو، دە هەندێیش بەرژەوەندی و پارە بوو، چونکە بە هۆی سقەتلانەوە بژێوی خۆی زامن دەکرد و سقەتلانەیش بەو پارەیە دەیتوانی چەندان مانگی ژیانی قورسی خۆی و مێردە خرفەکەی بەڕێ بکات.ل ١٨١)). تەکنیکییکی نا لۆژیکی لە نێوان لەشفرۆشی و ئیشق خوڵقاندووە.
هەر کەسێک ئەم رۆمانە و رووداوەکانی بخوێنێتەوە هەست بەو رووداوانە دەکات کە بە سەر خودی نووسەردا هاتبێت، بۆیە ئەوەی نەیتوانیوە بیدرکێنێ لە رێگای رۆمانەوە قسەی خۆی کردووە و ناخی هەڵڕشتووە، ئەمەیش کارێکی لێزانەیە کە دەرفەتەکەی بە هەلقۆستێتەوە کە رۆمان پڕ فرۆشترین کتێبە، لە چیرۆکی ” ئەنەبیس“ەوە لە لاپەڕە ٢١٩ بۆ ٤٨٣ بە تەواوی پڕە لە حاشاکردن لە خود و ریسواکردنی کەڵچەڕی گەلانێک کە پێشتر بە خۆی بەشێک بووە لەو گەلانە، بە داخەوە نووسەر کە رۆژانێک تا ئەوپەڕی چەپ لایەنەکی چەپگەرایی بووە، ئەوەیش دەبوایە لە نووسینەکانیدا بە جۆری رەنگی بدابایەتەوە، کە خۆ بە باڵا زانینی خود بە سەر ئەوی دی، کەبکردایەتەوە و بەدیدگایەکی دی بیخستبایەتە روو، ئەوە کاری ئەمە نییە تا بڵێین بە چ ئاراستەیەک باسی بکردبایە، لە شیعر ئەو کارە دەکرێ بگوترێ، چونکە رەخنەگر لە شرۆڤەی دەقی شیعریدا توانا شیعرییەکەیشی دەخاتە روو، وەلێ لێرەدا پانتاییەکە بەرفراوانە و فەزایەکی ئەوتۆی خوڵقاندووە مەگەر هەر خۆی لە جەوهەری رۆمانەکە حاڵی ببێت، ((پەیوەندی بەهێزی نێوان کەلتووری رۆشنبیری و کەلەپووری میللی پەیوەندییەکی رۆحی و جەوهەرییە، هەر یەکێکیان رۆح و ناسنامەی نەتەوە پێکدێنن، کەلەپووری میللی بەشێکی گرینگی کەڵچەری رۆشنبیرییە، ئەم کەلەپوورەیش لە پێلینە جیاوازەکانی هونەری رۆشنبیری میللی رەنگیداوەتەوە، نەمازە لە هونەری ئەدەبی میللیدا، لە شیعر و پەخشان و گۆرانی، لە چیرۆکە ئەفسانەییەکانیشدا، هەروەها لە چیرۆک و داستانە میللییەکاندا شۆڕبێتەوە، زۆرجار کەلەپووری میللی چەندین ناوی پێدەوترێت، وەک رۆشنبیری میللی ، یان کەلەپووری میللی یاخود فۆلکلۆر، ئەوەیش نوێنەرایەتی سیستماتیکێکی تەواوی هێما و فۆرمەکان و دەربڕینی هونەری و ئێستاتیکایی نیشآن دەدات، ئەمەیش بیروباوەڕ و بۆچوون و بەها و پێوەر و تەکنیکە بەماوەییەکان و دابونەریت و نەخشەی رەفتارەکانیش دەگرێتەوە)) ١٦. جگە لەم سەچاوەیە زۆر سەرچاوەي دیکەیش ئاماژە بەوە دەدەن کە داب و نەریت نەتەوە و گەلانن، ئەو خۆ بەزلزانینە دەبێ لە نێو گەلاندا بمرێنرێت، لە نێو گەلان و نەتەوەکانی دونیادا دابونەریتی ئەوتۆ هەن، خەڵکی لای ئێمە بیبیستن

و بیبینن تووشی شۆک دەبن، با بزانین لەم رۆمانەدا بە چ ئاراستەیەک دەمانبات ، نووسەر دەڵێ؛ ((هەر لەو کاتەدا کە چووە بەردەم بەشی پێشوازی هوتێلەکە، بە عەرەبی قسەی کرد، خانمە گەنجە میسرییە چاو گەورەکە بە فەرامۆشکارییەوە مامەڵەی لە گەڵدا کرد، بە جۆرێک وەک ئەوەی ل□بر□ فرێیان دابێت، نەک هاتبێت بۆ هوتێلێکی پێنج ئەستێرە، ئاخر جلەکانی ئەو وەک جلی گەشتیارە رۆژهەڵاتییەکان نەبوو کە دێن بۆ هوتێلی پێنج ئەستێرە، ئەوانەی قات لە بەر دەکەن و دەموچاویان لە فڕۆکەکاندا گرژ و مۆن دەکەن بۆ ئەوەی سروشتی ئەوە بدەن کە ئەمان دەچن بۆ دەرەوەی وڵات، ئەو بە کاوبۆیەکەوە کە لە لاقنگیەوە تۆزێک دڕا بوو، بە پێڵاوی قورسی پۆستاڵی و بە جانتایەکی کۆڵە پشتی کۆنەوە لە بەردەم خانمی هوتێلەدا باوەشی کرد ب□ ش□ق□ر□کی تاکسییەکی شڕی ژەنگاوی، کە بەلاری لە بەردەم هۆتێلەکەدا وەستابوو، پێدەچوو خانمەکە وای بیرکردبێتەوە کە ئەم فیگورە لەو شاعیر و رۆژنامەنووسە لات و چەپەخۆرانە بێت کە جارجارە بۆ کۆنفراسەکان بانگهێشت دەکرێن و دڵیان بەم هۆتێلانە دەکرێتەوە....ل ٢٢٧)). هەرچەندە ئێمە لە سەر چۆنیەتی واقعییەتی هاتوچۆی فڕۆکەخانەکان قسەی خۆمان هەیە، لێ هەڵیدەگرین بۆ جارێکی دیکە، هەر لە بەرایی ئەنۆبیسەوە بەم جۆرە بە ناوی رۆمانەوە کەوتە پلارگرتن لە نووسەر و رۆشنبیری رۆژهەڵاتی کە بۆ خۆیشی و پاڵەوانی رۆمانەکەیش رۆژێ لە رۆژان بە هیچ کلۆجێ لە هاوڕێ و هاوپیشەکانی جیا نەبوو، ل□بر□ ناوەستین بزانین لەم سەرزەنشت کردن و خۆ بە زلزانینە دەگەینە کام کەنار. نازانم لە کوێوە و چی بێنم لە سەری قسە بکەین، بەراستی قێز لە خۆ بەزلزانین دەکەمەوە کە خودی ئاوروپاییەکان بەم جۆرە نادوێن، بە هەر حاڵ لە ناو کورددا خەون و زیندە خەون هەیە، لە نووسینی رۆمانیشدا، رۆمانی پر لە خەیاڵ و ئەندێشە و ئەفسانە و تەواوی واقیع هەیە ئەم رۆمانە واقیعێکە و باشترە یەک دوو نمونەی دیکە بێنین. ((کاتێک سەیری خەڵکی دەکرد چۆن لە چێشتخانەکاندا خواردن دەجوون، چۆن دەمیان پڕ دەکەن لە پاروو□ی□ک کە هێشتا پاروویەکی تر لە لایەکی دیکەی گووپیانە و خێرا پاروویەکی تر دەخەنە لایەکەی تریان، شلە بە دەمیاندا دێتە خوارێ، پارچە ئێسقان لە دەمیان دەکەوێتە خوارێ، دەنکە برنج، پارچە نان، پێستی مریشک، پارچە گۆشتی بۆگەن، بامێ یان دەنکە فاسولیا ، پاشان سوور دەبنەوە، چاوەکانیان دەردەپۆقێتە دەرەوە،ل ٢٣١))، بەراوردی نێوان دەنکە برنج، دەنکە فاسولیا ل□ گ□□□ هاتنەخوارەوەی شلە بە دەم و پلیان، پارچە ئێسک، پێستی مریشک، بدەین ناتەباییەک بەدی دەکەین، دەبوایە ئەمانیش وەک ئەوانی دی بە زۆرییەوە تەرحبکردبا، جگە لە زێدەڕۆیی کردن لەو حاڵەتە کە دەلالەتی نەفرەت کردنە لە

ڕابردووی خود، نووسەر باس لە بەلاڕێ بردنی پاڵەوانەکە ناکات لە ئاکاری بنەچەیی خود، تەنها چاوی دیوێک دەبینێ، کە گوتمان هەموو کەلەپوورەکی میللی کەلتوورەکی ڕۆشنبیری بە ماوەیی گەلانە، نووسەر گەر لە ئاوروپا نەژیابا، دڵنیام یەکێک لەوانەی لە ناو ئەو چێشتخانە ڕۆژهەڵاتییانە خۆی دەبوو و بە تەشویقیشەوە چێژی لێوەردەگرت، نووسەر هەمیشە دەبێ هەردوو دیو ببینێ تەنانەت ئەگەر باسی لە گەندەڵی و خراپەکارییەکانی دیکتاتۆرێک دەکات، دەبێ پەنجە لە سەر کارە ئەرێنییەکانیشی دابنێت، نەخاسمە بۆ کەسێک کە دیدەکی چەپگەرایی هەبوو بێت، یان دەیەوی رووگای چەپخوازان وا بێت وەک نووسەر دەیخاتە روو. ((گێژاو یان راکردن بوو لە شتێک! لەوەتی هەیە نازانێت چییە و لە چی رادەکات؛ لە تەنهاییەوە بۆ قەرەباڵغی، لە تەنهاییەوە بۆ ناو مەگەڵەی ڕۆژهەڵاتی، لە تەنهاییەکی ئاوروپییانە بۆ نێو قەرەباڵغییەکی ڕۆژهەڵاتیانە...ل ٢٣٤)). خوێندنەوەی ئەم جۆرە وێنا و تەوزیف و باشکردنەوەی رووداوەکان خوێنەر بە دوو ئاراستە رادەکێشێت، یەکەم دەرچوون لە ڕەوتی رۆمان، دووەم بەرەو وتاردان و دوورکەوتنەوە لە ئەدەب. ((کە هاتە دەرەوە لە تواڵێتەکە، کچەکە رۆیشت بوو، خێرا خۆی دا بە سەر قەروێڵەکە و بیری لە ” ئورسولا ” یان بەڵین ” ئوشی ” کردەوە ل ٢٤٣))، لێرەدا بیرکردنەوە لە کەسێک ((نەیدەزانی بۆچی هاتووە بۆ ئێرە و سبەی شەو چۆن دوای ئەم هەموو ساڵە لە گەڵ ریتا ئاوراخ فۆن دونکلمان یەکتر دەبیننەوە. ل ٢٤٧)) هەڵبەتە هەردوو نووووسینەکە لە یەک بەشدایە، نووسەر کە باسی نابووتی ئەو سرشت و داب و نەریتانەی ڕۆژهەڵاتی دەکات، دەبێ ئەوەیشی لە بیر بێت، یەکەم ئەو بە کوردی دەنووسێت کەواتە بۆ ڕۆژهەڵاتی دەنووسێ، دەبوایە لە سەر ئەم فرە ژنییەی ڕۆژئاواییش بە ناوی هاوڕێیەتییەوە قسەی خۆی بکردبایە، نەمازە کە ئەم کەلتوورە لای ڕۆژهەڵاتی قێزەونترە لە لەوتاندنی جلەکانیان بە شڵە و گۆشت و چێشتەوە.

درێژەی هەیە ......

بەشی یەکەم...

بەشی دووەم...

کورتەچیرۆک/ پیاوی ئەستێرەکان…
رەسوڵ بەختیار

رەنگی هەردەم هەڵبەزکا بوو، بەڵام بەردەوام پێدەکەنی، پێکەنینێک لەدڵ و دەروونی دەهاتە دەر، کاتێکیش دەستی بەقسەکردن دەکرد، بەهیچ شێوەیەک بواری بەبەرامبەرەکەی نەدەدا، ئەو مێژووی شاخ و ئاوارەیی و خۆشەویستی و کار و نووسینی هەمووی باس دەکرد، لەبیری دەچۆوە پێشتر ئەو قسانەی کردووە، بۆیە دووبارە هەموو شتێکی دووبارە بەجۆش و خرۆشەوە باس دەکردەوە، زۆرێک لەهاوڕێیانی پێیاندەگوت، پێشتر باستکردووە، بەڵام ئەو کەمێک رادەما و دەیگوت: نازانم باسمکردووە یان نا، بڕوا بکەن زۆر ماندووم، پێمخۆشە هەموو ماندووبوونەکانم بۆتان باس بکەم، ئەوەندەم دەردەسەری و ناخۆشی بینیووە، پێمخۆشە کاروانی ژیانم بۆتان باس بکەم.
هەموو جارێک ئەو قسانەی دووبارە دەکردەوە، تا وایلێهات کاتێک قسەی دەکرد، کەس لەدەوری نەدەما، بۆیە ئەوەی شارەزایی نەبوایە لەچایخانە لەتەنیشتی دادەنیشت، چونکە پیاوێک بوو لەرووخساردا بەویقار بوو.
ماوە نا ماوە خۆی ون دەکرد، ئەمەی هاوڕێی چەند ساڵەی، بۆ ئەوەی بزانین دڵی لێمان زوویر نەبووە، تەلەفۆنمان بۆ دەکرد، کاتێک وەڵامی دەدایەوە دەیگوت: دەزانم بیرم دەکەن، هەقی خۆتانە ئەوە تەمەنێکی کورت ژیاون، بەڵام من تەمەنی ئەستێرەکانم هەیە، دەتانەوێ قسەم لێوەربگرن و وتەکانم بەناوی خۆتان بڵاو بکەنەوە.
ئەمەش هیچ قسەیەکمان نەدەکرد، نەوەک دڵی زوویر بێ، بۆیە تەنیا پێدەکەنین، ئەویش دەیکردە پێکەنین و دەگوت: دیار دەبم، ئێوارە لەچایخانە دەتانبینم.
کاتێک دەگەڕایەوە، هەمان بەزمی پێشتر، ئەوەی شارەزایی نەبوایە وایدەزانی شێتە و تەنیا لەپێناوی قسەکردن قسە دەکات، بەڵام ئەو هەرگیز گوێی بەو قسانە نەدەدا تەنیا باسی لەتەمەنی ئەستێرەکان دەکرد وەک ئەوەی هاوڕێی گیانی بەگیانی ئەستێرەکان بێ.
کاتێک باسی لەئەستێرەکان دەکرد بەوردی یەکە یەکەی لەیەکتر جیا دەکردەوە، بەشێک لەبابەتەکانی زانستی بوون، بۆیە جێگەی سەرنج بوو، سەبارەت بەتسۆنامی هەزار و یەک بەڵگەی دەهێنایەوە و دەیگوت: تسۆنامی سروشتی نەبوو، دەستکردی زلهێزەکان بوو، تەنیا چەندین هەزاران کەسیان نغرۆ کرد، مەبەستیان لەوەدا دامەزراندنی چەندین پڕۆژە بوو، خەڵکی ئەو ناوچانە بەهیچ شێوەیەک زەوییەکانیان

نەدەفرۆشت و خۆیان نەدەکرد ب□ بەشێک لەو سەرمایەدارە ناق□ایانە، ئەوان دەیانویست بەسروشتی خویان وەک باب و باپیرانیان لەوێدا بژین، راست نییە ئەستێرەیەک رژاوە، یان داکشانی مانگ بێ، بەڵکو ئەوان بۆ تاڤیکردنەوەیەکی ئەتوومی ناوچەیەکیان خستە ژێر ئاوەو و وێرانیان کرد.
ئێمە لەنێو خۆمان ناومان نابوو پیاوی ئەستێرەکان، ئەو ناوەی لەلا گرنگ بوو، کاتێک لێمان دەپرسی: دەی پیاوی ئەستێرەکان، پێمان بڵێ هەواڵی ئەم دەڤەرە چییە؟
پێدەکەنی و بەلەخ□ب□ایییەوە دەیگوت: لەکۆتای□دا گەیشتنە ئەوەی، تەمەنی من تەمەنی ئەستێرەکانە، تەمەنم ملێۆنان ساڵە، من بەنێو گەردوون□دا سۆراومەتەوە، ئێوەی نەزان□ن تەنیا چەند بابەتێکی پڕووپووچی مێژووی باس دەکەن، خۆشتان لێی دڵنیا نین قسەکانتان تا چەند راستە.
کاتێک لەقسەکانی بێزار دەبووین و هەڵیدەدایەوە: نەمگوت ئێوە تەمەن کورت و بێ ئەزموونن عەقڵتان ئەو بابەتانە قبووڵ ناکات.
بۆ ئەو هیچ کاتێک درەنگ نەبوو تا بچێتە ماڵەوە، کاتێک ئێمە پەرتەمان لێدەکرد، ئەویش وەک ئێمە ملی رێگەی دەگرت، دەمانبینی کاتێک لەگەڵ یەکێک دەوەستا، وەک ئەوەی تازە بەتازە هاتۆتە بازاڕ، زۆر جار درەنگانی شەو دەگەڕایەوە.
بۆ دواجار نەمان بینووە چەند مانگێک بەدەر نەکەوت، هاوڕێیانی هەر یەک لەلای خۆیەوە تەلەفۆنی بۆ دەکرد، بەڵام تەلەفۆنەکەی داخرابوو، هەمووو دەیانگوت هیوام□ان وایە نەخۆش نەکەوتبێ، هیچی بەسەر نەهاتبێ، چونکە قسەکانی لەهەمووان جیاوازتر بوو.
شەوێک لەدەوری کاتژمێر دە تەلەفۆنم کرد، بەڵکو تەلەفۆنەکەی کردبێتەوە، کاتێک زەنگم لێدا زەنگ رۆیشت دوای چەند چریەک یەکێک تەلەفۆنەکەی هەڵگرت، دوای هەواڵ پرسین لەپیاوی ئەستێرەکان، وەڵامدەرەکە گوتی: من کچی ئەوم باوکم نەخۆشە و ناتوانێ وەڵام بداتەوە.
چەند رۆژێک دوای ئەو تەلەفۆنە لەهەمان کاتی شەودا، ژمارەی پیاوی ئەستێرەکان هاتە سەر شاشە، هەڵمگرت: یەکسەر گوتی : ئەوە باوکم دەیەوێ قسەت لەگەڵ بکا، ئەو بەپێکەنینەوە گوتی: چۆنی دەزانم بیری باسی ئەستێرەکان دەکەی، من سوپاست دەکەم، گەل□ ئەستێرەکانیش شادن بەوەی لێمان دەپرسیی.
زۆر قسەی خۆشمان کرد، دواتر خواحافیزی کرد و گوتی: پێمخۆشە تەلەفۆن دەکەی، ئەو قسە خۆشانەم بۆ دەکەی.
بەڵام پیاوی ئەستێرەکان لەچایخانە و لەبازاڕ نەبیندرایەوە، هاوڕێیان زۆریان تەلەفۆنیان دەکرد، بەڵام تەلەفۆنەکەی داخرابوو.

دوای چەند مانگێک هەواڵی کۆچی دوایی پیاوی ئەستێرەکان ل□ تۆڕە کۆمەڵا یەتییەکان بڵاوبۆوە، چوین بۆ پرسەکەی لەوێدا هاوڕێیان بڕیاریاندا یادی بکەنەوە و هەموو جارێک وێنەکەی ل□ نێوەندی گەلە ئەستێرەیەک دابنێین.

ســـــــەفەرێک لەگەڵ خۆم… جەلال عەبدوڵا ساڵح

چەمێ ڕوا، جۆگەلە دێ
گەڵا دەمرێ، لق گوڵی گرێ
نازانم سبەی چی دەبێ
ژیان ئێستایە نەک دوێنێ

…

خۆر لە پەنجەرەی هەورەوە
سەیرم دەکا و لێم ون دەبێ
خەیاڵم وا لەلای خەجێ
تەشی و خوری دەلاوێنێ

…

چی لە جوانی تاڤگە بکەم؟
چاوم وەک جاران نایبینێ
بە کۆڵانی کۆچ دا دەڕۆم
دڵ لێ ئەدا، قاچ دەترسێ

…

شەو دەڕوات و تاریک دادێ
کۆڵانی خەم تەواو نا بێ
ڕێگای ونی ژیان دەبڕم
ئەمڕۆ لێرە سبەی لەوێ

…

وەک چۆلەکە دەجریوێنە
هەستی غەریبیم بۆ ئەوێ
چۆن بگاتە هەتاوی دێ
پێی هیلاکم ، هەنگاوی ڕێ

…

دەنگی مەل و جوانی گوڵێ
ڕۆحی ماندوم دەلاوێنە
ئەو قیبلەمە، لە هەرکوێ بێ
ڕووی تێ دەکەم ، خۆشم دەوێ

پێشوازیی لە منداڵانی پۆلی یەکەمدا… عەلی حەمەڕەشید

لە ڕاستیدا منداڵ کە دەچێتە قوتابخانە و لە پۆلی یەکەمی بنەڕەتیدا یەکەم سەرەتای خوێندن و ژیانێکی نوێ و جیاواز لە ژینگەیەکی نوێ و جیاواز لە ژینگەی پێشووی دەست پێدەکات ڕوبەڕووی کۆمەڵێک بەربەستی نوێ و نەبینراو و نەبیستراو لە ژینگەی ماڵەوە دەبێتەوە کە کاریگەری لەسەر دەبێت و تا لەگەڵ ئەو ژینگە تازەیەشدا ڕادێت پێیدەچێت ، با ئەوەش بزانین کە هەندێک منداڵ زۆرتریان پێدەچێت و هەندێکیان دەبێت ڕۆژانە کەسێکیان لەگەڵ بێت بەتایبەتی دایکیان کە ئەمەش وا دەکات کە منداڵەکە تا ڕادەیەک باوەڕی بەخۆی نەبێت و بەشێوەیەکی جیاوازیش سەیر بکرێت لەلایەن مامۆستا و منداڵانی پۆلەکەیەوە. بەڵام ئەو منداڵانەی کە ساڵی پێشتر لە باخچەی منداڵان بوون وریاتر و چالاکترن زووتر لەگەڵ ژینگەی قوتابخانەدا ڕادێن هەرچەندە ژینگەی باخچەش لەگەڵ ژینگەی قوتابخانە جیاوازن، چونکە کۆمەڵێک ڕێسا و یاسای پابەندبوون و پۆل و مامۆستا و ڕێز و هەستکردن بە لێپرسینەوە و چۆنیەتی هەڵسوکەوت کردن لەو ژینگە تازەیەدا بۆ ئەمان ئاسان و ئاساییە و بەلایانەوە زۆر نوێ نییە چونکە لە باخچە بوون . بە گەورەش کە دەچێتە

ژینگەیەکی نوێ و جیاواز لەو ژینگەیەی کە پێشتر تێیدا ژیاوە ڕووبەڕووی هەندێک شت دەبێتەوە کە ئەویش پێیدەچێت تا لەگەڵیدا ڕادێت.لە ڕاستیدا ئەم گۆڕانکارییە و چوون بۆ ئەو ژینگە نوێ و پڕ لە ڕێسا و یاسایە و چۆنیەتی پابەند بوون پێوەی گرانە و وا باشە ستافی کارگێڕی قوتابخانە پێش دەستپێکردنی دەوامی فەرمی ئامادەکاری بکەن بۆ پێشوازی کردن لە منداڵانی پۆلی یەکەم.من پێشتر بە هەمان مەبەست وتارێکم نوسی و بڵاوکردەوە ، بۆیە لەبەر گرنگیی و هەستیاری چۆنیەتی پێشوازیکردن لەو منداڵانەی کە تازە دەچنە قوتابخانە وا جارێکی تر باسی دەکەمەوە و هەمان بیر و بۆچوونی خۆم بۆی دووبارە دەکەمەوە و شێوازی پێشوازیکردنیان دەخەمە ڕوو بەو هیوایەی بە پێی توانا کاری لەسەر بکرێت:

1. بۆ ئامادەکاری وا باشە لیژنەیەک کە پێک هاتبێت لە مامۆستایانی پۆلی یەکەمی بنەڕەتی بەتایبەتی ئەو مامۆستا بەڕێزانەی کە کوردی و بیرکاری و سرود دەڵێنەوە خۆ زیاتریش بێت ئاساییە بەسەرپەرشتی بەڕێوەبەر و یاریددەری قوتابخانە دروست بکرێت و پێشتر ئامادەکاری بکرێت بە چۆنیەتی پێشوازی کردن لەو منداڵانە.
2. ئەنجامدانی چالاکیی پێشوازی وەک ئاهەنگێکی بچکۆلە بکرێت بەڵام وا باشە لە یەکەم ڕۆژی کردنەوەی قوتابخانەدا نەبێت چونکە هەم کارگێڕی قوتابخانە سەرقاڵی ڕێکخستنی پۆلەکان و منداڵەکانیش لەنێو ئەو جیهانە تازەیەدا نامۆن و زۆریشیان کەسوکاریان لەگەڵدایە، کە کارێکی گران دەبێت و وەکو پێویست ناتوانرێت گرنگی بە منداڵانی پۆلی یەک و کەسوکاریان بدرێت و دوور نییە هەندێک لە منداڵان بە بینینی ئەو هەموو قوتابی و مامۆستا و دروستبوونی دەنگە دەنگ و هاوار و قیژەی منداڵانی پۆلەکانی تر قوتابخانەیان لەبەر چاو نەکەوێت،چونکە ئەوان دەمێکە خۆیان بۆی ئامادەکردووە و بە خۆشییەوە هاتوون و دایەو بابەش بە خۆشەویستکردنی قوتابخانە و مامۆستا پێشتر بەشێوەیەک باسیان کردووە لایان کە قوتابخانە شوێنێکی زۆر خۆشە و لەوێ دەتوانی وەرزش و یاری بکەیت و گۆرانی بڵێیت و زانیارییش فێر ببیت.بەڵام کە لە یەکەم ڕۆژدا ئەوە دەبینێت جیاوازە و لەوە ناچێت کە بۆی باسکراوە بۆیە دەکەوێتە دوو دڵی و بێزار دەبێت.
3. ئەو لیژنەیە دەتوانن هەفتەیەک پێش کردنەوەی قوتابخانە خۆیان ئامادە بکەن و بەرنامەی بۆ دابنێن ،بۆ ئەو ڕۆژەش دەتوانن چەند هۆنراوەیەکی سادە و تایبەت بە ئەو بۆنەیە

ئامادە بکەن خۆیشیان بەیان بخوێننەوە یان قوتابیانی پۆلەکانی تر بە کۆرس بەیان بڵێن دەتوانن لە ماوەیەکی زۆر کەمدا ڕاهێنان بەو قوتابیانە بکەن هەر قوتابییەک و دێڕێکی بدەنێنێ زوو لەبەری دەکات و کارەکەش باشتر و زووتر ئامادە دەبێت ،دواتر داوا لەو منداڵانە بکرێت کە کێ دەتوانێت گۆرانییەک بڵێت وەک ئەم قوتابییانە بێگومان چەند منداڵێک هەر بەشداری دەکەن.

4. وەک وتمان واباشە چەند ڕۆژێک دوای کردنەوەی قوتابخانە ئەم ئاهەنگی پێشوازییە ئەنجام بدرێت، بە ئامادەبوونی کەسوکاری منداڵانی پۆلی یەکەم ، بەڕێوەبەر و مامۆستایان بەتایبەتی مامۆستای کوردی و بیرکاری کە ڕۆژانە وانەیان پێدەڵێن خۆناساندن و وتەی کورت و گونجاو بۆ ئەو بۆنەیە پێشکەش بکەن ،چەند خۆش دەبێت کە وتەکان بەشێوازێک بێت کە خەندە بخاتە سەرلێوەکانیان و خۆشی بخاتە دڵیانەوە و قاقای پێکەنین وەک مۆسیقایەکی سروشتی لەو شوێنەدا دەنگ بداتەوە.

5. چەند خۆش دەبێت کە شیرینی و یەکی دیارییەکی بچکۆلەشیان پێشکەش بکرێت کە ئەمانە وا دەکات کە منداڵەکان لەوەوە خۆشەویستی زیاتریان بۆ قوتابخانە و مامۆستا و دایە و بابەش زۆر تر بێت و بە دڵێکی لێوانلێو لە خۆشییەوە ئەو کاتە بەسەر بەرن و ڕۆژانی تریش بە هەمان خۆشەویستی و خۆشییەوە بێن بۆ قوتابخانە.

لێرەدا چەند هۆنراوەیەکی خۆم وەک ئاسانکاری دادەنێم ،مامۆستاش خۆیان دەتوانن هۆنراوەی تری لەم شێوانە و گونجاو بۆ ئەو کارە بەکار بهێنن .

پۆلی یەک

سەیری چەندە دلخۆشم
خەندەم لەسەر لێوانە
چونکە بووم بە قوتابی
دەچم بۆ قوتابخانە
...
لەوێ دەچمە پۆلی یەک
چالاک و وریاو زیرەک
وەک پەپوولەو گوڵی جوان
سروود دەڵێم بە زیان
...

ئەمەش هۆنراوەیەکی تر.

پۆلی یەک

کە مـــامـــۆستای ئـــەلفبێ
بۆ پۆلـــەکـــەی ئێمـــ□ د□ □
بـــە جـــوانی دادەنیشـــین
بەمـــلا و بـــەو لادا ناچین
ئەویش لەســەرخۆ و هێواش
دەڵێت گـــــوڵەکان رۆژباش
بەڕووی خـــۆش و پێکەنین
پێمـان دەڵێت ئافـــــــەرین
...
ئەمەش هۆنراوەیەکی تر.
خەونێک
لـــە خـــەونمـدا ئەســـت□ر□ □
خـــــۆی هـــاتبوو بـــۆ ئ□ر□ □
مـــاڵی ئێمـــــەی دەزانی
هـــاتبوو بـــــە میـــــوانی
وتی من میـــوانی تـــۆم
بردم بۆ ژوورەکـــەی خـــۆم
کـــە ژوورەکـــــــەمی بینی
بـــە قـــاقـــا و پێکـــەنینی
وتی دەست خۆش گوڵی جوان
سەرکـــەوتوو بیت لـــە ژیان
...
ئەمەش هۆنراوەیەکی تر.
دارا
دارا لـــە پۆلی یەکـــــە
منداڵێکی زیرەکـــــە
پاکو خاوێن و جـــوانـــە
کە دێت بۆ قوتابخـــانـــە
زۆر بێدەنگ و وریـــــایە
ئەو کاتەی لە پۆلـــــدایە
قسە لەگەڵ کەس ناکات
قسە بکـــــات تێ ناگات
ئێوەش هـــەر وەکـــو دارا
جوان دانیشن لـــــە پۆلا
گوێ بگرن لە مامۆســـــتا
هەتاکــــو زەنگ لێ دەدا
ئەمەش هۆنراوەیەکی تر.

پۆلی یەکەم
مامۆستا گیان
ئەوا ئەمساڵ
منی منداڵ
هاتووم□ تە
پۆلی یەکەم
وەک گوڵی ئاڵ
…
بە ه□م□نی
تۆ بمدوێنە
کاتی وانە
تا خۆشتربێ
لام خوێندن و
قوتابخانە
…
چەندە خۆشە
لە ناو پۆلا
وتەی شیرین
خۆشەویستیی
خۆت بنوێنی
بە پێکەنین
…

کۆماری ئیسلامی و قەیرانی سیاسی لە عێراق… نەسان نۆدینیان

وەرگێڕانی بۆ کوردی: کاوە عومەر

بوونی کۆماری ئیسلامی لە عێراق مێژوویی□کی دوور و درێژی هەیە. ماوەی دوو دەیە ڕۆڵی پیسی خۆی لە عێراقدا بە ئیمکاناتی لۆجستی و سەربازی (هێزەکانی قودس و بەدر)، و ئامرازەکانی تر بە هاوکاری کەسانی وەک نووری مالیکی و ئیسلامی سیاسی و پارتە

ناسیۆنالیستەکانی کورد و حەشدی شەعبی و... ئەوانی تر.
قەیرانی سیاسی ئێستای عێراق بە بێ بەدواداچوونی کاریگەری بوونی وێرانکەر و تێکدەرانەی کۆماری ئیسلامی و لە ڕاستیدا بەبێ دەرکردنی لە عێراق چارەسەر نابێت. کورتکردنەوەی دەستی کۆماری ئیسلامی فاکتەرێکی گرنگە بۆ کۆنتڕۆڵکردنی قەیرانی سیاسی ئێستا. پێشینەی حکومەتی ئیسلامی بە هێرشە مووشەکییەکانی و دامەزراندنی حەشدی شەعبی و تەیارکردنی دارایی-سەربازی گروپە کۆنەپەرستە نەتەوەیی-ئایینییەکان، بە تیرۆر و دژایەتیکردنی بزووتنەوە کۆمەڵایەتی و ناڕەزایەتییەکانی خەڵک و دژایەتیکردنی ژنان ناسراوە.

کۆماری ئیسلامی هەمیشە و بەردەوام پشتی بە جبەخانەی چەک و پارەی گەورە و وەبەرهێنانی هەزاران ملیار دۆلار بەستووە بۆ چەسپاندنی بوونی خۆی و باندە ئیسلامی و نەتەوەیی کۆنەپەرستەکان و ستراتیژی ناوچەیی خۆی لە سوریا و لوبنان و یەمەن. بۆ خەڵک، ستراتیجی کۆماری ئیسلامی لە ناوچەکەدا بە واتای شەڕ، تیرۆر و نائەمنی ژیان، و زەوتکردنی ئازادییەکانی تاک، زوڵم لە ژنان و کوشتنی لەژێر ناوی شەرفدا، دابەشبوونی چینایەتی کۆمەڵایەتی، هەژاری و نەهامەتی، ئاوارەبوونی ملیۆنان کەس و ماڵ وێرانی، نوقم بوون لە گەندەڵی و نادادپەروەری کۆمەڵایەتی. بێ هۆ نییە کە لە ناڕەزایەتییە جەماوەرییەکانی عێراق و لوبناندا خەڵک دژایەتی کۆماری ئیسلامی دەربکەن. لە ڕاپەڕینەکانی ئەم دواییەدا تووڕەیی و ناڕەزایی خەڵک بە تایبەت ژنانی لوبنان و عێراق لە دژی حکوومەتی ئیسلامی و خامنەیی و قاسم سولەیمانی زۆر بەرجەستەبووە. یەکێک لەو دروشمە باوانەی کە لە سەرەتای خۆپیشاندانەکانی مانگی ئۆکتۆبەری ٢٠١٩ لە هەزاران خۆپیشاندەری عێراقەوە بیستراون، بریتییە لە: "بەغدا حرە حرە ئێران، برە برە" (بەغدا، ئازاد، ئازاد؛ ئێران بۆ دەرەوە، بۆ دەرەوە).

ناڕەزایەتی و تووڕەیی خەڵکی عێراق پەیوەندی بە تەشەنەسەندنی تیرۆر و میلیتاریزمی سەربازی و دروستکردنی گروپی سەربازییەوە هەیە لەوانە حەشدی شەعبی. خامنەیی و سوپای قودس بە مەبەستی چەسپاندنی پێگەی بزووتنەوە ئیسلامییەکان لە ساڵی ٢٠١٥ حەشدی شەعبییان دامەزراند. دامەزراندنی باندی تیرۆریست و بکوژی حەشدی شەعبی کە بە دەستپێشخەری نووری مالیکی کە پایەیەکی حکوومەتی ئیسلامییە پێکهێنراوە، بە شێوەیەکی کردەیی دەسەڵاتی دیفاکتۆی حکوومەتی ئیسلامیی بەسەر قەوارەی حکوومەتی عێراقدا سەپاندووە. دیارە ئەم هێزە سەربازییە لەو ماوەیەدا بووەتە جێی ڕەزامەندی سیستانیش کە

شەڕی داعش لە عێراق بابەتی سەرەکی بوو. لق و بەشەکانی "حەشدی شەعبی" بریتین لە ڕێکخراوی بەدر، عەسائیب ئەهلی حەق، کەتایب حیزبوڵڵا، هێزی شەهید سەدر، جوڵانەوەی نوجەبا، سەرایە سەلام، سەرایە جهاد، لیوای عەلی ئەکبەر، سەرایەی عەتەبات، کەتایب سەید ئەلشوهەدا، کەتایبی تەیاری ڕیسالەی، سەرایەی خوراسانی، سەرایە عاشورا، هێزەکانی وەعدوڵڵا، تەریقەتی عەباس، کە لە بنەڕەتدا پەیوەندییان بە کۆماری ئیسلامی و هێزی قودسەوە هەبووە. ئەمانە ڕەوتە ئیسلامیەکانن لەگەڵ میلیتاریزمی هاوپەیمانی ڕۆژئاوا و بوونی حکومەتی ئیسلامی گروپە ئیسلامیەکان یەک لە دوای یەک دروست دەبن. نووری مالیکی و هادی عامری و مەهدی موهەندەس لە ڕابەرایەتی ئەم ڕەوتە ئیسلامیانەدا بوون. حەشدی شەعبی زیاتر لە ١٠٠ هەزار هێزی چەکداری هەیە. بە بڕوای ڕای گشتی و شارەزایانی سیاسی بوونی ئەم هێزە بەم بڕە زۆرە کارێکی نائاساییە کە حکومەتی ئیسلامی بەسەر خەڵکی عێراقدا سەپاندووە.

خەڵک ئاگاداری ئەو ڕاستییەن کە حەشدی شەعبی هێزێکی سەربازییە بە ئامانجی بەهێزکردن و چەسپاندنی پێگەی ڕەوتە ئیسلامی و تیرۆریستییەکان لە عێراق و لوبنان و سووریا لە ژێر هەژموون و ئایدۆلۆژیای کۆماری ئیسلامی و هێزی قودسدا هاوتەریب و بە کێبەرکێ لەگەڵ سوپای عێراق دامەزرا. هەر لەبەر ئەم هۆکارەش خەڵکی عێراق لەگەڵ دامەزراندنی حەشدی شەعبی ژیانی خۆیان لە مەترسیدا دەبینن. حکومەتی ئیسلامی چەندین جار ڕایگەیاند که بوونی ئەو له عێراق "ستراتیجییە". بە واتای هەماهەنگی و ڕێکخستنی بزووتنەوە ئیسلامی و تیرۆریستییەکان و دروستکردنی بنکەیەکی سەربازی و تیرۆریستی لە ناوچەکەدا و بەتایبەت دەستوەردان لە سوریا یەکێکە لە ئامانجە "ستراتیژییەکان"ی ئەو وڵاتەیە. دروستکردنی نائەمنی و هەڕەشەی حکوومەتی ئیسلامی بە دانان و بەهێزکردنی لیستە پەسەندکراوەکانی، هەمیشە یەکێک بووە لە شێوازەکانی سوپای قودس و خامنەیی. لیستەکەی نووری مالیکی کە خامنەیی پاڵپشتی دەکرد لە هەڵبژاردنەکانی ساڵی ٢٠١٠ بە ئەیاد عەللاوی دۆڕا، بەڵام نووری مالیکی لە ژێر فشار و هەڕەشەی ئێراندا جارێکی دیکە بوو بە سەرۆک وەزیران.

لەگەڵ ڕاگەیاندنی ئەنجامی هەڵبژاردنی ئۆکتۆبەری 2021، بەهۆی دژایەتی پارتی دیموکراتی کوردستانی عێراق لەگەڵ ئەو لیستەی کە ئێران پشتیوانی دەکات، حەشدی شەعبی و گروپە لایەنگرەکانی ئێران هێرشیان کردە سەر نووسینگەی حزبەکە و ئاگریان تێبەردا.

لە چەند هەفتەی ڕابردوودا قائانی فەرماندەی سوپای قودس ماوەیەکی زۆرە لە عێراق جێگیر بووە بۆ ئەوەی کاریگەری لەسەر پرۆسەی

پێکهێنانی حکومەت و پەرلەمان بکات دوای شکستی هاوپەیمانی “چوارچێوەی هەماهەنگی”. لەژێر فەرماندەیی خامنەییدا، قائانی هەوڵی زۆری داوە بۆ بەدەستهێنانی دەسەڵات لە لایەن حیزبە پشتیوانیکراوەکانی حکوومەتی ئیسلامی و هەڵبژاردنی سەرۆک وەزیرانێک کە لەلایەن کۆماری ئیسلامی و چوارچێوەی هەماهەنگیەوە پشتیوانی دەکرێت. موقتەدا سەدر دژی نزیکبوونەوەیە لە کۆماری ئیسلامی و توانای گەیشتنیان بۆ لیستی دڵخوازی خۆیانە. پارتی دێموکراتی کوردستانی ئێران هاوپەیمانی موقتەدا سەدرە، بەڵام بە فەرمی لە بەرەی چوارچێوەی هەماهەنگیدایە کە نووری مالیکی و هادی عامری لە یەکێتی نیشتمانی و بەرهەم ساڵح سەرۆک کۆماری ئێستا

دەرئەنجامەکەشی ئەوەیە کە کۆماری ئیسلامی بۆ ئەدای زیاتر لە دوو دەیە ئامادەیی لە عێراق بۆ ئاراستەی بەهێزکردنی بزووتنەوە ئیسلامی و نەتەوەییەکان و بۆ دامەزراندنی مۆبیلیزەکردنی جەماوەری و بە پشت بەستن بە کۆمەک وەرگرتن لە ئیمکاناتی سەربازی و دارایی لە دروست کردنی قەیران و… نائارامی لە عێراق، ئەکتەری سەرەکی سیناریۆی ڕەش و وێرانکردنی ژیانە موقتەدا سەدر و بزووتنەوە نەتەوەیی-ئیسلامییەکان ڕۆڵێکی هاوشێوەیان هەیە لە دروستکردنی نائەمنی و تێکدانی ژیانی خەڵک لە عێراقدا. سیستەمی مۆزایکی نەتەوەیی-ئایینی دەرئەنجامی بەدەستهێنانی دەسەڵات و مەیدانی بزووتنەوە ئیسلامی و نەتەوەییەکانە. موقتەدا سەدر و نووری مالیکی و هادی عامری و لایەنە ناسیۆنالیستەکانی عێراق و کوردستان هەریەکەیان بەشدارن لە دروستکردنی ناتەبایی کۆمەڵایەتی و دروستکردنی سیناریۆیەکی ڕەش و تێکدانی ژیانی خەڵک. هەموو ئەمانە ڕۆڵ و بەشدارییەکی هاوبەشیان هەیە لە کوشتن و نائەمنی و سەپاندنی هەژاری و بێکاری و زاڵبوون بەسەر پیسترین توخمە ئایینییەکان و بەئیسلامکردنی کۆمەڵگای عێراقدا. خەڵک لە عێراقدا چەندین جار نیشانیان داوە و ڕایانگەیاندووە کە ڕقیان لە سیستەمی مۆزایکی نەتەوەیی-ئایینییە. خەڵک دەیانەوێت ئەم سیستەمە هەڵبوەشێننەوە و لەسەر بنەمای ئایین و نەتەوە دابەشیان بکەن. خەڵک لە عێراق دەیانەوێت هاوڵاتی بن و مافی یەکسانیان هەبێت. لەگەڵ لوتکەی ئەو ڕاپەڕینە شۆڕشگێڕانەی کە لە ئۆکتۆبەری ٢٠١٩ دەستی پێکرد، خەڵک لە عێراق ویستیان سیستەمی مۆزایک کە هەبوو هەڵبوەشێننەوە، ڕایانگەیاند کە دەیانەوێت چارەنووسی کۆمەڵگا کۆنتڕۆڵ بکەن.

زیاتر لە دە مانگ بەسەر هەڵبژاردنی ئەنجومەنی نوێنەرانی عێراقدا تێپەڕیوە، بەڵام قەیرانەکان قووڵتر بووەتەوە. حیزبەکانی سەر بە کۆماری ئیسلامی لەم هەڵبژاردنەدا تووشی شکستێکی قورس بوون و دیکەراتەکانیش کەم بوون. هەڵبژاردنی پۆستی سەرۆکی حکومەت و

سەرۆکی کۆمار و پێکهێنانی حکومەت راگیراوە. کۆماری ئیسلامی لە قەیرانی سیاسیی عێراقدا ڕۆڵێکی تێکدەرانە و ئاژاوەگێڕانە دەگێڕێ و خەڵکیش دەیانەوێ بوونی ئەم حکوومەتە و هێزە گرێدراوەکانی لە عێراق کۆتایی پێ بێ. سیستەمی ئێستا و حیزبە نەتەوەیی-ئایینییەکان و کۆماری ئیسلامی لە نێو خەڵکدا ڕیسوا کراون. هەر لەبەر ئەم هۆکارەش دەکرێ بڵێین قەیرانی سیاسی و حکومی لە عێراقدا هۆکارەکەی دەگەڕێتەوە بۆ ناشەرعی بوونی سیستەمی مۆزایکی نەتەوەیی-ئایینی حوکمڕانی لەعێراقدا . بە بڕوای جەماوەری خەڵک ئەم سیستەمە ڕەوا نییە.

لە ساڵی ٢٠١٩ وە ناڕەزایەتی خەڵک و ناڕازیبوونی کرێکاران و جەماوەری خەڵک لە دژی سیستەمی مۆزایکی نەتەوەیی-ئایین، دژی گەندەڵی و بێکاری و هەژاری و بوونی حکوومەتی ئیسلامی لە شێوەی مانگرتنی کرێکاری، گردبوونەوەی ناڕەزایەتی لە شەقام و ڕاپەڕینی جەماوەری بەردەوام بووە.
خەڵکی ناڕازی لە عێراق و خەڵک ڕقیان لە سیستەمی ئایینی نەتەوەیی ملیۆنان کەس. ژنان و گەنجان دەسەڵات و وزەیەکی بەرچاویان هەیە بۆ ڕێکخستنی ناڕەزایەتی. تەنها بە ئەم هێزە و بە ڕێکخستنی ئەوان دەتوانرێت هەلومەرجەکان بە قازانجی ئامادەبوون و دەستەوەردانی ڕاستەوخۆی خەڵک بگۆڕدرێن. هێزە ئیسلامی و کۆنەپەرستەکان بە هۆی ڕاپەڕین و شۆڕشی ساڵی 2019 بە توندی زیانیان بەرکەوتووە. بەڵام هێشتا ڕێگایەکی دوور و درێژ ماوە.

قەسیدەی چاوەڕوانی ژنێک بووم…
ستیڤان شەمزینی

چەندان ساڵ
تەرمی خەمم بەشانمدا دابوو
شار بە شار
وڵات بە وڵات
لەگەڵ خەم دەمگێڕا
نەمتوانی لە هیچ پاسارێکی غەمگین

لە هیچ گۆڕستانێکی مەلول
ئەسپەردەی بکەم
چاوەڕێم دەکرد لەدڵی ژنێکدا بینێژم
چەندان ساڵ
کاروانچییەکی چاوەڕوان بووم
هەگبەم دیوانێک شیعر و
دڵێکی بەخورپە داپۆشراو بوو
نەمتوانی یەک دێڕ شیعر
بە هیچ ئێوارەیەکی لێو بەبزە بخوێنمەوە
دەیشم
بە هیچ ئەستێرەیەکی خامۆش بکەمەوە
چاوەڕوانی دەرکەوتنی ژنێک بووم
لەوسەری ئەوسەری دنیای لێڵی منەوە
لە دەم کەلی بێهودەییەکانمەوە هەڵبێ
شیعرەکانم بگرێتە باوەش
پەڕە پەڕە خورپەکانم بخوێنێتەوە
چەندان ساڵ
بە گەشتە دوورەکانەوە خەریک بووم
جارێک لە ناو کتێبێکدا ون بووم
جارێکی تر
لە فڕۆکەی جوانی کەوتمە خوارەوە
جارێکی تریش
لەژێر دارچناری قەدەغەدا خەوم لێکەوت
هەموو جارێک
سەفەر رەنگی هەڵدە پڕوسکاندم
لە هەموو گەشتەکانمدا
هەر چاوەڕێی ژنێک بووم
هاوسەفەرم بێت لە شەمەندەفەری ئەویندا
رۆژووی تەنهاییم لەگەڵ بشکێنێ
گۆرانی بە بڵێم کاتێک پێدەکەنێت
لە گەمی دڵخۆشیمی هەڵکێشم
ساتێ خەفەتبار دە بێت
بیخەمە بەر رێژنەی ماچ
کاتێک تینوو دە بێت
چەندان ساڵ
کتێبی گریانم دەخوێندەوە
لە ژێر هەر وشەیەکیدا

دەریایەک فرمێسکم رشت
لە پەنا هەر پیتێکیدا هەزاران هەنسکم دا
لە کۆتاییدا کتێبێکم نووسی
بە پەڕەمووچی پێکەنین
نەمهێشت هیچ کەس
ئەو کتێبە بخوێنێتەوە
نە “با”یەکی سەرکێش
توانی پەڕەیەکی لێ هەڵبداتەوە
نە باران توانی بە ئەسرین بیخوسێنێت
ژنێک
لە باکووری زەردەخەنەوە پەیدا بوو
لە نێوان دێڕەکاندا خۆی ون کرد
هێشتاش نەگەیشتە ئەو دێڕەی دەڵێت
خۆشم دەوێی بە هەموو حەسرەتەکانتەوە
چەندان ساڵ
موریدی تەریقەتی پایز بووم
چی گوڵی تازە شکۆفەکردبوو وەرین
چی مەتەڵەکانی ژیان بوو
رەنگی خۆڵەمێشیان گرت
چی میوەکانی هەستم هەبوو
یەک یەک گەنین
ئا لەم وەرزە خەزاناوییەی تەمەندا
چاوەڕێی ژنێک بووم
لە رەگەزی یاسەمین
لەسەر بەرماڵی زەردهەڵگەڕاوی پایزییم
نوێژی بەهاری عیشقێک داب□ستێت
لەم وەرزی وەرینەدا
بمخاتەوە حاڵی چرۆکردن
لەم گەڵاڕێزانەی عومردا
گیرفانم پڕ بکات لە هەنجیری ژیان
بەستەڵەکی ئەم تەنهاییە قاقڕەم
بە هەتاوی ژوانێک
بکاتە خۆرهەڵاتی ئاوەدانی
چەندان ساڵ
لە مەیخانەیەکی زۆر دێرین
شیعری “خەیام”م دەخوێندەوە
فاتیحام بۆ هێشووە ترێ دەخوێند

لەگەڵ فڕکردنی هەر پێکێک شەرا بدا
خۆزگەیەکم لە دایک دەبوو
لە هەر هەناسەیەکی ئانی مەستبووندا
خەیاڵ بە باوەشی ژنێکەوە دەیبردم
چاوەڕوانی ژنێک بووم
قوم قوم ماچم لەگەڵ بخواتەوە
تەنهایی لە چاوەکانم بتەکێنێت
لەسەر شانۆی ئارەزووەکانم
سەما بکات
لە دارستانی شیعرمدا
نەمامێکی ساوا بڕوێنێ
لە ناو نوێنی عاتیفەمدا
بە خەونێک دوو گیان بێت
خەونێک کۆرپەی شیعرم
تێیدا بکەوێتە سەرپێ و
هەتاوی نیگام
لە ماڵی چاوم بێتە دەرەوە
چەندان ساڵ
لە بن درەختی زڕی
غوربەتدا گەوزابووم
هەناسەکانم
بۆنی بەفری مەنفایان لێ دەهات
ئەندێشەکانم
ببوونە گوڵدانی مرۆڤێکی ئاوارە
گەڵای زەردەخەنەکانم
دەوەرینە حەوشەی بێکەسی□وە
لەشی عیشقم
دومەڵی پەرتەوازەیی دەرکردبوو
لێوی پڕ بزەی پێشووم
گریانی لێ دەباری
ئا لەم ساتەوەختە پڕ وەیشوومەیەدا
چاوەڕوانی ژنێک بووم بە شمشێرێکەوە
قڵشت بخاتە نێوان من و تەنهاییەوە
گریان لە چاوم جیا بکاتەوە
دەستی ئەو ئاگرە بێ دووکەڵە وەڕسە ببڕێت
بە هۆی بێ نیشتمانییەوە سزام دەدا و
بە زیندوویی دەمسووتێنێت

لەشی ئەو ئیبلیسە
هەپروون هەپروون بکات
بە هەنگوینەکی ژەهراویی
هاتە بن کەڵشەم و
جانتای سەر هەڵگرتنی
بەرەو هەندەران دایە دەستم.

سەرەتای بەهاری 2019
بیلەفەلد – نەخۆشخانەی گلیاد ئاینس
شتایسەنی نەرەلەگی

نووسینی سود چییە؟ نووسین سودی چییە؟… زانا ڕزاق

ئەم دووە هەردووکیان بەیەک دەچن بەس دوو مانای جیاوازیان هەیە

یەکێکیان ئەوەیە کە هەموو جۆرە نووسینێک دەنووسرێت دواتر دەڵێن سودی چییە؟

هەروەها ئەوەی تر کە نووسینی سود چییە؟ نووسینی سود ئەو نووسینەیە کە شوێنی خۆی دەگرێت ، پێویستە ،هەروەک چۆن دیوارێک بکەیت هەموو ڕێزەکان پێویستی بە بلۆکی باشە ، ئاواش ئەو نووسینە بەسودە شوێنی خۆی دەگرێت دەچێتە شوێنی دیاریکراوی خۆی،
هەروەها نووسینەکانی تر بەهەمان شێوە وەکو بلۆکن دواتر بەزۆرێکیان دەبنە دیوارێک، یانی بەشێوەی تر ئەوە نووسینی سودە پێویستە بۆ دروستکردنی خانوو یان هاوشێوەی خانوو.

لێرەدا ئەوەی پێویستە ئەمە گرنگی و پەرە بەو نووسینە بدەین یانی وەک بنەمایەک بۆ ئەوەی لەسەر ئەو ڕێچکەیە بڕۆین و بەرهەمهێنەری ئەو جۆرە نووسینە بین ،چونکە ئەوە ماندووبوونی کەم بێ یان زۆر بەفیڕۆ ناڕوات بەڵام جۆرەکانی تر ، نووسینی زۆر بەڕەچاو کردنی ئەو بنەمایەی ووتمان ئەوا ئەمە بۆ ماندووبوونەکەی لەچاو ئەوەی تر

هیچ سودێکی نیە ، هەروەها لەنێو نووسینەکانی سودیشدا نووسین هەیە نەمرییەو زەمەنی نیە ،یانی پەیوەست نیە بەزەمەنێک بەڵکو نەمرییە بۆ هەموو کاتێک ئەو نووسینە وەکو زانستێک وایە بۆ هەموو کات و ساتێک دەبێ نموونەیەک ئەگەر بڵێن پزیشک نەخۆش چارەسەر دەکات ئەوا ئەمە بۆ هەموو کاتێک ڕاستە و زەمەنی نیە نەمرییە هەر دەمێنێ و هەر ڕاستیشە .

بەهەمان شێوە هەشە لەنێو نووسینی سوددا بنەمایە، بنەماکەی وەکو بناخەی خانوو دروست کردن وایە، یانی ئەو جۆرە ئەگەر یانزە دەر بێت بەقەد یانزە کتێب نووسین سودی زیاترە، یانی بناخەیەکی باشی خانوو بەقەد دەیان دیوار دروست کردن باشترە، چونکە بناخەکان دیوارەکان ڕادەگرێت لەهەمان کاتدا ئەو پێویسترە لەوەی تر،
یان بەشێوەی تر بنەمای چۆنیەتی نووسینی ڕۆمان نووسین و فێرکردن ،بەقەد یانزە کتێبی ڕۆمان نووسین سودی زیاترە ،
ئەو نموونەیەو لەسەر ئەو نموویە بۆ بنەمایە بۆ هەموو بنەماکانی بوارەکانی تر …

2022 8 21

گەورە بـــــوون *… نوســـــینی: نەوشیروان ئازاد

گەورە بــوون و , هەســتی خۆ بە زل زانیــن و خۆ پەرســتی و , خۆ بە هەموو شت زانیــن , ئەو خەسڵەتە کوشندەیەکە لە ناخ ماندا گەورە دەبێ و لەگەڵی هەر چرکەیەکدا هاوڕێ و هاو سەفەری ڕۆحمانە .ئەو ئارەزووە نەگریسەی کەلە بەردەم هەر هەنگاوێکی ژیانماندا کەندەڵانەك و , بەهەر بانگەشەیەکی ئازادی هاوارێکی تاساو لە گەروماندا قەتیس دەکات .
وەرزەمەکی شەر پێنجەیەو چرکەساتەکانی ژیان دەوەستێنێت , گۆشەمان ئیفلیج و ناهیەی چی دی بەرەو ئاسۆ هەنگاو هەڵبەنین .هەر ئەو هەستەش وامان لێ دەکات کە ئیدی گوێ بیستی هیچ کەس و هیچ پێشنیارێک نەبین .

لە پشت كورسى و مێزى دەستەڵات و لەو ديو چاويلكەى عيلم و مەعريفەى زاتى خۆمانەو بە بچووكى سەيرى بەرينى دنيا دەكەين .
گەورەيى خۆشمان بە تێركردنى ئارەزووەكانمان ئاسوودە دەكەين بەبێ هيچ گوێ دانێك بە لێپرسينەوەى ويژدان و هەستى بەر پرسيارىەتى دوا ڕۆژ .
رۆڕژانە لە كەناڵەكۆيلە كانى راگەياندن و ميديا رووزەردەكان و لە كۆڕ و كۆبونەوە ، گشتى و تايبەتيەكاندا لێرەو لەوێ باس لە گۆڕان و چاكسازى وبەرەو پێش چوون دامەزراندنى سيستەمى نوێى تەندروستى وپەروەردەيى و مووچەو ….هتد دەكرێت
باسى نەمانى گرفتى كارەباو ئاو و چارەسەر كردنى كێشەى نيشتە جێ بوون و زۆر و زۆرێكى تر لەم كيێشانە دەكرێت.
دانانى سيستەمى نوێ و گۆڕانكارى بەقسەو باس نايەتەدى چارەسەر كردنى كێشەى كەمى ئاو و كارەباش بە زياد كردنى كرێ ى كارەبا لەسەر خ□□ك□ى كەم دەرامەت و كەم كردنەوەى بڕى كارەبا لەسەر زۆرينەى خەڵك كۆتايى نايەت . گرفت وكێشەكان وچارەسەر كردنيان پێويستيان بە هەنگاوى جدى و عەمەلى و بڕيارى بوێرانەو ژيرانەى گەرەكە
شانزە ساڵە خۆمان □حوكمى خۆمان دەكەين تازە باسى سەربە خۆيى دەكەين لەكاتێكا ژێرخانى ئابووريمان وەک دەڵێن سفرە …كورد نيە حەزى بەسەر بەخۆيى نەبێت .. بەڵام مناڵێكيش نەک سياسيەک دەزانێت سەربەخۆيى عەجەم وتەنى پوڵى گەرەكە ..ڕاگەياندنى سەربەخۆيى كاتى بەسەرچوو دەبوو زووتر بكرايە ..وە هەتا ياساى عسكەر تاريەت لەم وڵاتە برا گەورە بێت …د□ بێت چاكسازى و سەربەخۆيى عەرەب واتەنى هەر حبر على الورق بێت ….دەكريێت دامەزرانى سيستەمێكى مۆدێرن لە چەند كۆبوونەو□ يەكى پسپۆڕاندا دابڕێژرێت و بە بڕيارێك جێ بە جي بكرێت بۆ چەندان ساڵ ئايەندەشى بۆ ديارى بكرێت . ئيدى چ پێويست بةكۆنفرانسێک يان راپرسيە دەكات كە سەرەتاى كۆتاييەكى نەبەكامە.
بە هەرحاڵ خەييام واتەنى : [كۆتايى گوفتار لە من ببيستى چاكە]
.
هەموو بوارەكانى ژيانى ئێمە لە نێو بازنەيەكى داخرا ودا دەسورێتەوە هەتا ئەو خەسڵەتە نەگريسە لە ناخى خۆماندا نەكوژين و خۆمان لە گەورە بوون ر□زگار نەكەين.
هەتا رەخنە گرتن لە گەورەكان يارى كردن بێت بەئاگر. هەتا رەخنەگرتن لە خۆمان مەحاڵ بێت .
هەتا رێنوێنى بچووكەكان سەر زەنشت بێت بكرێتە گەمە و گاڵتە گەيشتنمان

بە ئاوات ، بەسەر کەوتن مەحاڵە و مەحاڵ.

نەوشیروان ئازاد
29/1/2009

لەنێوان نەجوا کەرەم و سەيد قوتبدا… شەماڵ بارەوانی

برادەرێکم هەیه کاتی خۆی من کردم بە ئیسلامی و بردم بۆ حوجرەی ئیسلامیەکان و قوتابخانەی ئیسلامی و پێکەوەش فەقێیاتی و قوتابخانەی ئایینی و کۆلێژی زانستە ئیسلامیەکانمان تەواوکرد.
پێشووتر زۆر هاوڕێ بووین و بۆ هەرکوێیەك بڕۆشتباین هەر پێکەوە بووین، لە هەولێر لەکاتی فەقێیاتی ل□ بەرمن خۆی نەقلی سلێمانی کرد تا لەگەڵم بێتە سلێمانی و لێم دان□ بڕێت. کە لە سلێمانیش هاتمەوە بۆ حوجرەی هەولێر، دووباره گووتی بۆ کوێ بڕۆیت منیش دێم بۆ ئەوێ و دیسان لەگەڵم خۆی ن□قکردەوە هەولێر.
بەڕاستی وەکو دوو برای دوانە وابووین. دوای ئەوەی من تووشی گۆڕانی فیکری بووم، نێوانمان هەندێک ساردی تێکەوت و ئەو خۆی لێم بە دوور دەگرت و دەترسا تووشی هەمان گۆڕان ببێت.

بە حوکمی ئەوەی من، ئێستا هەفتانە، بەشێک لە بیرەوەریەکانی سەردەمی فەقێیاتی و خوێندنی حوجرە و قوتابخانەی ئایینی و کۆلێژی شەریعە(زانستە ئیسلامیەکان)، لەژێر ناونیشانی(بیرەوەریەکانی فەقێیەکی گوومڕا..) لە ڕۆژنامەی(ڕێگای کوردستان) و هەریەك له: ماڵپەڕەکانی(دابڕان) و (دەنگەکان) و (قەندیل24) و (وتاری کورد)بڵاو دەبێتەوە و پاشان لە ما□پ□□□ی(کوردیپێدیا) بە ئەرشیفی دەکەین.

پێش ماوەیەکە بە هۆی ئەوەی بەشێکی بیرەوەریەکان چیرۆکێک و بیرەوەریەکی سەردەمی فەقێیاتی(سێ قول هو اللە و دوو فەقێ و ف□□□□ك) یەکێک بوو لە بەشەکانی بیرەوەریەکە و چیرۆک و بیرەوەرەیەکە خۆم و خۆی بووین، دیاربوو زۆرپێی قەڵس ببوو و یەکسەر لە فەیسبووک بڵۆکی کردم.

هەرچەند لە دەرەوەی فەیسبووک کەمێک پەیوەندیمان ماوە و جار جار تێڵم بۆدەکات و ئێستاش کەم کەم یەکتری دەبینین و هێشتا خەیاڵی ئەوە دەکات کە من ڕۆژێک دادێت و دەگەڕێمەوە باوەشی ئیسلامی سیاسی و دووبارە دەبم بە بابایەکی دۆگمایی.

جا پێم دەڵێت: دەزانم ڕۆژێک دێت و دەگ□ڕێیتەوە، بەڵام چ گەڕانەوەیەک؟ ڕێک وەکو سەید قوتب!
منیش پێی دەڵێم: پیف لەو گۆڕان و گەڕانەوەیە، بیرمەند و خەڵکی موتەنەوەری لە نموونەی: مەڵای گەورەی کۆیە و شێخ محەمەدی خاڵ و مامۆستا عەلائەدین سەجادی و دەیان کەسایەتی ئایینیتری کوردی خۆمان خەڵاس بوون، تا من لە شێوەی سەید قوتبی عەرەبی و ڕادیکاڵ و تیۆرسەنی هزری توندئاژۆیی و باوکی ڕۆحی بزووتنەوە فێندەمێنتالیستەکان و ئیلهام بەخشی گرووپە تیرۆرستەکان بگەڕێمەوە ئامێزی ئیسلامی سیاسی!

هەڵبەت، ئەوخەونە خۆش و خەیاڵە مەحاڵەی ئەو هاوڕێ ئیسلامیه ئەوەمان پێدەڵێت کە مینتاڵێنت و بیرکردنەوەی تاکی ئیسلامی سیاسی چەندە به بیری عرووبە و هزری ناڕەسەن موتوربەکراوە و چ قەدەرێک تۆی ئوسوڵیەت و بێگانە پەرستی گەمارۆی ئەقڵ و هزری کەسی ئیسلامی داوە.

ئاخر ئەوان هەمیشە سەید قوتب و حەسەن بەناو ئەبو ئەعلای مەودوودی و سوڵتان عەبدولحەمیدی عوسمانلی و فلانولدینی ئەفغانی و ئەویتری پاکستانی و جەوهەردۆدایقی شیشانی و کێو کێیتری سودانی و عەرەبستانی بە ڕێبەر و سەرمەشقی خۆیان دەزانن، نەك سەید ڕەزای دێرسیمی و شێخ سەعیدی پیران و پێشەوا قازی و سمکۆی شکاک و شێخ حەفید و دەیان ئایکۆن وکەسایەتی تری نەتەوەیی ناو مێژووی ڕزگاری خوازی کورد.

ئەوە بیرمە ئیسلامی بووم و مەلا (عوزێر حافز) هاتبوو بۆ (لقی یەکگرتووی ئیسلامی) لە بەردەڕەش و وتار و وەعزێکی بۆ داین سەبارەت بە سەڵاحەدینی ئەیوبی و قودس و فەڵەستین.
جا وەعز و وتارەکەی هێندە بە عاتیفی دەدا و باسی ئەوەی دەکرد کە ڕۆژێک دادێت دووبارە ڕۆڵەکانی سەڵاحەدین(قودس ئازاد دەکەن!)
ئێمەش هەموو ک□رقی حەماسەتی دینیمان بەرز بەرز ببوویەوە و هەموان پێکەوە دامانە پڕمەی گریان.
ئەوەیە حەقیقەتەکە ئازیزم.
ئیسلامی سیاسی یانی لە جیاتی بێت و باسی داگیرکردن و بە پێنج

پارچەکردنی کوردستان و ، ئازادکردنی کەرکوک و مەهاباد و عەفرین و ئامەد بکات و بە وڵاتی خۆی بگرێت و فیغان بکات و ئەشک بڕێژێت، شەڕی بە وەکالەت بۆ عەرەب دەکات و شیوەن بۆ قودس دەگێڕێت!

من وەکو لە وتاریتریش گوتوومە، هەرگیز گلەیی کورد بوون لە ئیسلامی سیاسی و کوردە بە ئیخوانبووەکان ناکەم.
چونکوو ئەوان لە بنەڕەتدا بە قەزیەی کوردی و دروستکردنی دەوڵەتی کوردی و بەرگری کردن لە زمان و خاک و فەرهەنگ و کەلتوور و مێژوویی کورد درووست نەبوون.

بەڵکو ئەوان لەسەر دەستی ئەم دەوڵەتی داگیرکەری خاکی کوردستان و بە سپۆنسەری ئەویتری نەیاری کورد و بۆ لێدان لە کورد بوون و ئەنفاڵکردنی ئنتیمای کوردایەتی دروستکراون.

خەم و خەونی ئەوان، خاک و فەرهەنگ و زمانی کوردی و برایەتی نێوان کورد و ڕۆنانی کوردستانی گەورە نییە.
ئەوەی ئەوان خەیاڵی بۆ دەکەن و خەونی پێوە دەبینن و هەوڵی بۆ دەدەن، بە ئیسلامیزەکردنی تەواوی سێکتەرەکانی کۆمەڵ و جومگەکانی ژیانە.

دروست کردنی دەوڵەتێکی سیوکراتی و زیندووکردنەوەی خەلافەتی ئیسلامییە.
خزمەتکردنی زمان و فەرهەنگ و کولتوور و مێژووی عەرەب و تیرۆرکردن و خەفەکردنی هەست و سۆزی کورد بوون و وێرانکردنی چەمکی کوردایەتییە.
بەهێز کردنی شعور و ئەقڵیەتی (ئومەی ئیسلامی) و بەرزکردنەوەی باڵانسی عاتیفەی ئیسلامی سیاسی و لەسەر حیسابی هەستی نەتەوایەتی و دوورکەرتکردنی کوردایەتیه.

ئینجا با بێمەوە سەر بنەچەی بابەتەکەو خەیاڵە خۆشەکەی ئەو برادەرە ئیسلامییەم، ئەوە بیرمە مناڵ بووم و کۆتایی نەوەتەکانی سەدەی ڕابردوو بوو(١٩٩٨-١٩٩٩)،
ئەوکات باوی نەجوە کەڕەم و نەوال زوغبی و کلودیا شمالی و ڕاغب عەلامە و حەبیب عەلی و دیانە حەداد و ئەوانە بوو، و هەشتا نانسی و ئەلیساو هەیفا نەببوون بە ئەستێرە و لە هیچ شوێنێك دیارنەبوون و خەڵك نەیدەزانی کێن.
دیانە حەداد گۆرانیەکەی(ئەمانە) و نەجوا کەڕەمیش بە(ئەنا مافی)دەنگیان دابوویەوە.

جا کوڕێکی گەنج هەبوو لە دێیەکەمان، دێی(بارەوان)، کورد وتەنی پیس عاشقی نەجوا کەریم ببوو و نەجوا دڵی فڕاندبوو و هەموو هۆشی داگیرکردبوو و دەیگووت:ژنم ناوێ.
جا کوڕەی پلکێکم هەبوو زۆر کۆمەدی بوو و سەبارەت بەو کوڕە دەیگووت: دەڵێیت ژنم ناوێ، ئیلا نەجوا کەریم نەبێت. ئەی کاکە نەجوات لەکوێ بۆ بێنین؟! بە خوای هەرگیز نەتدیت.

منیش بەو بۆ برادەرە ئیسلامیە دەڵێم: بەخوای هەرگیز نەتدیت من جارێکیتر ببمەوە بە ئیسلامی و سەید قوتب و وەکو ئەو برادەرە، چۆن خەیاڵێکی مەحاڵی بە نەجواکەی کەریمەوە دەکرد، ئەوەش خەیاڵی مەحاڵەکەتان سەبارەت بەمن و سەید قوتبەوە خۆش.

ئەنجا گیانەکەم، من تووشی گۆڕانی فیکری بووم و باوەڕم بە ئایدیۆلۆجیەت و ئەجێندا و بەرنامەی ئیسلامی سیاسی(حزبە ئیسلامیەکان) نەما.
دواتر خۆمن لەبەر هەکارێکی مادی، یان غەرەز و ڕقێکی شەخسی، یان عیشق و ڕۆمانسیەت و دڵداری و خۆشەویستی کچە مەسولێکی یەکگرتوو وازم نەهێناوە(وەک ئەوەی بیستوومەوە واتان گووتبوو).

گیانە، دەیانی من و نووسەری تری لە نموونەی: دکتۆر عادل باخەوان و دکتۆر ئیبراهیم مەلا زادە و مامۆستا محەمەد هەریری و یونس ڕاوی و کێ و کێیتر، کە پێشووتر و لەسەردەمی غەیبووبەی فیکری و بەستەڵەکی ئەقڵیدا، هەموان بزووتنەوە و یەکگرتوو و سەلەفی و مەلا و فەقێ و ڕادیکاڵ و ئیسلامی سیاسی بووین و ئێستا و دوای هۆشیاربوونەوەمان لە خوڕافی فیکری و هاتنە دەرەوەمان لە ئەشکەوتی تاك ڕەهەندی و تونێلی فەندەمەنالیستی، بووین به هەڵگری تێگەیشتنێکی باڵا و خاوەنی جیهان بینیەکی ناسیۆنالیستانە و لیبڕاڵانە و هیومانیستانە و شەو ڕۆژ، بە پێنووس و لە ڕێگای نووسین و وتارەکانمانەوە، بەرگری لە ئازادی فیکر و، ئازادی ویژدان و، ئەقڵانیەت و نەتەوە و مرۆق بوون دەکەین.

ئیتر چۆن جارێکیتر دەگەڕێینەوە سەرەتاو خاڵی سفر و سەر مەزهەبی بە کۆیلەکردنی مرۆق و بە کەم سەیرکردنی ژن و دژایەتیکردنی ئەقڵ و پلورالیەت و پێکەوە ژیان و لێبووردەیی و، دەبینەوە بە سەید قوتبێکی توندئاژۆ و بابایەکی ڕادیکاڵ ؟!